ชีวประวัติย่อ

หลวงปู่เสถียร คุณวโร

วัดถ้ำพระภูวัว อ.เซกา จ.บึงกาฬ

เนื่องในโอกาสวาระครบรอบอายุ ๗๒ ปี

๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๕

ชีวประวัติย่อ หลวงปู่เสถียร คุณวโร วัดถ้ำพระภูวัว จ.บึงกาฬ

ทุกฺขเมว หิ สมฺโภติ ทุกฺขํ ติฏฺฐติ เวติ จ

นาญฺญตฺร ทุกฺขา สมฺโภติ นาญฺตฺร ทุกฺขา นิรุชฺฌติ

ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสิ้นไป

นอกจากทุกข์ไม่มีอะไรเกิด และไม่มีอะไรดับ

วชิราสูตร ๑๕/๑๙๐

น้ำตกถ้ำพระ

น้ำตกถ้ำพระ

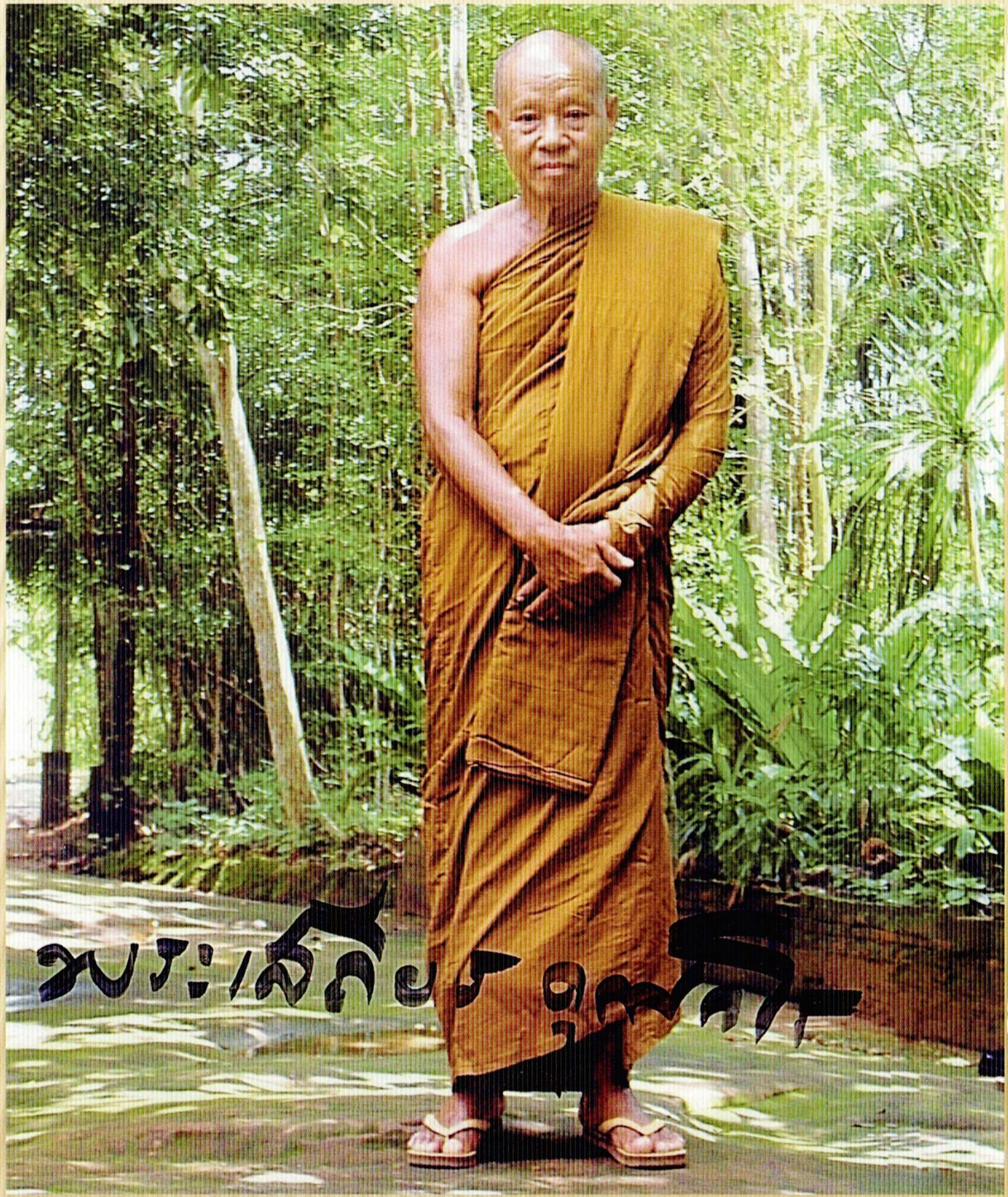

บรรยากาศที่ภูวัว

พระเสถียร

คำปรารภ

ขอน้อมกราบแทบเท้า น้อมนำจิตใจระลึกถึงพระเมตตาธิคุณของ องค์หลวงปู่เสถียร คุณวโร เนื่องในโอกาสวาระครบรอบอายุ ๗๒ ปี (อายุพรรษากาล ๕๐ พรรษา) ในวันที่ ๑๒ มิถุนายน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๕ ด้วยการร่วมกันจัดทำหนังสือ " ชีวประวัติย่อ หลวงปู่เสถียร คุณวโร " เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และ อาจาริยบูชา

ขอน้อมกราบอภิวาทบูชาพระคุณ หลวงปู่เสถียร คุณวโร ที่เมตตาสั่งสอนพระเณร และญาติโยมมาโดยตลอด หนังสือ "ชีวประวัติย่อ หลวงปู่เสถียร คุณวโร" นี้ จะเป็นประโยชน์ทางจิตใจและให้ธรรมะที่มีคุณล้ำค่าอันหาประมาณมิได้ เหมือนน้ำจากฟ้า ตกลงรดบนผืนดินยังความชุ่มเย็นฉ่ำให้กับธรรมชาติ มฤคพฤกษา ลดาวัลย์ พร้อมน้อมนำธรรมมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดสติ ปัญญา และแนวทางสู่เส้นทางธรรมอันสูงสุด ทั้งยังคงดำรงรักษา สืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญตลอดไป

หากการเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ไม่สมบูรณ์ไปประการใด ทางคณะลูกศิษย์ขอโอกาสกราบขอขมาครูบาอาจารย์ และท่านผู้อ่านทุกท่านในข้อบกพร่องต่าง ๆ มา ณ โอกาสนี้

คณะลูกหลาน และ ศิษยานุศิษย์

ชีวประวัติย่อ หลวงปู่เสถียร คุณวโร

ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๓๖๕-๓๖๒-๙

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ **บริษัท แสงสว่างเวิลด์เพรส จำกัด**
๒๗๗๙ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐๒-๕๗๙-๒๖๕๔
โทรสาร ๐๒-๙๔๐-๖๔๔๕
E-Mail : swp_printing@yahoo.com

สารบัญ

พระธรรมเทศนาโดย องค์หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

วัดป่าบ้านตาด อ.เมือง จ.อุดรธานี

“ สำนักที่เหมาะสมในการบำเพ็ญ ”

วันที่ ๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๔

....เราสนใจเป็นพิเศษจริง ๆ ก็คือวัดถ้ำภูวัว ปีนี้ดูเหมือนทั้งพระทั้งเณรมี ๔๒ องค์ พระ ๓๘ เณร ๔ เป็น ๔๒ องค์ อันนี้เราเลี้ยงดูร้อยเปอร์เซ็นต์เลย พูดอย่างเด็ดทุกอย่างเสียด้วย บอกตรง ๆ เลย เราก็ได้ยินมานานแล้วแหละ ว่าสำนักนี้เป็นสำนักที่สงบสงัดมากอยู่ในเขาในภูวัวว่างั้น ไม่มีพระ สถานที่บำเพ็ญเหมาะจริง แต่ที่โคจรบิณฑบาตไม่ค่อยมีคน มีบ้านสองสามหลังคาเรือนก็เป็นบ้านที่ยากจน เพราะเหตุนี้เวลาพระไปอยู่จึงได้ทีละสององค์สามองค์เท่านั้นไม่มากกว่านั้น พอยังชีวิตให้เป็นไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น เราก็ทราบมานาน ตั้งหน้าจะไปแต่ไม่มีเวลา ทีนี้ก็ได้โอกาสไป พอลงรถแล้วไปเลย ไปตระเวนดูหมดบริเวณนั้นกว้างขวางมากมาย ไปที่ไหนมีแต่ทำเลของพระบำเพ็ญสมณธรรมตลอดเวลา ประหนึ่งว่าปลุกสติตลอดกับธรรมทั้งหลายไม่ให้ลืมเนื้อลืมตัว เพราะสถานที่นั้นส่งเสริมให้ตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติธรรม

พอมาถึงแล้วก็ประกาศขึ้นเลย เอ้า ท่านอุทัย ตั้งแต่บัดนี้ต่อไป ผมไปดูแล้วสถานที่นี่เหมาะสมมากแก่การบำเพ็ญสมณธรรม แล้วพระองค์ใดที่มีความมุ่งมั่นปรารถนาต่ออรรถต่อธรรมต่อมรรคผลนิพพานแล้ว อยากมาอาศัยพึ่งท่านภาวนา

ที่นี่ เอา ให้มา จะมามากมาน้อยเอามาผมจะรับเลี้ยง บอกเลยนะ ตั้งแต่บัดนี้ต่อไปผมจะรับเลี้ยง จะส่งอาหารมาเป็นระยะ ๆ แต่พระที่โกโรโกโสไม่เป็นท่านั้น มีกี่รูปไล่ลงภูเขาให้หมด อย่าให้หนักภูเขาลูกนี้นะ เด็ดทั้งสองเลย อันหนึ่งถ้าตั้งใจปฏิบัติ เอา มาเราจะรับเลี้ยงเราบอก ถ้าโกโรโกโสแล้วให้ไล่ลงภูเขาให้หมด ไม่สมศักดิ์ศรีของภูเขาลูกนี้ ท่านก็ปฏิบัติอย่างนั้นมา ตั้งแต่บัดนั้นมาก็เริ่มละ พระก็เริ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเราส่งเป็นประจำเดือน ๆ ส่งด้วย ไปสำรวจพระมาด้วย แต่ละครั้ง ๆ ไปสำรวจพระมามีจำนวนเท่าไร ของที่เรานำไปนี้เพียงพอกันไหม ถ้าหากว่ายังบกบางมาแล้วจัดอีกส่งอีกอย่างนั้นนะ ...

" มองไม่เห็นใครเห็นแต่..."

วันที่ ๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔៩

...ภูวัวนี้เป็นบริเวณกว้างขวางมากทีเดียว เราชอบใจ แต่ก่อนเราได้ยินว่าท่านอุทัยท่านอยู่เป็นประจำทีละสององค์หรือสามองค์เป็นอย่างมาก เนื่องจากประชาชนเขาไปปลูกบ้านปลูกเรือนสองสามหลังคาเรือน ไปอาศัยเขาอยู่ ทีนี้พระท่านก็คนท่านก็เป็นห่วงใยประชาชน ท่านไม่อยู่นานท่านก็จะไป เอ้า ประชาชนก็เลื่อมใสพระห่วงพระจึงขอนิมนต์ท่านอยู่สองสามองค์ เขามีสองสามหลังคาเรือนจนๆ นะ แต่น้ำใจเขาไม่จน ท่านจะลาหนีไปทีไรเขาไม่ยอมให้ไป ขอให้อยู่นี้เขาจะรับเลี้ยง เอ้า ให้ตายไปด้วยกัน เขาว่างั้น ตกลงท่านก็เลยได้อยู่นั้นมาสององค์สามองค์ ต่อสองสามครอบครัวซึ่งเป็นครอบครัวจนๆ ท่านก็อยู่นั้นเรื่อยมา

เรา ก็ทราบข่าวมาตลอดแต่ไม่มีโอกาสจะไปดู จึงหาโอกาสไปดู พอลงรถแล้วไปเลย ไปดูบนภูเขาหินลาดหินดาน ไปดูหมดแถวนั้น พอกลับมาก็บอกท่านอุทัยเลย ตั้งแต่นี้ต่อไปพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยากจะมาพักอยู่กับท่าน มีเท่าไรให้มาผมจะรับเลี้ยงตั้งแต่บัดนี้ต่อไป ก็มีเด็ดทั้งสองเด็ด คือถ้าพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยากมาพักสักเท่าไรให้มาผมจะรับเลี้ยง แต่พระที่โกโรโกโสให้ไล่ลงภูเขาให้หมดมันเสียศักดิ์ศรีภูเขา นั่นมันต้องเด็ดไปด้วยกันซิ ตั้งแต่นั้นมาก็ ๒๐ กว่าปีแล้วเรารับเลี้ยงทั้งวัดเลย

วันนี้เราจึงคิดจะไป เพราะเป็นปีแล้วไม่ได้ไปนาน ไกลอยู่นะล่ะ มัน ๒ ชั่วโมง ๔๕ หรือ ๕๐ นาที จากนี้ไป แต่ก็ไม่แน่นักมันขึ้นอยู่กับฟ้าฝนอะไรบ้าง แต่ส่วนมากจะอยู่ในย่านนั้น วันนี้คิดจะไปเยี่ยมพระ ท่านอุทัยเราก็ขอตัวไปแล้วให้ไปอยู่เขาใหญ่ ให้ท่านเสถียรหรืออะไรที่เป็นรองกันอยู่ที่นั่น ให้ท่านอุทัยไปอยู่ที่เขาใหญ่ที่เขาถวายที่เรา ไม่มีใครผู้ที่จะมารับเป็นตัวตั้งตัวตีสำหรับวัดนั้นแล้วทำไง เลยติดต่อกับท่านอุทัย ท่านก็รับให้ นั่นละเรื่องราวนะ พอเขาถวายแล้วเราก็ติดต่อหาพระที่เราเป็นที่แน่ใจ ซึ่งควรจะไปอยู่ที่นั่นก็มองไม่เห็นใคร เห็นแต่ท่านอุทัย จึงติดต่อท่านอุทัย ท่านก็รับให้ จึงให้ท่านอุทัยไปอยู่ที่นั่นเวลานี้นะ

ท่านเสถียรอยู่ที่นี่ท่านก็ปฏิบัติดี วันนี้จึงจะไปเยี่ยมวัดนี้ ดูพระดูเณรดูผู้มาแทนท่าน ดูจะเป็นท่านเสถียรท่า ท่านก็ปฏิบัติดีอยู่เหมือนกัน ท่านอุทัยท่านไปโน้นพระอยู่โน้นตั้ง ๑๔-๑๕ องค์นะ ไม่ทราบไปจากภูวัวหรือมาจากที่อื่นก็ไม่ทราบ ทราบแต่ว่า ๑๔-๑๕ องค์อยู่ที่นั่น

เรา พูดได้ทุกแบบ ในโลกสมมุตินี้เหนือหมดแล้วในหัวใจดวงนี้พูดตรงๆ เราพูดเรื่องเล่นเรื่องจริงเรื่องหยอกเรื่องล้อเรื่องอะไร เรื่องเด็ดเรื่องเดี่ยวเฉียบขาดอยู่นี้หมด แต่เป็นธรรมด้วยกันหมดไม่ว่าจะเป็นกิริยาใดออกมาเป็นธรรมล้วนๆ ทั้งนั้น จะพูดหยอกพูดเล่นพูดเด็ดพูดขาดดุด่าขนาดไหนเป็นเรื่องของธรรมล้วนๆ กิเลสแม้เม็ดหินเม็ดทรายไม่เคยมีแฝงออกมา...

" ฉุดลากโลกเข้าสู่ธรรม "

วันที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

...ที่วัดภูวัวเราไม่ได้ถามนานแล้ว วัดภูวัวตามธรรมดาตั้งจุดศูนย์กลางไว้ ๓๐ สามสิบกว่าบ้างลดบ้าง ตั้งจุดไว้ศูนย์กลาง ๓๐ องค์ วัดภูวัวไม่ได้ไปนานแล้ว ดูเป็นปีๆ ละมั้ง แต่การส่งอาหารให้ประจำเดือนนั้นเป็นประจำมาตลอดได้ ๒๐ กว่าปี **วัดนี้ความเป็นอยู่อาหารการบริโภคขึ้นอยู่กับวัดป่าบ้านตาดทั้งหมดเลย เราเลี้ยงทั้งวัดเลย เพราะเราไปดูเอง สถานที่บำเพ็ญเพียรชั้นเอก เอกอย่างเยี่ยมอีกด้วยนะ** คือท่านอุทัยท่านไปอยู่ก่อน ท่านอุทัยท่านสมบุกสมบันทางด้านนี้มานานแล้ว ท่านอยู่วัดถ้ำพระภูวัว อยู่ทีละสองสามองค์ ไม่มากกว่านั้น คือมีสองสามครอบครัวเขาเป็นคนทุกข์คนจนเขาไปอยู่ที่นั่น ท่านไปพักกับเขาภาวนาดี ท่านอยู่ไปนานก็เป็นการกระทบกระเทือนความเป็นอยู่ของเขา ท่านก็จะลาเขาไปแต่เขาไม่ยอมให้ไป สำคัญตรงนี้ละ

เพราะ ไปดูจริงๆ ดูทั่วถึงหมด มีตั้งแต่ที่สงัดวิเวก เสียดายๆ ตลอดอยากให้พระได้มาอยู่ๆ เพราะเราเคยอยู่อย่างนั้นอยู่แล้ว ทีนี้พระท่านก็ไปอยู่ เดี๋ยวนี้ก็ดูเหมือนเดือนหนึ่งอยู่ในจุด ๓๐ นี่ละมั้ง ท่านอุทัยไปแล้วพระยังแน่นหนาอยู่ การอบรมสั่งสอนก็เทปของเรา ครูบาอาจารย์ทั้งหลายมีแต่เทปของเรารู้สึกจะออกหน้าๆ ไม่ว่าอยู่ที่ไหนเหมือนกันหมด กลางคืนกลางค่ำพอเริ่มมืดหกโมงเย็นพระท่านก็มารวมประชุม กุฏิหลังเดียวนั้นละแต่มันเป็นสองชั้น ชั้นหนึ่งหิน ชั้นบนเป็นพื้นไม้ แต่ท่านอยู่ข้างล่าง ฉันข้างล่าง ฟังการอบรมข้างล่าง

พอตกเย็นท่านมาเองรวมกันมา เปิดเทปขึ้นแล้วฟังเทปอย่างน้อย ๑ กัณฑ์ พอเสร็จแล้วองค์ไหนจะออกไปเที่ยววิเวกตามที่ต่างๆ ตามอัธยาศัยของตนก็ออกไปได้บำเพ็ญได้ ผู้ที่ไม่อยากไปจะนั่งอยู่นั้นฟังเทศน์ต่อไปก็ได้ หรือไม่เปิดเทปต่อไปอีกนั่งภาวนาไปอย่างนั้นก็ได้นี่เป็นประจำสำหรับวัดภูวัว เรื่อยมาจนกระทั่งป่านนี้ อาหารสำหรับกรรมฐานแล้วเรียกว่าเป็นขั้นค่อนข้างสมบูรณ์ ไม่อดอยาก เพราะเราเป็นคนจัดให้เอง เราผ่านมาแล้วเรื่องกรรมฐาน ความอดอยากขาดแคลนเราผ่านมาทั้งหมดแล้ว ประมวลมาแล้วก็เป็นผู้จัดอาหารถวายพระ มันจะบกพร่องหรือขาดเขินไปไหนวะ จัดให้พระ

การภาวนานี่เข้มงวดกวดขัน บอกเด็ดขาดธรรมะของเราที่ไปแสดงไปเด็ดขาดอยู่ที่วัดถ้ำภูวัว ใครมาอยู่ที่นี่มาตั้งรกตั้งรากขึ้นมามาทำคงทำครัวบ้างอะไรบ้างอยู่ในบริเวณ วัดนี้ไม่ได้บอกอย่างนั้นเลย ไม่ได้จริงๆ นะเรา ไล่หนีเลย ไม่ต้องการความสงบสุขร่มเย็นจากการมาทำครัวถวายพระ มันจะมาจุ้นจ้าน ดีไม่ดีมี

ส่วนเสียอยู่ในนั้นด้วย มีทั้งผู้หญิงผู้ชายเลอะเทอะ ห้าม เพราะฉะนั้นท่านอุทัยจึงไม่กล้ารับใคร เราสั่งขาดเลยเชียวนะ ไม่ให้ใครมาจุ้นจ้าน ให้มีตั้งแต่พระเราปฏิบัติสะดวกสบายตลอดมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ถ้าไปทำคงทำครัวมีคนไปพักอยู่นั้นเป็นประจำแล้วมันจะมีส่วนเสียอยู่นั้น จึงไม่ให้ไป

เราเป็นคนเลี้ยงดูหมดจนกระทั่งทุกวันนี้ **ท่านอุทัยไปอยู่ทางเขาใหญ่ พระที่อยู่ชื่อท่านเสถียรหรืออะไรท่านก็ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเรื่อยมา เป็นรองกันมาเรื่อยๆ ดูอาการทุกอย่างดีอยู่** ท่านอยู่นั้นละ เราก็ไว้ใจ อย่างนั้นละจะทำอย่างไร ความเอาใจใส่พระเจ้าพระสงฆ์ เราไม่มีทางตำหนิว่าอย่างนั้นเลยเรา เกี่ยวกับพระกับเณรความเมตตาสงสาร ซอกแซกซิกแซ็กเข้าไปดูหมด อดอยากขาดแคลนให้รู้ๆ มาพอขวนขวายแล้วขวนขวายให้ๆ ไปวัดนั้นวัดนี้ไปดูทั้งนั้นแหละ ไปให้ ไม่ได้ไปเอานะเป็นนิสัยประจำจะว่านิสัยก็ถูก เป็นอยู่ในน้ำใจนี่แหละ ความเมตตาสงสารซอกแซกซิกแซ็กไปดูเป็นอย่างไร สมบูรณ์พูนผลกันบ้างหรือเป็นอย่างไร ดูพระเณร...

" ลงใจในพ่อแม่ครูจารย์มั่น "

วันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

...ไปภูวัวเมื่อวานนี้จำไม่ได้ว่า พระเณร ๒๘ หรือ ๓๘ ไม่ทราบอันไหนแน่ ทางก็ดี ๒ ชั่วโมง ๓๕ นาที จากวัดภูวัวมาถึงที่นี่ ตามธรรมดาที่เคยไปแต่ก่อน ๒ ชั่วโมง ๕๐ นาทีถึง ๕๕ ไปเมื่อวาน ๒ ชั่วโมง ๓๕ นาที ทางดีตลอด ช่วงหนึ่งยังไม่ได้ลาดยาง ฝนตกหนักเขาเอาหินลูกรังมาเท เละนิดหน่อย เข้าไปจวนถึงถ้ำแล้ว

นอกนั้นดีไปตลอด ไปส่งของให้วัดภูวัวเมื่อวาน ไม่เอาไปมาก เอารถไปเพียงสองคันรถของเรา รถตู้สองคันเท่านั้น เมื่อวานถามท่านเสถียรเรื่องอาหารการกินเป็นยังไง อู๊ย พอไปทีไรไปแต่แค่ที่พักเท่านั้น **ขึ้นไปข้างบนทำเลที่เหมาะที่สุด พอขึ้นจากนี้ไปบริเวณข้างบนใช่ทั้งนั้น พระพักได้สะดวกสบาย คือมันเป็นดงอย่างนี้ก็มีเป็นหินดานก็มี เป็นดงๆ เป็นจุดเป็นหย่อม เป็นซอกเขาน้ำไหลผ่านๆ ซอกเขา ที่เป็นซอกๆ ต้นไม้อยู่ตรงนั้นเขียวสดงดงาม น้ำไหลไปซอกหินต้นไม้ก็สดเขียวงดงาม พระท่านไปพักภาวนาอยู่ตามนั้นละ** เหตุที่จะได้เป็นวัดขึ้นมาใหญ่โตนี้ก็เพราะเรานั่นแหละ ทีแรกท่านอุทัยไปอยู่ มีประชาชนเข้ามาอยู่ที่นั่นสองสามหลังคาเรือนเท่านั้น ไปอยู่กับเขาท่านก็เป็นห่วงเป็นใยเขา เขาอดอยากท่านก็อดอยากต่างคนต่างไปขอกันกิน ท่านก็จะไป...

“ อยู่ได้ด้วยธรรม ”

วันที่ ๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

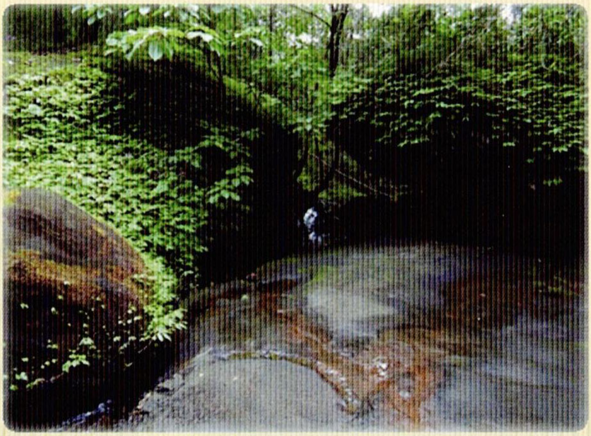
...เราให้ท่านอุทัยไปอยู่ทางเขาใหญ่ แล้วให้ท่านเสถียรอยู่แทนกัน เราก็ไปดูแล้วละ ถามท่านอุทัยว่าผู้ที่อยู่ทางโน้นเป็นยังไง ท่านบอกว่าดีอยู่ จากนั้นมาเราก็ไปดูอีกก็ดี สำหรับวัดภูวัวนี้เราส่งเป็นประจำนะ จะ ๒๐ ปีกว่าแล้ว ส่งมาเป็นประจำเดือนๆ เรียกว่าเลี้ยงพระทั้งวัดเลย ก็อยู่ในเกณฑ์ ๓๐ มี สูงกว่านั้นบ้าง ต่ำกว่านั้นบ้าง อยู่ในเกณฑ์ ๓๐ เป็นทำเลที่เหมาะสมมากทีเดียววัดภูวัว กว้างขวาง ทำเลเป็นหินดาน กว้างขวางมาก ทราบว่าพระท่านอยู่แถวๆ นั้นก็มี คือสำนักวัดภูวัวนี้

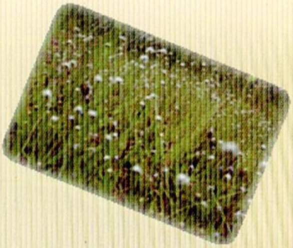

กุฏิกลางน้ำ ยามพระอาทิตย์อัสดง

ทอดมองทิวทัศน์ได้ไกลสุดสายตา นั้นก็คือ ภูลังกา

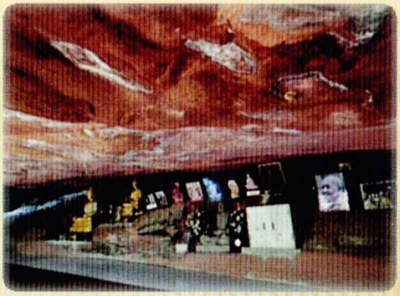

กุฏิหน้าผา

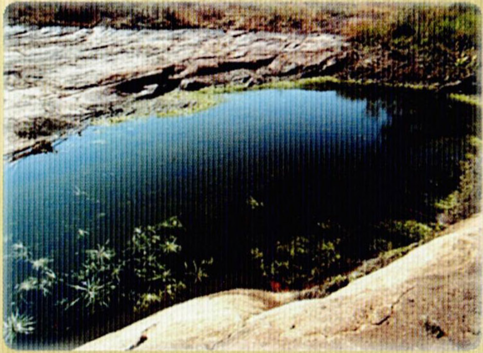
บริเวณก้อนน้ำอ้อย อากาศเบาสบาย
ใจก็สงบร่มเย็น

กุฏิและทางจงกรมริมน้ำ

ถ้ำแอร์

สถานที่เหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนา

แล้ว ก็อยู่ตามที่ต่างๆ ในภูเขาลูกนั้น ท่านก็มาขอเอาของจากที่เราไปส่งนี้ไป เราเปิดทางให้เลย ท่านจะมาจากทางไหนให้มาเลย มาเอาไปเลย ถ้าเราบกพร่องให้บอกไป ของจัดมาทันทีเราบอกเลย แต่คงไม่บกพร่องละ เพราะเราส่งทีไร ส่งเผื่อทั้งนั้นเผื่อๆๆ เผื่อไว้หมดเลย เผื่อท่านจะได้แจกวัดนั้นวัดนี้แถวนั้น ท่านมาอยู่ภาวนาอยู่ที่นั่น

นั่นละผู้มุ่งอรรถมุ่งธรรมให้ดูเอา ท่านไม่ได้เหลือเฟืออะไร มีแต่ขาดๆ แคลนๆ อยู่ไปกินไป แต่บำเพ็ญไม่ถอย นี่หลักใหญ่ของพระผู้ทรงอรรถทรงธรรมต้องอดอยากขาดแคลน ไม่ต้องสงสัย ทำไมถึงอด ก็ท่านไปหาเอง ที่ไหนสมบูรณ์พูนผลท่านไม่ไป คือเขามากวน ความหมายว่างั้น ถ้าไปอยู่บ้านใหญ่ เขามากวนแล้วๆ ไปอยู่ในบ้านเขาเล็กๆ เขาไม่ได้กวน เพียงเขาหาอยู่หากินในบ้านของเขา ก็ไม่พอปากพอท้องแล้ว เราไปอาศัยเขาเพียงธาตุขันธ์นิดหน่อยๆ ไปเจริญธรรมะขึ้นภายในใจ

นั่นละผู้ปฏิบัติธรรมต้องเป็นผู้อดอยากขาดแคลน ถ้าจะไปเพ่งในทางอาหารการกิน ที่อยู่ที่อาศัย ล้มเหลว พวกนี้ไม่ใช่พวกหาธรรม มันพวกหาส้วมหาถาน พวกหาอรรถหาธรรมจะหาแต่ที่กันดารขาดแคลน ซึ่ง เป็นที่สงัดในการบำเพ็ญภาวนา ท่านหาอย่างนั้นทั้งนั้น เราเห็นอาหารมันเหลือเฟือมันอดคิดไม่ได้นะ อดคิดถึงที่เราอยู่ในป่าในเขาไม่ได้ มันหากเป็นเองนะ มาเห็นแล้วผลเป็นยังไง นั่นเอาอีกละ ผลที่อยู่ในป่าในเขา จิตสง่างาม แต่ผลอยู่ที่นี่ไม่ทราบ จิตของเรามันอดไม่ได้พูดตรงๆ จิตของพระเณรแน่ใจว่าไม่เป็นท่า ต้องบึกต้องบึน กินมากๆ ความเพียร

น้อย ขี้เกียจขี้คร้านมากไปอย่างนั้นละ ไปอยู่ในป่านี้มีแต่ความเพียร ไม่มีใครกวน สติกับจิตติดแนบกัน ปัญญาพิจารณา ใจเมื่อมีผู้รักษาอยู่ อันตรายก็ไม่มี ถ้าปราศจากสติเมื่อไร นั่นละกิเลสรุมเอาๆ เป็นอย่างนั้นนะ

อย่างภาคอีสานเรา ก็รู้สึกว่าดีทางด้านธรรมะ คือสถานที่ก็อำนวย แล้วครูบาอาจารย์ก็มีรากมีฐานอยู่ทางภาคอีสาน ทีนี้ลูกศิษย์ลูกหาก็ศึกษาทางนี้ ได้ทางนี้แล้วก็กระจายออกไปทุกๆ ภาค **ส่วนมากไปจากทางภาคอีสาน คือผู้มีครูมีอาจารย์เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เช่น หลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์ นี่สำคัญมากทีเดียว กระจายลูกศิษย์ลูกหา แล้วอย่างกระจายออกมานั้นก็เช่นอย่างหลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ขาว หลวงปู่คำดี เหล่านี้เป็นต้นนะ ออกจากหลักใหญ่คือหลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์**

ทางภาคอีสานแร้นแค้นในสิ่งต่างๆมากต่อมากแต่มาชุ่มเย็นทางด้านธรรมะ เพราะหลักใหญ่นี้เข้าหาจิต ธรรมะนี้เข้าหาจิต ถ้าจิตมีความสงบร่มเย็น มีอรรถมีธรรม อยู่ที่ไหนอดอยากขาดแคลน ไม่ได้เป็นทุกข์นะ ถ้าจิตไม่มีธรรมแล้วเป็นทุกข์อะไรนิดหน่อยก็มีแต่ทุกข์ทั้งนั้นๆ แต่ผู้ที่มีธรรมในใจไม่ค่อยเป็นทุกข์ พระท่านไปอยู่ทุกแห่งทุกหน วัดหนึ่งๆ ไม่ใช่น้อย **เช่นภูสังโฆ ก็ดูเหมือนจะเป็น ๓๐ แล้วมัง ภูสังโฆ วัดถ้ำผาแดง วัดศรีชมภู วัดดอยธรรมเจดีย์ วัดไหนก็มีพระมากเหมือนกัน เราก็พอใจ ที่เราไปเยี่ยมเหล่านี้ไปทุกวัดนะ** พอว่างวันนี้ไป วันนี้ว่างวันนี้ไป ไปวัดนั้นวัดนี้ คือไปดูไม่ใช่อะไร ผิดพลาดประการใดหรือบกพร่องตรงไหนเตือน ถ้าไปอย่างนั้นจะดูทุกแง่ทุกมุมเลยนะ หากว่าบกพร่องตรงไหนก็เตือนๆ

พระที่จะทรงมรรคทรงผลคือพระประเภทเหล่านี้ละ ครั้งพุทธกาลเป็นพื้นฐานมาดั้งเดิม คือครั้งพุทธกาลพุทธศาสนาเป็นสถาบันแห่งป่า หรือมหาวิทยาลัยป่า อยู่ในป่าๆ พระพุทธเจ้าและสาวกออกมาจากป่าทั้งนั้น เมื่อมีผู้สืบทอดบำเพ็ญตามสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วอยู่ มรรคผลนิพพานไม่ขาดไม่สูญ เพราะอยู่กับภาคปฏิบัติ ถ้ามีแต่เรียนเฉยๆ ไม่สนใจ ดีไม่ดีเรียนเอาชั้นเอาภูมิ กลายเป็นเรียนสั่งสมกิเลส ถ้าเรียนเพื่อออกปฏิบัติกำจัดกิเลสนั้นเรียกว่าชอบธรรม เรียนด้วยความชอบธรรม

อะไรจะทุกข์จะสุขขนาดไหน ท่านทั้งหลายอย่าไปมองที่ไหนนะ มหาสมุทรกว้าง ดินฟ้าอากาศกว้าง ที่ไหนๆ กว้าง แต่มันมาคับแคบอยู่ที่หัวใจไม่มีธรรม ใจใดไม่มีธรรม ใจนั้นเป็นที่บรรจุของฟืนของไฟของมหันตทุกข์ ถ้าใจใดมีธรรมเป็นเครื่องเยียวยารักษา ใจนั้นจะมีเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ จนกระทั่งถึงกลายเป็นบรมสุขขึ้นได้เพราะใจมีธรรม ธรรมจึงเป็นของจำเป็นมาก ท่านทั้งหลายอย่ามองข้ามธรรมนะ เขาก็ดิ้น เราก็ดิ้น เวลาถามหาเหตุหาผล ไม่ได้เรื่องๆ เพราะเหตุไรๆ ไม่ได้เรื่องนะ นี่ละดิ้นตามกิเลส ไม่มีหลักมีเกณฑ์ ล้มเหลวๆ ถ้าดีดดิ้นตามธรรมนี้มีหลักมีเกณฑ์ๆ **สุดท้ายอยู่ที่ไหนสบายหมด ผู้มีธรรม ธรรมเต็มหัวใจนั้นแหละคือบรมสุขเต็มหัวใจ ถ้าไม่มีธรรม ในขณะเดียวกันก็คือมีแต่ทุกข์ มีแต่กิเลสเผาหัวอก หาความสุขไม่ได้...**

" สถานที่บำเพ็ญเพียรชั้นเอก "

วันที่ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑

...เรา ก็ฟังข่าวมาเรื่อยๆ แต่ไม่มีโอกาสจะไปเยี่ยมไปดูสถานที่นั่น ทีนี้พอได้โอกาสเราก็ไปละ แต่ตอนนั้นอายุยังหนุ่มน้อยอยู่ไปได้คล่องตัว **วันนั้นตั้งหน้าไปดูจริงๆ ภูวัว เป็นสถานที่เหมาะสมมากเป็นอันดับหนึ่งในสถานที่บำเพ็ญเพียรชั้นเอก**เลย พอลงรถแล้วก็ไปเลย เที่ยวซอกแซกไปหมด โธ่ ไปเป็นชั่วโมงไม่ใช่ เล่นๆ นะ ลงจากรถแล้วก็ไปซอกแซกซิกแซ็กไปเที่ยวดูสถานที่บำเพ็ญของท่านเหมาะสมมากทุกแห่งในบริเวณนั้น เอาที่ร่มไม้ก็ได้ เอากลางแจ้งก็ได้ หินลาดหินดาน ร่มไม้ที่ร่มเย็นก็ได้ ไปที่ไหนดูดดื่มๆ จิตใจ เป็นชั่วโมงกว่าละมัง เราไปเที่ยวดู

ทางนี้ฟังทางนี้ขึ้นแล้วแก้ อ๋อ การกินนี้ก็กินมาตั้งแต่วันเกิดไม่เห็นวิเศษวิโสอะไร อดเพียงเท่านี้จะตายหรือ เอา ตายก็ตาย นั่น มันแก้กันผึงเลย ไม่มีคำว่าอ่อนแอ กิเลสมันมายั่วมาแหย่ ทุกอย่างให้เราอ่อนกำลัง เมื่อธรรมะมีแล้วธรรมะก็แก้กันตกดังที่ว่านี้ นี่ท่านอดอาหารเพื่อจะฆ่ากิเลสให้ตาย แต่เวลานี้กิเลสยังไม่ตายท่านกำลังจะตายรู้ไหม ขึ้นเป็นคำๆ ขึ้นมา ทางนี้ก็แก้กันปั๊บ โอ๋ การกินนี้ก็กินมาตั้งแต่วันเกิดไม่เห็นวิเศษวิโสอะไร อดเพียงเท่านี้จะตายหรือ เอา ตายก็ตาย นั่น มันก็ดีดผึงของมัน

นี่ ละเรียกว่าธรรมแก้กิเลส กิเลสเกิดแบบนั้น ธรรมเกิดแบบนี้ แก้กันไปโดยลำดับลำดา มันเกิดอยู่ที่ใจ กิเลสเกิดที่ใจ ธรรมเกิดที่ใจ เวลาฆ่ากิเลสหมดแล้วใจทั้งดวงเป็นธรรมทั้งแท่งเลย ทีนี้ไม่มีอะไรเข้ามาแฝง นั่นละการประกอบความ

พากเพียร ดังที่ท่านแสดงไว้ในครั้งพุทธกาล องค์นั้นสำเร็จอยู่ที่เขาลูกนั้น องค์นั้นสำเร็จอยู่ในป่านั้น องค์นั้นอยู่ในถ้ำนั้นๆ ท่านแสดงไว้ในตำรา ก็อย่างที่ว่านี่แหละคือการประกอบความเพียรอยู่ที่ไหนก็เป็นความเพียร อยู่ที่ไหนมันก็บรรลุธรรมได้ฆ่ากิเลสได้...

“ ได้ธรรมะขึ้นมามีแต่อยู่ในป่า ”

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑

...ตั้งแต่ ก่อนอายุมันยังหนุ่มน้อย พอลงรถแล้วก็ตระเวนเข้าไปเลยในภูเขาลูกนั้น **เป็นหินพลาญ เป็นร่มเป็นอะไรเป็นเกาะเป็นดอน ที่พักภาวนาเหมาะสมมากทีเดียว ดูหมดแล้วกลับออกมา ตอนนั้นประมาณสัก ๒๕ ปีนี่มัง (วันแรกที่องค์หลวงตามาเยี่ยมภูวัวคือวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐) ตอนนั้นเรายังหนุ่มน้อยอยู่ไปไหนมาไหนสะดวก** ไปดูหมดแล้วกลับมาก็ประกาศเลยให้ท่านอุทัยเอา อยู่ที่นี่ ผมจะรับเลี้ยง เราบอก พระที่มีความตั้งอกตั้งใจภาวนามีเท่าไรให้มา เราจะรับเลี้ยงให้หมดเราบอกอย่างนี้นะ แต่พระโกโรโกโสไล่ลงภูเขาให้หมด มันหนักภูเขา เราว่าอย่างนั้น เด็ดทั้งสองอย่างเลย ผู้ตั้งใจปฏิบัติจริงๆ เอาๆ มาเราจะรับเลี้ยงผู้มาโกโรโกโสอย่าให้อยู่ ไล่ขับหนี บอกตรงๆ เลย

อยากได้พระกรรมฐานตั้งใจจริงๆ ไปปฏิบัติธรรม ไอ้พระโกโรโกโสไม่ว่าพระเขาพระเรามันดูไม่ได้นะ ขวางหูขวางตาประชาชนญาติโยมฆราวาส ถึงจะขวางเขาก็ไม่มีแบบมีฉบับอยู่แล้ว ก็ไม่เห็นมีอะไร แต่พระมีแบบมีฉบับแต่มาทำให้ขวางหูขวางตานี่สะเทือนมากนะ ผิดกันมากอยู่ มองดูประชาชนทั่วๆ ไปธรรมดาๆ

จนกระทั่งถึงสัตว์ก็ไม่มีอะไรในใจ ถ้ามองเห็นพระขวางหูขวางตานี้ขวางทันทีเลย สะเทือนใจ เพราะพระมีกฎมีระเบียบ ละเอียดอ่อนที่สุดก็คือเพศของพระ ความประพฤติของพระ ความเคลื่อนไหวของพระ ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่กับพระหมด แต่พระไปโกโรโกโสมันดูไม่ได้นะ นี่ละถึงว่าดูพระกับดูโยมต่างกัน

ผู้ ยังไม่เข้าอยู่ในป่าในเขาได้ภาวนาเสียก่อนยังไม่เห็นคุณค่าของพระป่านะ ของความอยู่ป่าน่ะ นี่เห็นคุณค่ามาเต็มหัวใจถึงได้มาเล่าให้พี่น้องลูกหลานทั้งหลายฟัง ได้ธรรมะประเภทใดขึ้นมามีแต่อยู่ในป่าในเขาที่อัตคัดขัดสน ที่จะให้อยู่ด้วยความสะดวกสบายนี้ แล้วได้ธรรมะที่แปลกประหลาดอัศจรรย์ในใจไม่ค่อยเห็นมี มีทีไรมีตั้งแต่อยู่ในป่าในเขาลึกๆ ลับๆ เพราะฉะนั้นพระท่านมุ่งอรรถมุ่งธรรมจริงๆ ท่านจึงมุ่งเข้าไปในป่าในเขาที่สงบสงัดงบเงียบ ดูหัวใจเรานี้มันจะดีดดิ้นตลอดเวลา หัวใจนั่นละ เป็นตัวคึกตัวคะนองที่สุดในบุคคลคนหนึ่งๆ

เวลาเราประกอบความพากเพียรสติจับปุ๊บเลย ไม่ให้มันดีดมันดิ้นไปทางที่ผิด ให้มันทำประโยชน์ในทางที่ถูกที่ดีเรื่อยไป เพราะฉะนั้นพระกรรมฐานจึงต้องอยู่ในป่าในเขาเพื่อดูความเคลื่อนไหวของจิต ความเคลื่อนไหวภายนอกไม่มีประมาณ เอาตัวจิตนี้ตัวมันก่อเหตุใหญ่โตนี้ละ ประมาณอันใหญ่หลวงอยู่ที่นี่ ภาวนาเห็นจิตดวงนี้นะ มันดีดมันดิ้นขนาดไหน คึกคะนองที่สุดก็คือจิต เวลามันเรียบราบที่สุดก็ไม่มีอะไรเกินจิต อยู่ที่จิตทั้งนั้น เลิศเลอที่สุดอยู่ที่จิตที่ฝึกทรมานได้เต็มสัดเต็มส่วนแล้ว อยู่ไหนสบายหมด โลกนี้ว่างไปหมดเลย ไม่มีอะไรมาขวางหัวใจ กิเลสเท่านั้นขวางหัวใจ กิเลสมีมากมีน้อยเป็นเสี้ยนเป็นหนามเป็นหอกเป็น

หลาวทิ่มแทง พอชำระอันนี้ออกหมดแล้วว่างหมดเลยจิต มีแต่ธรรมล้วนๆ ว่างไปหมด

สุญฺญโต โลกํ อเวกฺขสฺสุ โมฆราช สทา สโต

อตฺตานุทิฏฺฐึ อูหจฺจ เอวํ มจฺจุตฺตโร สิยา

เอวํ โลกํ อเวกฺขนฺตํ มจฺจุราชา น ปสฺสติ.

ดูก่อนโมฆราช คนนี้ควรจะได้รับมรรคผลนิพพานจากพระพุทธเจ้า ในมานพ ๑๖ คน ได้สอนคนนี้ละเพราะคนนี้จะได้บรรลุธรรมเร็ว พอสอนนี้ก็บรรลุธรรม ดูก่อนโมฆราช เธอจงเป็นผู้มีสติทุกเมื่อ พิจารณาโลกให้เป็นของสูญเปล่าว่างเปล่า ถอนอัตตานุทิฏฐิที่เห็นว่าเป็นเขาเป็นเราซึ่งเป็นก้างขวางคอออกเสีย แล้วจะหลุดพ้นจากพญามัจจุราช พญามัจจุราชจะมองไม่เห็นผู้พิจารณาโลกเป็นของว่างเปล่าอยู่อย่างนี้ พระโมฆราชก็พิจารณาอย่างนี้สำเร็จขึ้นมา พระพุทธเจ้าสอนโมฆราชองค์เดียว และธรรมนี้สอนได้ทั่วโลกดินแดน เป็นธรรมประเภทเดียวกัน กิเลสประเภทเดียวกัน ไม่เหนือธรรมไปได้เลย สอนออกไปจุดนี้ถูกกิเลสทั้งหมด ธรรมเหนือกิเลสแก้กิเลสได้

เวลาไปอยู่ในป่าในเขามันจนตรอกจนมุมมันช่วยตัวเองนะ จิตอยู่ธรรมดาเร่ๆ ร่อนๆ จิตไม่ดี นั่น ละผู้เสาะแสวงหาธรรมถ้าไปอยู่ในที่เช่นนั้นจิตรู้สึกจะมึนจะชาชินไป ไม่เอาพลิกปุ๊บเลย ไปหาที่ระเวียงระวังทั้งกลางวันกลางคืนตลอดเวลา สติจับกับจิตเป็นความเพียรตลอดเวลา ประกอบความพากเพียรนั่นละได้มรรค

ได้ผล จิต ใจไม่เคยสงบมันจะคึกคะนองขนาดไหนก็เถอะเหนือธรรมไปไม่ได้ คือสติธรรมเป็นสำคัญ เอาจนได้ อยู่ได้ เป็นอย่างนั้นละท่านภาวนาท่านอยู่ในป่าในเขา

พระพุทธเจ้าตรัสรู้ในป่า สาวกทั้งหลายตรัสรู้ในป่า สรณะของพวกเรามีแต่บำเพ็ญเพียรในป่า มหาวิทยาลัยป่า ตรัสรู้ในป่าเป็นสรณะของโลกทั่วๆ ไป เพราะฉะนั้นเวลาบวชแล้วท่านจึงไล่พระให้ไปอยู่ตามรุกขมูลร่มไม้ ในป่าในเขา พระพุทธเจ้าสอนเองนะ พอบวชแล้วให้เธอทั้งหลายไปอยู่ตามรุกขมูลร่มไม้ในป่าในเขา ตามถ้ำเงื้อมผา ป่าช้าป่ารกชัฏที่เป็นที่เหมาะสมกับการประกอบความเพียร ไม่มีใครรบกวน แล้วให้อุตส่าห์อยู่และบำเพ็ญในสถานที่เช่นนั้นตลอดชีวิตเถิด ตลอดชีวิตนู่นน่ะไม่ใช่ธรรมดา ท่านสอนให้พระไปอยู่ในป่าในเขา

เวลา ไปอยู่ในที่จนตรอกจนมุมมันจะเห็นความอัศจรรย์ของจิตขึ้นมา จิตนี้เวลาจะตายจริงๆ มันจนตรอกจนมุมจริงๆ มันช่วยตัวเองนะ สติปัญญาอย่าว่าโง่ทุกคนนะ ไม่ได้โง่นะถึงขั้นตอนที่มันจะช่วยตัวเองแล้วความฉลาดมันจะมาของมันเองพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหลายสันพันคมฟัดกับกิเลส ข้าศึกศัตรูของจิตขาดสะบั้นลงไปๆ จิตโล่งไปหมดเลย นั่นละท่านภาวนา ท่านจึงสอนให้ไปเที่ยวภาวนาอยู่ในป่าในเขา เหมาะสม

เดี๋ยว นี้พระกรรมฐานยังมีอยู่ทางภาคอีสานมากอยู่พอสมควร **รากใหญ่ก็คือครูอาจารย์ที่เป็นผู้แนะนำสั่งสอนก็อยู่ทางภาคอีสาน เช่นหลวงปู่เสาร์-หลวงปู่มั่นเป็นต้น แล้วครูอาจารย์ทั้งหลายที่แตกแขนงไปก็เป็นคนภาคอีสาน** พระทั้งหลายก็ติดครูติดอาจารย์ ครูอาจารย์อยู่ที่ไหนก็ไปเองๆ สมมุติว่าครูอาจารย์ที่มีอรรถมีธรรม

จริงๆ ไปอยู่ในภาคใดพระกรรมฐานจะไปเอง ไม่ต้องได้นิมนต์ ท่านไปเอง เพราะท่านมุ่งต่อธรรมของครูของอาจารย์ เป็นอย่างนั้นละ

วันนี้ ก็เท่านั้นละ **ให้พากันตั้งอกตั้งใจปฏิบัติธรรม เราเกิดมาเราเกิดมาด้วยกรรม ไม่ได้เกิดมาอย่างลอยๆ เป็นอิสระเกิดมานะ** เกิดมาด้วยบุญด้วยกรรม กรรมดี กรรมชั่วพาให้เกิด **กมฺมํ สตฺเต วิภชติ ยทิทํ หีนปฺปณีตํ** กรรม ย่อมจำแนกแจกสัตว์ให้มีความประณีตเลวทรามต่างกัน ตามแต่กรรมชั่ว-กรรมดีของตัวเองจะจำแนกตัวเอง ให้ไปเกิดเสวยผลดีชั่วสุขทุกข์ประการใด ไม่มีผู้ใดไปทำให้เสวยผลได้นอกจากตัวคนเดียว เพราะฉะนั้นจึงให้เสาะแสวงหากรรมอันดี บำเพ็ญตนให้เป็นคนดี มีครูมีอาจารย์อย่างนี้มันก็ดีแล้ว ได้รับโอวาทคำสั่งสอนของท่านไปปฏิบัติตน

จิต เป็นของฝึกได้ ฝึกจนเลิศเลอก็ได้ ไม่มีอะไรเลิศยิ่งกว่าจิต ฝึกให้เต็มสัดเต็มส่วนได้อรรถได้ธรรมเต็มหัวใจ ใจกับธรรมเป็นอันเดียวกันแล้วจิตนี้คือดวงเลิศอยู่ตรงนั้นนะ ทุกข์ทั้งหมดรวมลงที่จิต สุขทั้งหมดรวมลงที่จิต เมื่อชำระสาเหตุที่จะเป็นทุกข์คือกิเลสประเภทต่างๆ ออกหมดโดยสิ้นเชิงแล้วจิตก็สว่างจ้าขึ้นมากลายเป็นธรรมทั้งแท่งภายในจิตดวงนั้นแหละ จิตเป็นธรรม ธรรมเป็นจิต อยู่ที่ไหนสบายหมด นี่ละท่านภาวนาอยู่ในป่าในเขาท่านทำอย่างนั้น

ภูวัว

ภูวัว เป็นเทือกเขาที่ทอดยาวสลับซับซ้อน แผ่ตัวไปในทิศที่ขนานกับแม่น้ำโขงยาวนับหลายสิบกิโลเมตร ติดต่อกันเป็นอาณาบริเวณกว้างขวาง มีพรมแดนใกล้กับแขวงบริคำไซย ประเทศลาว มีโขดเขา และพลาญหินกว้างใหญ่ไพศาล ทั้งน้ำตกและแอ่งน้ำอันงดงาม มีพืชพรมปูสีเขียวขจีอันเกิดจากมอสส์ ตะไคร่น้ำ เฟิร์น ใต้ธารน้ำ ตอนที่เป็นป่าลึกดงดิบ ในสมัยก่อนก็เต็มไปด้วยสิงห์สาราสัตว์น้อยใหญ่ เช่น เสือ ช้าง กวาง เก้ง วัวกระทิง ลิง หมี นกยูง ซึ่งเคยเป็นที่ซึ่งพ่อแม่ครูบาอาจารย์แต่ก่อน เคยไปปลีกวิเวก บำเพ็ญเพียรกันมามากแล้ว **เช่น หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลวงปู่ขาว อนาลโย (วัดถ้ำกลองเพล จ.หนองบัวลำภู) หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ (วัดป่านิโครธาราม จ.อุดรธานี) หลวงปู่ฝั้น อาจาโร (วัดป่าอุดมสมพร จ.สกลนคร) หลวงปู่วัง ฐิติสาโร (วัดถ้ำชัยมงคล ภูลังกา จ.นครพนม) ท่านพระครูอุดมธรรมคุณ (หลวงปู่ทองสุข สุจิตโต วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร) หลวงปู่จวน กุลเชฏโฐ (วัดภูทอก จ.บึงกาฬ) หลวงปู่สมชาย ฐิตวิริโย (วัดเขาสุกิม จ.จันทบุรี) หลวงปู่แปลง สุนทโร (วัดป่าอุดมสมพร จ.สกลนคร) หลวงปู่ลี กุสลธโร(วัดถ้ำผาแดง จ.อุดรธานี) เป็นต้น**

ด้วยครูบาอาจารย์ท่านเห็นเป็นที่ สัปปายะรื่นรมย์ในธรรม ร่มเย็นสงบสงัด และมีพลาญหินอันกว้างใหญ่ ลำห้วยซึ่งมีน้ำตลอดทั้งปี เฉพาะบนหลังถ้ำ หลังเขา

“...ท่านเสถียรอยู่ที่นี่ท่านก็ปฏิบัติดี วันนี้จึงจะไปเยี่ยมวัดนี้ ดูพระดูเณรดูผู้มาแทนท่าน ดูจะเป็นท่านเสถียรท่า ท่านก็ปฏิบัติดีอยู่เหมือนกัน..”

หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน
เทศน์เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๔๘

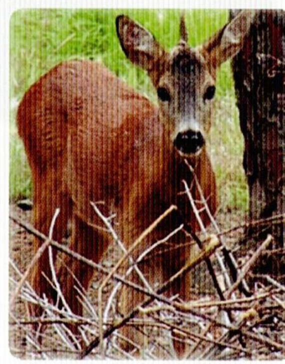
เสือโคร่ง

อีเห็น

นกเงือก

กวาง

จระเข้

กระทิง

มีน้ำซับเล็ก ๆ ซึ่งแม้จะมีขนาดเล็ก แต่ก็มีน้ำซับไหลรินตลอดทั้งปี ไม่เคยหมด ช่วงที่หลวงปู่เสถียร มาพักช่วงแรก ๆ นั้นเป็นฤดูร้อน อากาศก็ไม่ร้อนมาก เพราะมีฝนตกชุกตลอดทั้งปี ไม่เคยมีไฟป่า เดินไปตามป่าก็เดินง่าย ร่มรื่น ไม่มีหญ้ารก มีไม้ใหญ่คอยให้ร่มเงา ทำให้เดินธุดงค์ได้สะดวก ส่วนสัตว์ป่าที่ท่านเคยพบประสบเห็นในสมัยแรกราวปี พ.ศ. ๒๕๒๐ นั้นมีหลากหลายชนิด เช่น ช้าง เลียงผา กวาง เก้ง นกเงือก หมาใน สุนัขจิ้งจอก กระทิง หมู กระต่าย อีเห็น บ่าง จระเข้ เป็นต้น ส่วนในปัจจุบันสัตว์ป่าที่ยังหลงเหลืออยู่ก็คือ โขลงช้างป่าราวสามสิบกว่าตัว (ช้างป่าเรียกเป็นตัว ส่วนช้างเลี้ยงจะเรียกเป็นเชือก) สุนัขจิ้งจอก หมูป่า ลิง เก้ง บ่าง อีเห็น ไก่ป่า กระรอก กระแต กระจ้อน กระต่ายป่า นกนานาพันธุ์ เป็นต้น

ภูวัว ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ มีพื้นที่ ๑๑๖,๕๖๒ ไร่ หรือประมาณ ๑๘๖.๕ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของ จังหวัดหนองคาย และ จังหวัดบึงกาฬ คือ อำเภอบุ่งคล้า อำเภอเซกา และอำเภอบึงโขงหลง

น้ำตกถ้ำพระ เป็นน้ำตกที่งดงามอยู่ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูวัว อยู่ในเขตอำเภอเซกา จ.บึงกาฬ ซึ่งการเดินทางเพื่อเข้าไปถึงน้ำตกถ้ำพระ ต้องนั่งเรือเลียบคลองห้วยบางบาตร (เพราะสมัยก่อนมีพระกรรมฐานมาล้างบาตรที่นี่ เลยทำให้ชาวบ้านใช้เรียกชื่อคลองนี้) ผ่านป่าหนาทึบ หรือ เดินลัดตามแนวเขา ซึ่งจะมีน้ำตกไหลเต็มเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น ด้านบนเป็นน้ำตกใหญ่ที่ไหลมาจากยอดภู ผ่าน

ก้อนหิน ช่องเขาเนินผาที่สลับซับซ้อน ผ่านบึงจระเข้ ผ่านถ้ำแอร์ มาตกลงสู่แอ่งน้ำใหญ่ตื้น ๆ ซึ่งสามารถเดินลงเล่นน้ำได้ ด้านข้างน้ำตกเป็นผาหินทรายสีแดงโดดเด่น ส่วนบริเวณริมหน้าผาหินทรายสูงใหญ่ลงมาอีกด้านหนึ่งมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ ๒ องค์ ซึ่งองค์แรกเป็นพระพุทธรูปบนหน้าผา ที่องค์หลวงปู่ฝั้น อาจาโร ท่านได้เดินทางมาปั้นพระพุทธรูปด้วยตัวท่านเองที่ภูวัว ช่วงก่อนที่หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต จะมรณภาพละสังขาร ราวปีพุทธศักราช ๒๔๙๒ แต่ยังไม่ทันแล้วเสร็จ และท่านเดินทางกลับมาปั้นอีกครั้งจนแล้วเสร็จ ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ ซึ่งพระพุทธรูปองค์นี้จึงเป็นทั้งสัญลักษณ์ของชื่อ น้ำตกถ้ำพระและชื่อวัดถ้ำพระภูวัวอีกทั้งเป็นพระพุทธรูปที่เก่าแก่ และศักดิ์สิทธิ์ ประจำจังหวัดที่ ๗๗ ของไทย คือ จังหวัดบึงกาฬ นี้อีกด้วย

" บุคคลควรนั่งร่วมกับสัตบุรุษ

ควรทำความสนิทสนมกับสัตบุรุษ

บุคคลควรทราบสัทธรรมของสัตบุรุษแล้ว

ย่อมหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง "

สัพภิสูตร ๑๕/๒๔

พระพุทธรูปบนหน้าผา...หลวงปู่ฝั้นปั้นเอง

หลวงปู่เสถียร คุณวโร

เจ้าอาวาสวัดถ้ำพระภูวัว อ.เซกา จ.บึงกาฬ

ชีวประวัติย่อ หลวงปู่เสถียร คุณวโร

หลวงปู่เสถียร คุณวโร หรือในนาม " **หลวงปู่เถียร** " ท่านได้ถือกำเนิดในตระกูล " พรหมศรีจันทร์ " เมื่อ วันที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๓ ตรงกับวันจันทร์ ขึ้น ๖ ค่ำ ปีมะโรง ณ บ้านเลขที่ ๕๒ บ้านไร่ม่วง อ. เมือง จ. เลย

โยมบิดา คือ นายเขียน พรหมศรีจันทร์ (ถึงแก่กรรมปีพุทธศักราช ๒๕๑๙) และ โยมมารดา คือ นางฝน พรหมศรีจันทร์ (ถึงแก่กรรมปีพุทธศักราช ๒๕๓๕) " หลวงปู่เถียร " ท่านเป็นบุตรชายคนโตมีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวมเป็น ๖ คน คือ

๑. เด็กหญิง ไม่ทราบชื่อ เพราะถึงแก่กรรมไปตั้งแต่ยังเล็กมาก

๒. หลวงปู่เสถียร คุณวโร

๓. นางเสวียน ศิริมา สมรสกับ นายสมพร ศิริมา มีบุตรธิดา ๓ คน

๔. นางบุญเทียน แก้วจำปา สมรสกับ นายศักย์ แก้วจำปา (ถึงแก่กรรม) มีบุตรธิดา ๓ คน

๕. นายทองเหรียญ พรหมศรีจันทร์ สมรสกับ นางอรพินทร์ พรหมศรีจันทร์ มีบุตรธิดา ๓ คน

๖. นางสังเวียน พรหมศรี สมรสกับ นายชิต พรหมศรี มีบุตรธิดา ๓ คน

การศึกษา

กิริยามารยาทของท่านนั้น ท่านเป็นเด็กที่เชื่อฟังบิดามารดาและผู้ใหญ่เสมอ เมื่อได้มาอยู่โรงเรียนจึงเป็นที่รักใคร่ของครูบาอาจารย์มาก ท่านเป็นคนเงียบ พูดน้อย มีสติปัญญาดี จิตใจของท่านมีความเมตตาปรานี อ่อนโยน เยือกเย็น มีความสงสารสัตว์ ไม่ชอบการเบียดเบียน

หลวงปู่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านไร่ม่วง โรงเรียนก็อยู่ใกล้บ้าน เดินไปเรียนไม่นานก็ถึง หลวงปู่ท่านเป็นเด็กที่ตั้งใจเรียนและมีความรับผิดชอบสูง ไม่เคยโดดเรียนหรือขาดเรียนเลย ไปเรียนครบทุกวัน ผลการสอบก็อยู่ในเกณฑ์ดี คือไม่เคยต่ำกว่าอันดับที่ ๕ ของห้องจากเพื่อนนักเรียนร่วมชั้นกว่ายี่สิบคน

ชีวิตในวัยเด็ก

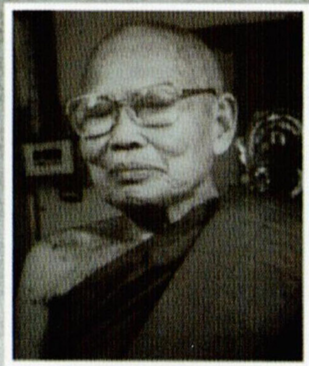
ครอบครัวหลวงปู่มีอาชีพทำไร่ทำนา ตอนวัยเด็กขยันขันแข็ง ช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำนาทุกอย่าง และในบางครั้งต้องเดินเข้าไปตลาดในเมืองระยะทางประมาณ ๔ กิโลเมตร ช่วงชีวิตฆราวาสท่านก็ใช้ชีวิตสนุกสนานตามปกติธรรมดา แต่ไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับเหล้าหรือสุรายาเมา ท่านบอกว่า เราเคยชิม ๆ ไปนิดเดียวก็มึนหัวแล้ว ก็เลยไม่เอาอีกเลย และไม่เคยมีเรื่องมีราวทะเลาะชกต่อยกับใคร

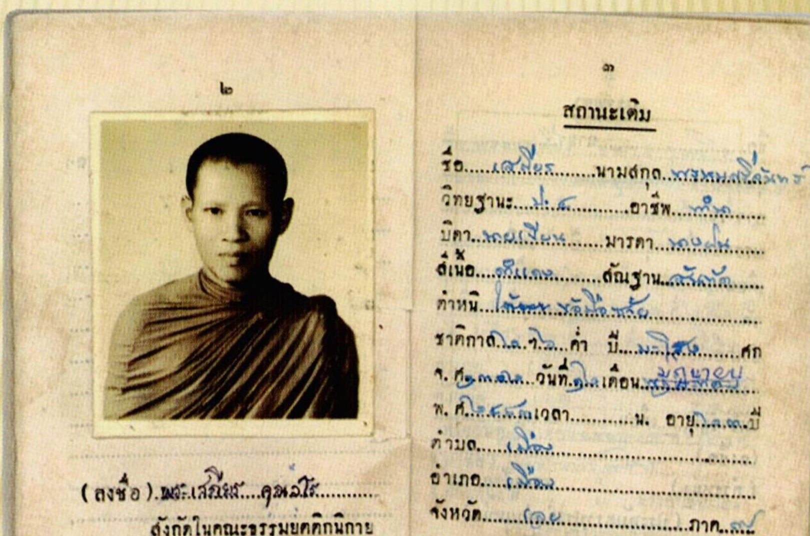

"ภาวนาน่ะ....ให้ทำไปเถอะ ไม่ต้องถามเยอะ..."

พระธรรมวราลังการ
(หลวงปู่ศรีจันทร์ วัณณาโภ ป.ธ. ๖)
ผู้ก่อสร้างวัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง

๒

(ลงชื่อ)..

สังกัดในคณะธรรมยุตติกนิกาย

๓

สถานะเดิม

ชื่อ.......เสถียร.......นามสกุล..........

วิทยฐานะ..........อาชีพ..........

บิดา..........มารดา..........

เชื้อ..........สัญชาติ..........

ตำหนิ..........

ชาตกาล..........ค่ำ ปี..........ศก

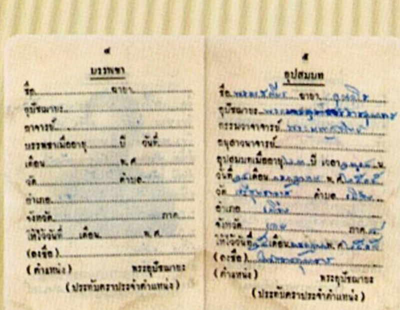
จ. ศ..........วันที่..........เดือน..........

พ. ศ..........เวลา..........น. อายุ..........ปี

ตำบล..........

อำเภอ..........

จังหวัด..........ภาค..........

เหตุในการบวช

โยมพ่อโยมแม่บอกกับท่านว่า ถึงเวลาที่ลูกชายควรจะต้องทดแทนพระคุณบิดามารดา ลูกก็ควรจะบวชบรรพชาในพระพุทธศาสนาได้แล้ว ส่วนตัวหลวงปู่เองท่านก็ยินยอมยินดีด้วยตามประสงค์ของโยมพ่อโยมแม่ โดยไม่ได้ขัดแย้งกับโยมพ่อโยมแม่แต่อย่างใด

อุปสมบท

หลวงปู่เสถียร ท่านได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุตามประเพณี ที่วัดศรีสุทธาวาส จ. เลย **เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ โดยมีหลวงปู่ศรีจันทร์ วัณณาโภ (พระธรรมวราลังการ) วัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง (วัดเลยหลวง) ต.กุดป่อง อ.เมือง จ.เลย เป็นพระอุปัชฌาย์** และพระมหาสุพิทย์เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และได้รับฉายาว่า " คุณวโร " หลวงปู่เข้านาคก่อนบวชประมาณ ๑ เดือนจึงได้บรรพชา มีคู่นาค ๒ คนและ เณร ๑ องค์ คู่นาคองค์นั้นก็เป็นเพื่อนรุ่นเดียวกันกับท่าน ก่อนบวชยังคุยกับท่านว่า จะบวชอย่างน้อยให้ได้สักห้าพรรษา แต่เอาเข้าเวลาจริงพอออกพรรษาก็สึกทันทีเลย

หลวงปู่เสถียรได้ออกธุดงค์ไปยังสถานที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคอีสาน จนกระทั่งปี พ.ศ.๒๕๒๐ หลังจากที่องค์หลวงปู่ฝั้น อาจาโร มรณภาพแล้ว เมื่อเสร็จงานบุญพิธีครบ ๑๐๐ วัน

ขององค์หลวงปู่ฝั้น ท่านจึงได้ออกเดินทางธุดงค์เข้ามาพำนักและจำพรรษาอยู่ที่วัดถ้ำพระภูวัวแห่งนี้ จวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

คติธรรมและปฏิปทา

หลวงปู่เสถียร คุณวโร เจ้าอาวาสวัดถ้ำพระภูวัว ต.โสกก่าม อ.เซกา จ.หนองคาย (ปัจจุบันคือ จ. บึงกาฬ) เจ้าคณะตำบลเซกา เขต ๔ (ธรรมยุต)

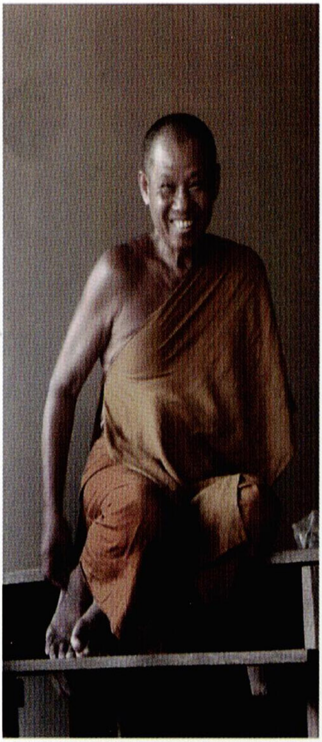
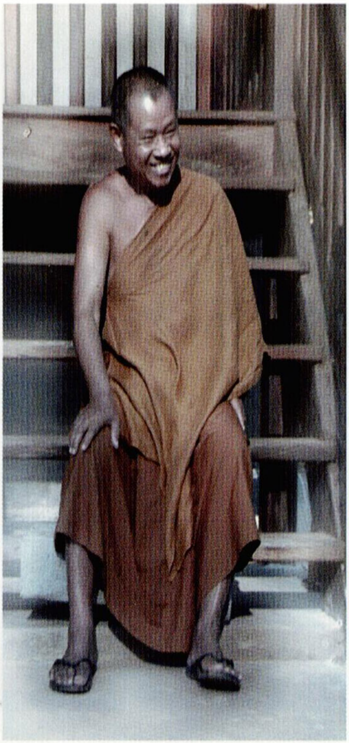
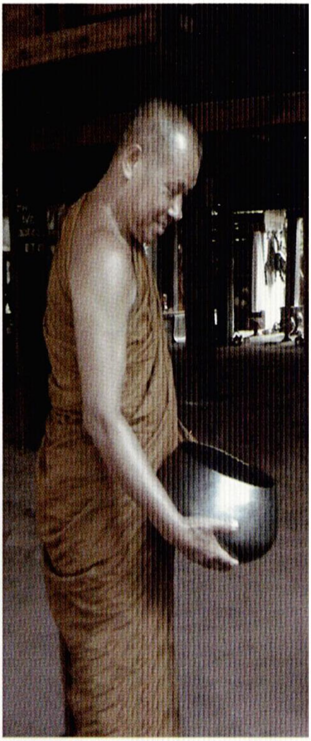
หลวงปู่เสถียร ท่านมีอุปนิสัยพูดน้อย สมถะ ชอบปลีกวิเวก และธุดงค์ไปตามป่าเขา มีเมตตาต่อญาติโยมดุจลูกหลาน จะเน้นการสอนทั้งพระเณรและญาติโยมด้วยการประพฤติตนให้ดูเป็นแบบอย่าง และคำพูดสั้น ๆ เพียงไม่กี่คำของท่านแต่ก็มีความเมตตาและธรรมะอันลึกซึ้งแฝงอยู่ในนั้น

ท่านได้ถือข้อวัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น ฉันในบาตร ฉันหนเดียว รักษาความสันโดษ ไม่ชอบคลุกคลีกับหมู่คณะ ถ้าแม้ยามใดว่างจากภารกิจอื่นแล้ว ท่านจะเข้าที่บำเพ็ญเพียรภาวนาทันที ปฏิปทาที่ท่านดำเนินมาสม่ำเสมอ คือ

๑. ใคร่ในการปฏิบัติกรรมฐาน

๒. ฉันหนเดียวเป็นวัตร

๓. บิณฑบาตเป็นวัตร ยกเว้นมีกิจนิมนต์และอาพาธ

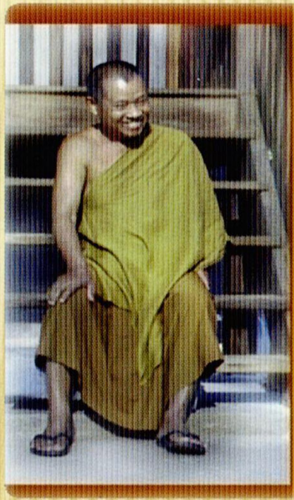

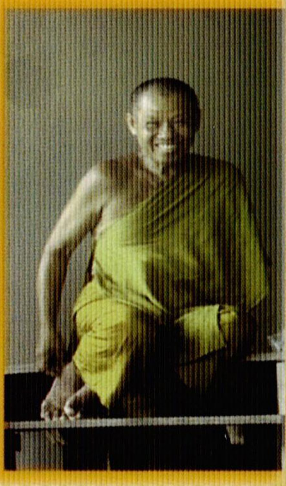
“ ธรรมะอยู่ที่ใจ... ถ้าใจดีอะไรก็ดีไปโม๊ด...”

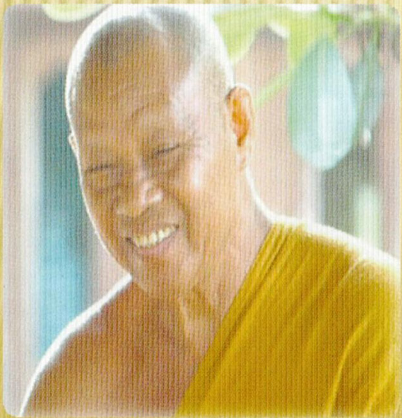

"ต้องอดทน สู้ไม่ถอย
ทำความเพียรต่อเนื่อง"

๔. ปฏิบัติธรรมวินัยสม่ำเสมอ

๕. มีพรหมวิหารธรรม ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาประจำใจ

๖. มีสังคหธรรม ๔ คือ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตา

ท่านได้รับการยกย่องว่าเป็นพระอริยสงฆ์ที่ประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรมอันดีงาม เป็นพระป่ากรรมฐานผู้ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าและพ่อแม่ครูบาอาจารย์ อย่างเคร่งครัด

รายละเอียดการจำพรรษา

พรรษาที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๐๕) วัดป่าอัมพวัน อ. เมือง จ. เลย

จำพรรษาที่ วัดป่าอัมพวัน อ.เมือง จ. เลย ในสมัยนั้นมีหลวงปู่ซามา อจุตโต เป็นเจ้าอาวาส แต่ท่านไปวิเวกอยู่ที่อื่น (ปัจจุบันมี หลวงปู่คำพอง ขันติโก เป็นเจ้าอาวาส) ช่วงพรรษาแรกนี้มีพระจำพรรษาร่วมกัน ๗-๘ องค์ พระองค์หัวหน้า คือ

๑. หลวงปู่บัว กันโตภาโส ท่านเคยอยู่กับหลวงตามหาบัว และอยู่กับหลวงปู่สิงห์ทอง ธัมมวโร วัดป่าแก้วชุมพล จ.สกลนคร โดยมีพรรษารองจาก หลวงปู่สิงห์ทอง ท่านอยู่บ้านเสาเล้า อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

๒. หลวงปู่มหาบุญมา ปุญญวันโต

ประวัติย่อ หลวงปู่มหาบุญมา ปุญญวันโต หรือ หลวงปู่พระคุณบวรคณา-นุรักษ์ เจ้าอาวาสวัดป่าภูหันบรรพต อ.ชนบท จ.ขอนแก่น องค์ปัจจุบัน ชาติภูมิหลวงปู่เกิดที่บ้านเหล่ากกหุ่ง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนเก่น อุปสมบทเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ โดยพระเดชพระคุณพระมุนีวรานุวัตร เป็นพระอุปัชฌาย์ ที่วัดศรีบุญเรือง อำเภอชนบท ท่านเป็นพระปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เคร่งครัดพระธรรมวินัย มักน้อยสันโดษ ไม่สะสมทรัพย์สินเงินทองนี้ แต่เนื่องจากในช่วงหลายปีก่อน วันหนึ่งมีฝนตกหนักมาก หลวงปู่ได้ประสบอุบัติเหตุลื่นหกล้ม จนทำให้ท่านอาพาธ (อัมพาต) เดินไม่ได้มาจนถึงปัจจุบันนี้

๓. พระคู่นาคกับท่านเป็น ๒ องค์ และ เณร ๑ องค์

๔. พระมาจากที่อื่น ๑ องค์ และเณร ๑ องค์

พรรษาแรกนี้หลวงปู่ท่านถือธุดงควัตร ฉันอาหารเอกาหนเดียว นั่งอาสนะเดียว ตั้งแต่ปีแรกนั้นมาจนถึงในปัจจุบัน

หลวงปู่ได้พบและกราบคารวะหลวงปู่ลี กุสลธโร(วัดถ้ำผาแดง จ.อุดรธานี) ครั้งแรกที่วัดป่าอัมพวัน ซึ่งเป็นช่วงที่หลวงปู่ลีท่านได้ธุดงค์วิเวกและเดินทางมาพักที่วัดป่าอัมพวันนี้

ที่ ๑๔/๒๕๕๓

ตราตั้งเจ้าอาวาส

อาศัยอำนาจตามความใน ข้อ ๒๗ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

จึงแต่งตั้งให้ เจ้าอธิการเสถียร ฉายา คุณวโร อายุ ๖๔ พรรษา ๔๔ วิทยฐานะ น.ธ. - วัดถ้ำพระ ตำบลโสกก่าม อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย ปัจจุบันมีตำแหน่งในทางการปกครองคณะสงฆ์ เป็นเจ้าคณะตำบลเซกา เขต ๔ (ธรรมยุต)

ดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดถ้ำพระ อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย

มีอำนาจและหน้าที่ตามความในมาตรา ๓๗ และ ๓๘ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

ขอจงถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา ตลอดกาลนาน เทอญฯ

แต่งตั้ง ณ วันที่ ๑ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓

(พระครูสิริธรรมวัฒน์)

เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย (ธรรมยุต)

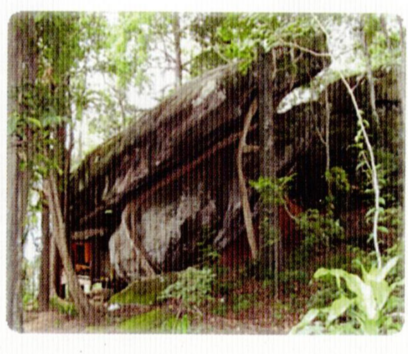

วัดเขาตานก
จ.จันทบุรี

วัดถ้ำขาม จ.สกลนคร

สถานที่ที่หลวงปู่เคยจำพรรษา

พรรษาที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๐๖) วัดเขาตานก ต. เขาบายศรี อ. ท่าใหม่ จ. จันทบุรี

หลวงปู่ธุดงค์มาจำพรรษาที่วัดเขาตานก ต.เขาบายศรี อ.ท่าใหม่ จ. จันทบุรี อยู่ด้วยกันมีพระสามถึงสี่องค์ องค์แรก พระอาจารย์น้อยเป็นหัวหน้า (ตอนหลังสึกและได้เสียชีวิตเพราะตกต้นไม้ตาย) องค์ที่สอง พระอาจารย์สงัด เคยเป็นเพื่อนรุ่นพี่ตั้งแต่เด็กสมัยที่หลวงปู่อยู่ จ.เลย ได้ลาสิกขาไปแล้ว สมัยนั้นใช้ศาลาเล็ก ๆ ประกอบกิจสงฆ์ ส่วนอีกศาลาเป็นศาลาไม้กำลังเพิ่งตั้งเสาไม่ทันเสร็จ (ปัจจุบันศาลาทั้งสอง กุฏิทั้งหมดได้พังไปหมดแล้ว) หลวงปู่เริ่มท่องสวดปาฏิโมกข์ในพรรษานี้ราวสามเดือนก็สามารถสวดท่องจำได้และได้ขึ้นสวดครั้งแรกที่ วัดภูหัน อ.ชนบท จ.ขอนแก่น

ประวัติความเป็นมาของวัดเขาตานก (ตานก เป็นชื่อเรียก ตามชื่อโยมที่ทำสวนยางอยู่ทางหัวเขาเขตบริเวณนี้) วัดนี้เป็นสถานที่เก่าแก่ที่ครูบาอาจารย์สมัยก่อน เช่น ท่านพ่อลี ธัมมธโร (วัดอโศการาม จ.สมุทรปราการ) หลวงปู่ฝั้น อาจาโร (วัดป่าอุดมสมพร จ.สกลนคร) หลวงปู่กงมา จิรปุญโญ (วัดดอยธรรมเจดีย์ จ.สกลนคร) หลวงปู่วิริยังค์ สิรินธโร (วัดธรรมมงคล กรุงเทพมหานคร) หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท (วัดป่าภูริทัตตปฏิปทาราม จ.ปทุมธานี) หลวงปู่บุญจันทร์ จันทวโร (วัดถ้ำผาผึ้ง จ.เชียงใหม่) เป็นต้น เมื่อท่านผ่านมาทาง จ.จันทบุรี ก็มาแวะพักภาวนาเพราะเห็นเป็นป่าเขาร่มรื่น มีลมผ่านทั้งปี

พอมาปี พ.ศ.๒๔๘๗ **ท่านพ่อลีก็มาทอดผ้าป่าเพื่อรวบรวมปัจจัยมาก่อตั้ง ซื้อที่ดินบริเวณนี้ เพื่อเป็นวัดวาอาราม กันสถานที่ไว้ให้ เป็นที่สงบสงัด สำหรับพระและญาติโยมมาภาวนากัน** เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันคือ พระอาจารย์รัญจวน กันตรตโน

และท่านได้ไปพักภาวนาที่ เขาตาใบ้ จ.จันทบุรี ซึ่งแต่ก่อนต้องนั่งเรือข้ามทะเลไปเท่านั้น ปัจจุบันเพิ่งมีถนนตัดผ่านมาได้ราวสักสิบปีที่ผ่านมา โดยท่านเดินทางไปพร้อมกับหลวงปู่สมชาย ฐิตวิริโย (วัดเขาสุกิม จ.จันทบุรี) ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น วัดอัมพวา (เตย์มีใบ้) ต.คลองขุด อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี สาเหตุที่เรียกว่า เขาตาใบ้ เพราะว่าในสมัยก่อนมีคนใบ้ผู้หนึ่งเป็นผู้ขยันขันแข็ง เอาการ เอางานดี และมีน้ำใจงาม คอยดูแลอุปัฏฐาก พระเจ้าพระสงฆ์ ที่มาพักบำเพ็ญที่นี่โดยตลอด ต่อมาภายหลัง ชาวบ้านแถวนั้น รู้สึกชื่นชมในความเอาการเอางาน ขยันขันแข็งของ ตาใบ้ ผู้นี้ เลยอธิษฐานจิตว่า **ถ้าหากมีลูก ขอให้ได้ลูกที่มีความขยันขันแข็ง เอาการงานดี แบบตาใบ้ผู้นี้ ต่อมาปรากฏว่าหมู่บ้านนี้ก็มีบุตรที่เกิดมาเป็นคนเอาการตามที่ปรารถนาจริง แต่ปรากฏว่า เขาเหล่านั้นก็เป็นใบ้ด้วย ในปัจจุบันมีคนใบ้ เกิดรวมอยู่ในหมู่บ้านนี้ เกือบสิบคน**

พรรษาที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๐๗) วัดภูกิ่ว (ภูสิงห์น้อย) อ.ศรีวิไล จ. หนองคาย

จำพรรษาที่ วัดภูกิ่ว (ภูสิงห์น้อย) อ.ศรีวิไล จ.หนองคาย ร่วมกับหลวงปู่มหาบุญมา ปุญญวันโต อยู่ร่วมกันสององค์

ในชีวิตของพระธุดงค์กรรมฐาน เป็นชีวิตที่ลำบากยากแค้นเหลือเกิน ต้องอดทนบุกป่าฝ่าดงดอน นอนตามป่าตามเขาไปทั้งนั้น ที่หลับที่นอนก็ไม่พ้น ในป่าในถ้ำ มีมุ้งกลดเป็นที่มุงบัง ถ้าสบายหน่อยก็มีกระท่อมกระต๊อบเล็ก ๆ คอยอาศัย ส่วนอาหารการขบการฉันแม้จะหิวโหยเพียงไร จะอดจะอยากเท่าใด **ก็ต้องมีขันติอดทน ทนอด ทนอยาก ทนร้อน ทนหนาว อยากร้อน ได้เย็น อยากเย็น ได้ร้อน** การเดินทางแม้จะลำบากยากแค้น ก็ต้องอาศัยใช้ความอดทนเป็นสหธรรมมิก หากที่ไหนเป็นสถานที่สัปปายะเหมาะบำเพ็ญก็อยู่พักนานหน่อย หากเกิดมีญาติโยมเข้ามาคลุกคลี ความสัปปายะก็ลดลงไป เพราะความคลุกคลีกับญาติโยมก็เป็นข้าศึกในการเร่งบำเพ็ญภาวนา ก็ต้องดั้นด้นแสวงหาธรรมตามป่าเขาลึกที่ร่มรื่น เงียบสงัด เพื่อกายวิเวก จิตวิเวกต่อไป **เพราะสิ่งอื่นใดเล่าจะล้ำค่าเท่าธรรมที่ปรากฏขึ้นในดวงใจ**

ในหลักทางพระพุทธศาสนานั้น สถานที่ที่เหมาะสมในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น จะต้องประกอบด้วยสัปปายะ ๔ ประการ คือ

๑. **เสนาสนะสัปปายะ** คือสถานที่เป็นที่เหมาะสม เป็นที่สงัด สงบ วิเวก ร่มรื่น ปราศจากผู้คนรบกวน ภูมิอากาศเหมาะสม อยู่ห่างจากหมู่บ้านพอสมควร ไม่ใกล้หรือไกลเกินไป พอที่จะเดินทางรับบิณฑบาตได้ซึ่งเป็นกิจของสมณะ

๒. **ปุคคลสัปปายะ** มีบุคคลเป็นที่สบาย คือ หมายถึงญาติโยมที่จะให้การอุปถัมภ์ปัจจัยสี่ มีศรัทธาปสาทะในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง พร้อมที่จะให้การบำรุงด้วยดีและเต็มใจบริสุทธิ์ใจ มีครูบาอาจารย์คอยให้คำชี้แนะ การคบค้าสมาคมก็มีตั้งแต่ผู้มีสัมมาทิฏฐิปฏิบัติเพื่อที่จะหลุดพ้น ไม่กดถ่วงการภาวนาให้เนิ่นช้าถอยหลัง ไม่คลุกคลีเกลื่อนกล่นจนวุ่นวาย

๓. **อาหารสัปปายะ** การเป็นอยู่ด้วยอาหารการบิณฑบาตไม่เดือดร้อน คือฉันลงไปแล้วเป็นเครื่องสนับสนุนความพากเพียรภาวนา และพอยังขันธ์ให้เป็นไป ฉันลงไปแล้วเป็นคุณต่อจิตใจ ไม่เป็นโทษต่อจิตใจ

๔. **ธรรมสัปปายะ** มีธรรมเป็นที่สบาย สถานที่เหมาะสม และมีธรรมที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากครูบาอาจารย์ดี เหมาะกับจริตจิตใจของตนแล้ว การปฏิบัติธรรมก็ก้าวหน้าตามลำดับอย่างแน่นอน

เหล็กใดที่ผ่านไฟมาแล้ว จะเป็นเหล็กกล้าแข็งกว่าและคมกว่าเหล็กธรรมดา น้ำที่ผ่านน้ำแข็งมาแล้วจะเป็นน้ำเย็น ชีวิตที่ผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ผ่านความลำบากมา

มาก จะเป็นชีวิตที่มีความกล้าเผชิญต่ออุปสรรคขวากหนาม และเป็นความกล้าที่สงบเยือกเย็น

ภูกิ่ว หรือ ภูสิงห์น้อย เป็นเขาลูกย่อม ๆ อยู่ระหว่างเขาภูสิงห์ใหญ่และภูทอกใหญ่ ซึ่งเรียกตามลักษณะของเขา เพราะอยู่ระหว่างแนวเขาใหญ่สองลูกซึ่งคอดกิ่วมาเชื่อมกัน ภูสิงห์น้อยนี้อยู่ตรงกลางมีลักษณะคอดกิ่ว จึงกลายเป็นภูกิ่วอีกชื่อหนึ่งหลวงปู่เห็นว่า เป็นสถานที่ซึ่งพอจะหลบหลีกปลีกตัวอยู่ได้ มีน้ำซับตามธรรมชาติ มีน้ำไหลตลอดทั้งปี หลวงปู่เล่าว่าทั้งพรรษาอาศัยใช้บ่อน้ำเล็ก ๆ อยู่กลางลานหินไม่เห็นแห้งเสียที ใช้ทั้งดื่ม อาบ และล้างบาตร ถ้าจะดื่มก็ต้องเอาไปต้มก่อน

ปีพุทธศักราช ๒๕๐๗ หลวงปู่เที่ยววิเวกอยู่แถวภูกิ่ว ช่วงนั้นป่ายังอุดมสมบูรณ์อยู่สัตว์ป่ามีเยอะ ชาวบ้านเลี้ยงวัวเลี้ยงควายกันไว้คนละหลาย ๆ ตัว ชาวบ้านเล่าให้หลวงปู่ฟังว่า **เสือโคร่งมากินวัวกินควายเค้าปีละยี่สิบสามสิบตัว เสือตัวที่แก่หน่อยจะฉลาด กินแล้วไม่กลับมากินซากเดิมซ้ำ เพราะชาวบ้านจะวางยาไว้แล้วคอยดักยิง** ถ้าเสือกลับมากินซ้ำก็จะโดนฆ่าตาย

หลวงปู่บอกว่าตอนท่านมาอยู่ที่ภูวัว ป่าก็เหลือไม่มากเหมือนเมื่อก่อนแล้ว เสือโคร่งคงอาจจะยังมีอยู่ แต่มีน้อย อยู่ในป่าลึก หลวงปู่ไม่เคยเจอไม่เคยเห็นรอยมันเลย (แต่หลวงปู่สุพิศ เคยเจอรอย เคยได้ยินเสียงมันคำราม)

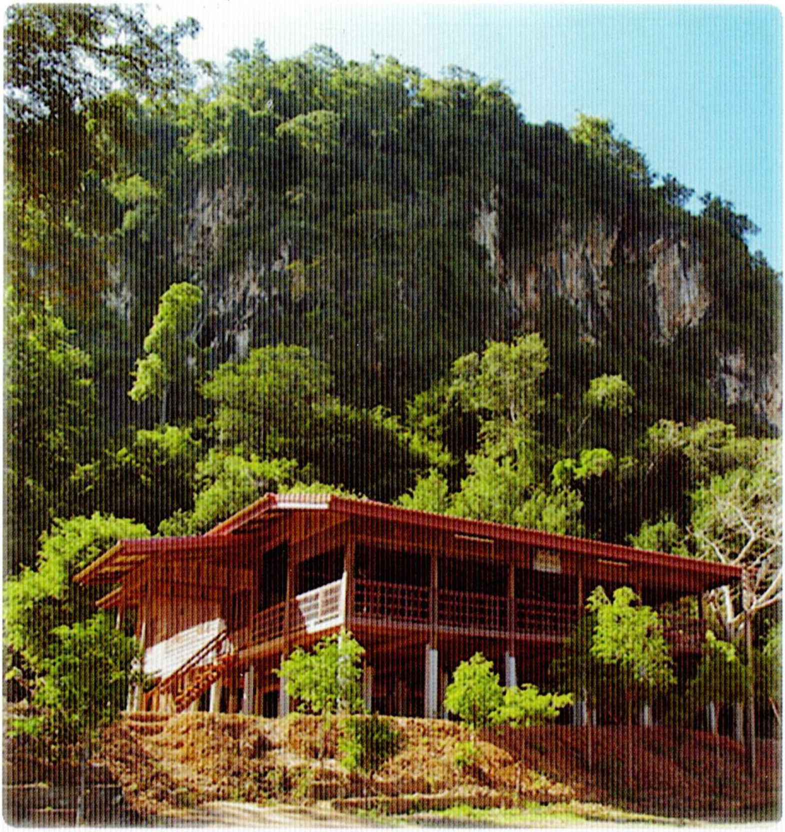
ช่วงที่หลวงปู่อยู่ที่ภูกิ่วนี้ เป็นช่วงเดียวกันกับที่หลวงปู่จวน กุลเชฏโฐ (วัดภูทอก จ.บึงกาฬ) มาพักอยู่ที่ถ้ำบูชา หลวงปู่จึงมีโอกาสเดินไปกราบคารวะหลวงปู่จวน แล้วอยู่ศึกษาธรรมกับท่านสักระยะหนึ่ง หลวงปู่จวนได้เอ่ยปากชวนหลวงปู่ให้จำพรรษาด้วยกันกับท่านหรือให้ลองไปอยู่ภาวนาที่ถ้ำจันทร์หรือที่ภูกิ่วดู ซึ่งเป็นสถานที่ดีทั้งนั้น หลวงปู่จวนท่านบอกว่าท่านเคยไปอยู่ภาวนาในสถานที่เหล่านี้มาหมดแล้ว

พรรษาที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๐๘) วัดถ้ำผาปู่ อ. เมือง จ. เลย

จำพรรษาที่ วัดถ้ำผาปู่ อ.เมือง จ.เลย มีหลวงปู่คำดี ปภาโส (พระครูญาณทัสสี) เป็นเจ้าอาวาสอยู่ มีพระร่วมจำพรรษาหลายสิบองค์ มีพระอาจารย์บัว กันโตภาโส (บ้านเสาเล้า อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี) หลวงปู่มหาบุญมา ปุญญวันโต เป็นต้น

มีเหตุการณ์หนึ่งในพรรษานั้น คืนหนึ่งฝนตกหนักตลอดคืน กุฏิสามเณรหลังหนึ่งซึ่งอยู่ทางด้านล่างของหน้าผา ปรากฏว่าช่วงเช้าเณรตื่นขึ้นมาเพื่อไปล้างหน้าแปรงฟันตามปกติ ขณะที่เณรกำลังเดินออกจากกุฏิมาอยู่นั้นก็มี**ก้อนหินใหญ่มหึมาร่วงหล่นมาจากหน้าผามาทับกุฏินั้นพังยับเยิน** ส่วนร่างเณรก็กระเด็นออกมา แต่ก็ได้เสียชีวิตแล้ว

วัดถ้ำผาปู่ จ.เลย

แนวเขาภูทอก จ.บึงกาฬ

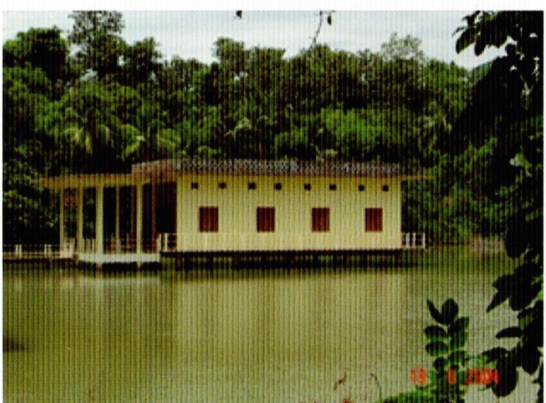

วัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง(วัดเลยหลง) จ.เลย

ภูมิทัศน์แถบพังงาภูเก็ต

โบสถ์น้ำวัดป่าอุดมสมพร จ.สกลนคร

วัดประสิทธิ์สามัคคี (บ้านต้าย)จ.สกลนคร

 พรรษาที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๙) วัดป่ากระโสม ต.กระโสม อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา

หลวงปู่เดินทางจากจังหวัดเลย **มาจำพรรษาทางภาคใต้เป็นครั้งแรกที่** ต.กระโสม อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา ร่วมกับหลวงปู่มหาบุญมา มีพระจำพรรษาร่วมกัน ๓ องค์ ซึ่งมีหลวงปู่มหาปิ่น ชลิโต (พระครูวิโรจน์ธรรมาจารย์ วัดอริยวงศาราม จ.ราชบุรี) เป็นเจ้าอาวาสอยู่ที่นี่ แต่ช่วงนั้นท่านปลีกวิเวกธุดงค์ไปที่อื่นก่อนแล้ว

บริเวณนี้เป็นป่าและมีสวนยางอยู่โดยรอบ สมัยก่อนหลวงปู่เล่าว่า การเดินทางไปเกาะภูเก็ตต้องนั่งเรือไปเท่านั้น เพราะยังไม่มีสะพานเหมือนในปัจจุบัน และตั้งแต่ออกพรรษาครั้งนั้นมาท่านยังไม่เคยกลับไปเยี่ยมที่นั่นอีกเลย

 พรรษาที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๑๐) ที่พักสงฆ์ดานกอย บ้านหนองผือ ต.นาใน จ.สกลนคร

หลวงปู่ท่านเดินทางย้อนกลับขึ้นมาภาคอีสานมาจำพรรษาที่พักสงฆ์ดานกอย บ้านหนองผือ ต.นาใน จ.สกลนคร กับหลวงปู่มหาบุญมา อยู่ร่วมกัน ๒ องค์อีกครั้งหนึ่ง จึงนับได้ว่าท่านได้ติดตามอุปัฏฐากรับใช้ครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นกัลยาณธรรมของท่านอีกครา

ดังพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า จะมีศัตรูใดแรงร้ายยิ่งกว่า ศัตรูคือพยาธิหรือโรค **และจะมีมิตรใดเสมอด้วยมิตรคือธรรมะ ภิกษุทั้งหลาย ศีลนั้นเป็นพื้นฐาน**

เป็นที่รองรับคุณอันยิ่งใหญ่ ประหนึ่งผืนแผ่นดินเป็นที่รองรับของสิ่งทั้งหลาย บุคคลผู้มีศีลเรียบร้อยเป็นพื้นใจ จิตใจย่อมสบาย เบิกบาน ศีลนี่เองเป็นพื้นฐานให้เกิดสมาธิ สมาธิคือความสงบใจ สมาธิที่มีศีลเป็นเบื้องต้น เป็นพื้นฐานย่อมเป็นสมาธิที่มีผลมาก มีอานิสงส์มาก บุคคลผู้มีสมาธิย่อมอยู่อย่างสงบ เสมือนเรือนที่มีที่มุงบังดีย่อมกันแดด ฝน และฝุ่นละอองได้ดี กล่าวคือ โลกธรรมไม่อาจแผดเผาให้รุ่มร้อนกระวนกระวาย สมาธิอย่างนี้ ย่อมก่อให้เกิดปัญญาฟาดฟันย่ำยีกิเลสอาสวะต่าง ๆ ให้สิ้นไป เสมือนบุคคลจับศาสตราอันคมกริบไว้ในมือถากถางป่าให้โล่งเตียน ฉันนั้น

ปัญญาซึ่งมีสมาธิเป็นรากฐานนั้น ย่อมปรากฏดุจไฟดวงใหญ่ กำจัดความมืดให้ปราศนาการ มีแสงสว่างรุ่งเรือง ขับฝุ่นละอองคือ กิเลสให้ปลิวหาย ปัญญาเป็นประดุจประทีปแห่งดวงใจ อันว่าดวงจิตนี้เป็นธรรมชาติที่ผ่องใสอยู่โดยปรกติ แต่มาเศร้าหมองไปเพราะถูกคลุกเคล้าด้วยกิเลสนานาชนิด ศีล สมาธิ ปัญญา จึงเป็นเครื่องมือของธรรมะฟอกจิตใจให้ผ่องใส ขาวสะอาดสะอ้านดังเดิม จิตใจที่ฟอกแล้วด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะทั้งปวง

พิจารณาไปในโลกนี้ ทิวาราตรีแสงแห่งดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ เป็นเครื่องบันดาลความสว่างมากกว่าแสงใด ๆ แต่ในกายของมวลมนุษย์ดวงแก้วคือปัญญาเป็นเครื่องส่องสว่างทางดำเนินชีวิต และรัตนะ คือคุณงามความดี เป็นสิ่งที่ให้ชีวิตสงบสุข ทั้งสองอย่างคือปัญญาและความดี จึงประเสริฐกว่าสิ่งใด ๆ

พรรษาที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๑๑) วัดถ้ำขาม อ.พรรณานิคม จ. สกลนคร

จำพรรษาที่วัดถ้ำขาม อ.พรรณานิคม จ. สกลนคร มีหลวงปู่เขี่ยม โสรโย เป็นหัวหน้า อยู่ร่วมกับ หลวงปู่มหาบุญมา ปุญญวันโต (วัดป่าภูหันบรรพต จ.ขอนแก่น) หลวงปู่อุทัย สิริธโร (วัดเขาใหญ่เจริญธรรมญาณสัมปันโน ต.โป่งตาลอง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา) หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล (วัดป่าอนาลโย อ. กำแพงแสน จ.นครปฐม) หลวงปู่ณรงค์ อาจาโร (วัดป่ากกสะทอน จ.อุดรธานี) หลวงพ่อมั่น อยู่ร่วมกันสิบกว่าองค์ ส่วนหลวงปู่ฝั้น อาจาโร (วัดป่าอุดมสมพร อ. พรรณนานิคม จ.สกลนคร) นั้นไปจำพรรษาที่วัดป่าอุดมสมพร

ในพรรษานี้เป็นครั้งแรกที่หลวงปู่ได้มีโอกาสพบครูบาอาจารย์องค์สำคัญ คือ หลวงปู่อุทัย สิริธโร เพราะหลังจากที่หลวงปู่ฝั้นมรณภาพแล้ว หลวงปู่ได้มาจำพรรษาที่ภูวัวร่วมกันกับหลวงปู่อุทัย นานร่วมสามสิบปี

พรรษาที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๑๒) วัดประสิทธิ์สามัคคี อ.สว่างแดนดิน จ. สกลนคร

จำพรรษาที่ วัดประสิทธิ์สามัคคี (วัดบ้านต้าย ต.บ้านต้าย อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร) มีหลวงปู่มหาบุญมาเป็นหัวหน้า มีพระอยู่ร่วมกันสี่ถึงห้าองค์ ส่วนท่านพระอาจารย์สุพัฒน์ สุขกาโม นั้นไม่อยู่ไปจำพรรษากับหลวงปู่ทุย (หลวงปู่ปรีดา ฉันทกโร ที่วัดป่าดานวิเวก อ.โซ่พิสัย จ.หนองคาย)

พระป่ากรรมฐานนั้น ย่อมมุ่งแสวงหาแต่ความสงบวิเวกอันน่ารื่นรมย์ ดั้นด้นสืบเสาะแสวงหาครูบาอาจารย์ และพากเพียรมุ่งพิจารณาธรรมด้วยการเจริญตบะ ขันติ สติ ปัญญา เป็นเครื่องแผดเผากองกิเลส **ดังพระพุทธโอวาทที่ว่า ตีณิ อาวุธานิ** อาวุธ ๓ อย่าง **สุตาวุธํ อาวุธคือการฟัง ปวิเวกวุธํ อาวุธคือความสงบสงัด ปญฺญาวุธํ อาวุธคือปัญญา** ดังนี้ การตั้งใจฟังและตั้งใจสำเหนียกศึกษารวมเรียกว่า สุตะ ความไม่คลุกคลีเกลื่อนกล่นระคนด้วยหมู่คณะ หาที่วิเวกจิตใจเบิกบานผ่องใส อย่างนี้รวมเรียกว่า ความสงบสงัด ปัญญาความรอบรู้ รู้ทั่วถึงทั้งเหตุทั้งผล เรียกว่า ปัญญาธรรม **ทั้งสามอย่างนี้ จึงได้ชื่อว่า อาวุธ เพราะเป็นดั่งอาวุธสำหรับกำจัดข้าศึกศัตรูภายในเป็นต้นว่า ความทุกข์หรือความเศร้าหมองใจมีประการต่าง ๆ กัน** อันเป็นอย่างหยาบ อย่างกลาง และอย่างละเอียด ซึ่งยากที่จะเห็นแต่คงเป็นข้าศึกที่เบียดเบียนความสุขให้อันตรธานสูญหายไปจากตนของตน นั่นเพราะตนไม่มีธรรมาวุธอันประเสริฐเช่นนี้ จึงไม่สามารถสู้รบกับข้าศึกศัตรูเช่นนั้นให้พินาศย่อยยับลงได้ แต่เมื่อไรเราได้สะสมธรรมาวุธไว้พรั่งพร้อม และรู้จักใช้ให้เหมาะสมตามกาลเวลา ความทุกข์ความเศร้าหมองความกระวนกระวายเร่าร้อนใจก็หมดอำนาจ ไม่อาจเกิดขึ้นครอบงำย่ำยี ไม่อาจมาประทุษร้ายผู้นั้นได้ หมู่บัณฑิตทั้งหลายเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วย่อมมีจิตใจอันผ่องใสเหมือนห้วยน้ำลึกใสสะอาดไม่ขุ่นมัว ฉะนั้นแม้จำพวกนิวรณ์ที่กลุ้มรุมจิตและกางกั้นไม่ให้บรรลุผลที่ดียิ่งขึ้นไป ก็สงบหายไปได้ ด้วยการตั้งใจฟังธรรมด้วยดีด้วยความเคารพจริง ๆ

พรรษาที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๑๓) วัดป่าอุดมสมพร อ.พรรณานิคม จ. สกลนคร

หลวงปู่ไปจำพรรษาที่ วัดป่าอุดมสมพร อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร และ **นับเป็นครั้งแรกที่หลวงปู่ได้จำพรรษาศึกษาธรรมกับองค์หลวงปู่ฝั้น อาจาโร ซึ่งถือเป็นพ่อแม่ครูบาอาจารย์เพชรน้ำหนึ่งที่มีปฏิปทาอันงดงามยิ่งนัก**

การที่หลวงปู่ท่านพยายามดั้นด้นเสาะแสวงหาครูบาอาจารย์นั้น เป็นไปตามพระโอวาทธรรมของพระบรมศาสดาที่ว่า **" ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กลิ่นดอกไม้ กลิ่นจันทร์ไม่สามารถหอมหวนทวนลมได้ แต่กลิ่นแห่งเกียรติคุณความดีของสัตบุรุษนั้นแลจะสามารถหอมไปได้ทั้งตามลมและทวนลม คนดีย่อมมีเกียรติคุณฟุ้งขจรไปได้ทั่วทุกทิศ กลิ่นจันทร์แดง กลิ่นอุบล กลิ่นดอกมะลิ จัดว่าเป็นดอกไม้กลิ่นหอม แต่ยังสู้กลิ่นศีลไม่ได้ กลิ่นศีลคุณงามความดีอันประเสริฐนั้น ย่อมยอดเยี่ยมกว่ากลิ่นใด ๆ "** ดังนั้นย่อมเป็นธรรมดาที่ชื่อเสียงเกียรติศัพท์ของพ่อแม่ครูบาอาจารย์เพชรน้ำหนึ่งนั้นย่อมแพร่ขจรขจายไปทั่วทุกสารทิศ

ช่วงที่หลวงปู่อยู่ศึกษาธรรมกับองค์หลวงปู่ฝั้นนั้น หลวงปู่ท่านมีข้อวัตรในการดูแลอุปัฏฐากรับใช้พ่อแม่ครูบาอาจารย์ ทั้งในการเข้าเวรนวดหลวงปู่ฝั้น โดยหลวงปู่ฝั้นจะเริ่มลงศาลาตอนราวหนึ่งหรือสองทุ่ม เพื่อแสดงโอวาทธรรมเทศนาสั่งสอนพระเณร แล้วนั่งสมาธิต่อไปจนถึงราวห้าทุ่มหรือเที่ยงคืน ส่วนในวันพระถึงจะมีการทำวัตรสวดมนต์พร้อมกัน หลังจากนั้นหลวงปู่ก็จะเข้าไปอุปัฏฐากถวาย

การนวดหลวงปู่ฝั้น จนถึงเวลาตีหนึ่งแทบทุกวัน โดยจะมีพระที่เข้านวดราวสองถึงสามองค์

หลวงปู่ท่านมีความตั้งใจ มุ่งมั่นสร้างความเพียรในธุดงควัตรธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด การตัดการเย็บผ้าไตร สบง จีวร สังฆาฏิ เป็นขันธ์ท่านทำเป็นทุกอย่าง ทั้งท่านเคยเย็บผ้าแล้วโดนเข็มจักรตำทะลุนิ้ว จนต้องดึงเข็มเย็บผ้านั้นออกมาจากอีกด้านหนึ่งของนิ้วมือ แต่ไม่ปรากฏว่ามีเลือดไหลออกมาด้วย

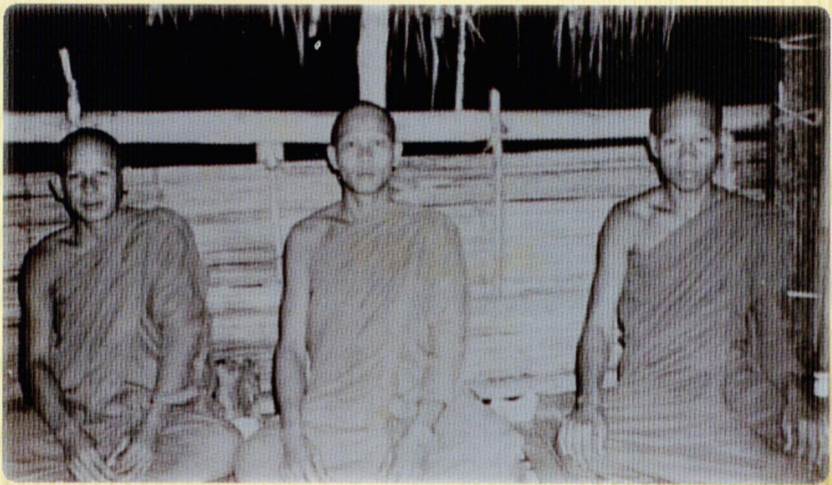
หลังจากออกพรรษาแล้ว หลวงปู่ต้องแยกเดินธุดงค์กับหลวงปู่มหาบุญมา เพราะหลวงปู่มหาบุญมาท่านเดินทางไปเยี่ยมบ้าน ที่ จ.ขอนแก่น และท่านกลับมาอยู่ที่วัดป่าภูหันบรรพต อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นจนถึงปัจจุบัน

พรรษาที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๑๔) วัดถ้ำขาม อ.พรรณานิคม จ. สกลนคร

จำพรรษาที่ วัดถ้ำขาม อ.พรรณานิคม จ. สกลนคร มีหลวงปู่เขียม โสรโย เป็นหัวหน้า ช่วงที่จำพรรษานั้น พอดีอ่างเก็บน้ำแตก รั่วซึม จะต้องรีบซ่อม เพราะมีอ่างเดียวแต่ไม่มีปูน หลวงปู่จึงตัดสินใจเดินจากอ่างเก็บน้ำลงมาจากเขาวัดถ้ำขามออกไปทาง อ.พรรณานิคม เพื่อแบกปูนขึ้นมาซ่อมอ่างเก็บน้ำจนแล้วเสร็จ

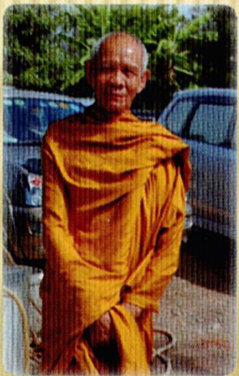
ถ่ายเมื่อสมัยที่ท่านทั้งสามองค์ อยู่ที่ดอยมูเซอด้วยกัน

พระอาจารย์ปิ่น ปิยธัมโม หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล หลวงปู่เสถียร คุณวโร

หลวงปู่มหาบุญมา
ปุญญวันโต
วัดป่าภูหันบรรพต
จ.ขอนแก่น

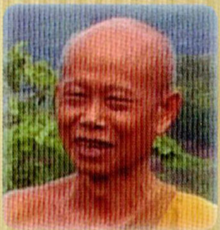

หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล
วัดป่าอนาลโย จ.นครปฐม

หลวงปู่กวง โกสโล
วัดป่านาบุญ จ.เชียงใหม่

พระอาจารย์จรัส ธัมมธโร
วัดดอยน้ำตกพัฒนา จ.เชียงราย

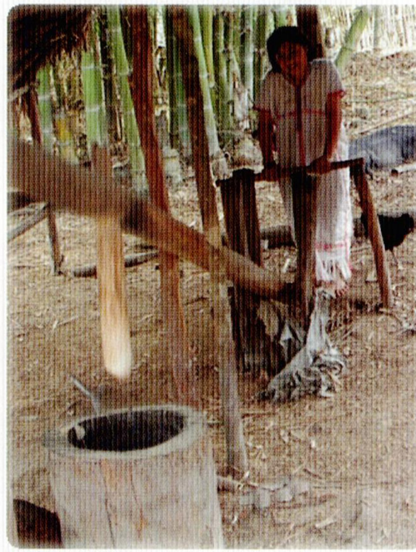
ดอกฝิ่น

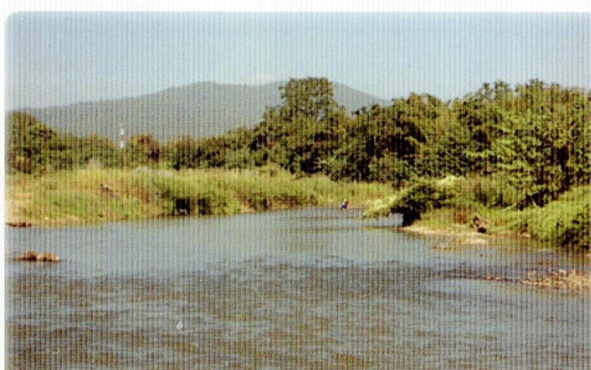
ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

ครกกระเดื่องตำข้าว

ชาวเขาเผ่ามูเซอ

แม่น้ำปาย จ.แม่ฮ่องสอน

พรรษาที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๑๕) ดอยป่าเขา หมู่บ้านกะเหรี่ยง บ้านแม่ต๋ำ อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

พรรษานี้หลวงปู่จำพรรษาองค์เดียวเป็นครั้งแรกที่ บ้านกะเหรี่ยง (บ้านยาง) บ้านแม่ต๋ำ ซึ่งอยู่ระหว่าง อ.แม่สรวย จ.เชียงราย กับ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

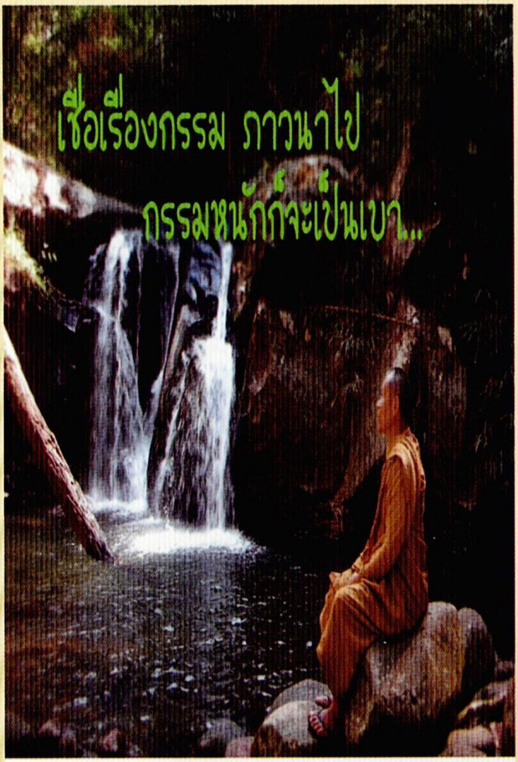
สมัยนั้นป่าแถบนี้ยังอุดมสมบูรณ์มีสัตว์เยอะ พวกเก้งพวกหมูก็มี แต่พวกกะเหรี่ยงล่าสัตว์ไม่เก่ง หาอาหารกินตามมีตามได้ มีข้าวมีกับกินแต่ไม่สนใจเรื่องกับมากนัก ให้มีข้าวกินก็พอ ปลูกข้าวแล้วใช้ครกไม้ตำข้าว มาหุงกิน (ครกไม้ซึ่งใช้เท้าเหยียบเป็นจังหวะ เรียกว่า ครกกระเดื่อง ตรงที่เหยียบจะขุดหลุมลึกลงไปเพื่อเวลาเหยียบจะได้ไม่ต้องยกเท้าสูง ทำให้ประหยัดแรง) หลวงปู่บอกว่าข้าวของเค้าจะเป็นข้าวเหนียวก็ไม่ใช่ข้าวเจ้าก็ไม่ใช่ ครึ่ง ๆ อร่อยดี (หรือเรียกว่า ข้าวไร่ การปลูกไม่ต้องดำนา เพียงหว่านข้าวไปตามเนินเขาสันดอยหว่านตามมีตามได้ รอให้มันขึ้นเองตามธรรมชาติและไม่ต้องใช้น้ำมากในการปลูก) **เค้ากินอะไรก็ใส่บาตรพระแบบนั้นเหมือนที่เขากินนั่นแหละ ส่วนมากอาหารที่ชาวเขาบนดอยใส่บาตรเป็นประจำก็คือ ข้าวเปล่าหรือข้าวไร่ ผักกาดเขียวปลี และพริกกะเกลือห่อใบไม้มา**

สมัยนั้นหลวงปู่ร่วมเดินทางธุดงค์ไปด้วยกัน ๔ องค์ มีพระอาจารย์ปิ่น ปิยธัมโม (พรรษาเท่ากันกับหลวงปู่ ท่านมรณภาพราวปี พ.ศ.๒๕๒๓) หลวงปู่สมหมาย จิตตปาโล (วัดป่าอนาลโย อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม พรรษาเท่ากันกับ

หลวงปู่) หลวงปู่กวง โกสโล (วัดป่านาบุญ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่) และหลวงปู่ แต่ท่านไม่สามารถพักอยู่ร่วมด้วยกันได้ต้องแยกย้ายกันไปอยู่ที่ละองค์ เพราะท่านสงสารชาวบ้านเขา บ้านที่ใส่บาตรนั้นก็มีจำกัด มีไม่กี่หลัง ส่วนสถานที่ที่ท่านเลือกบำเพ็ญอยู่อาศัยบิณฑบาตกับบ้านกะเหรี่ยง ก็มีเพียง ๓ หลังเท่านั้น ตลอดเวลาที่ท่านพักจำพรรษา ส่วนพระอาจารย์ปิ่น กับหลวงปู่สมหมาย ไปอยู่บ้านมูเซอ หลวงปู่อยู่บ้านกะเหรี่ยง (คนกะเหรี่ยงไม่ชอบให้ใครเรียกพวกเขาว่า ยาง ชอบให้เรียกว่า กะเหรี่ยง มากกว่า) หลวงปู่พูดภาษาเมืองกับเค้า เค้าพอพูดได้ฟังออกเพราะเคยเข้าเมือง ส่วนพวกผู้หญิงนั้นแทบสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง เพราะแทบไม่ได้ติดต่อกับคนในเมือง

พอถึงวันลงอุโบสถ ท่านก็เดินทางมาร่วมกันครั้งหนึ่ง ที่นี่เป็นสถานที่ที่หลวงปู่ประสิทธิ์ ปุญญมากโร (วัดป่าหมู่ใหม่ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่) ซึ่งท่านเคยมาพำนักอยู่ก่อนหน้าหลวงปู่ไม่นานนัก

แม้ว่าในสถานที่ที่ทุรกันดารลำบากขัดสนเช่นนี้ อาหารที่ขบฉันเข้าไปก็เพียงเพื่อดำรงชีวิตจริง ๆ ไม่ต้องถามหาความเอร็ดอร่อย บางทีถ้าฉันเข้าไปร่างกายไม่ถูกธาตุถูกขันธ์ในช่วงแรก ๆ ก็อาจทำให้ถ่ายท้อง ท้องร่วง หรือถ้าขบฉันนานวันผ่านไปมีแต่ข้าวเปล่า ๆ ท้องไส้ก็จะผูกได้ **แต่รสแห่งความปราโมทย์ธรรม อันผู้ได้ดื่มรสแห่งธรรม อันพระตถาคตทรงยกย่องว่า รสแห่งธรรมเป็นรสเลิศกว่ารสทั้งปวง เพราะไม่เจือด้วยโทษและทุกข์ ยิ่งดื่มยิ่งสงบ ละเอียดประณีตไร้ความเร่าร้อน**

เชื่อเรื่องกรรม ภาวนาไป
กรรมหนักก็จะเป็นเบา...

เดินป่า...
จะเดินป่าธุดงค์ได้นั้น
ต้องเดินจงกรมให้ได้
อย่างน้อย 3-4 ชั่วโมง
ซึ่งต้องมีทั้งความเพียร พยายาม
ความอดทน และอดกลั้นไปด้วยกัน

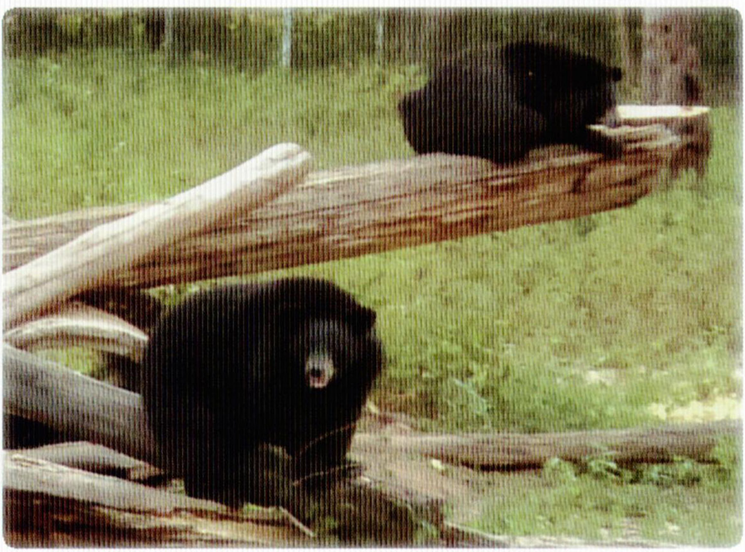

เจริญสติ....
กำหนดรู้ให้ต่อเนื่อง ตลอดเวลา

คนเราได้มาพบกัน
เพราะบุญวาสนาที่เคยทำร่วมกันมา

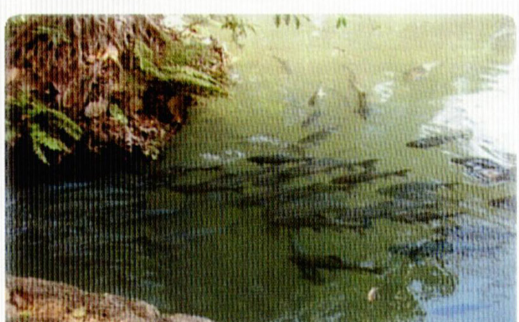

ดอยทางภาคเหนือแถบนี้
เป็นบริเวณที่หลวงปู่เคยเดินธุดงค์

หมีควาย

ถ้ำปลา จ.แม่ฮ่องสอน

กระวนกระวาย ทุกข์ทรมาน ยิ่งกินยิ่งหอมหวานเอร็ดอร่อย เหมือนบริโภคน้ำอ้อย ยิ่งดื่มยิ่งหวาน ส่วนรสแห่งทางโลกโลกีย์นั้น เจือด้วยโทษทุกข์นานาประการ ต้องกังวล ดิ้นรนทุกข์ร้อน ความสุขทางโลกมักจบลงด้วยความทุกข์ โลกโลกีย์ยิ่งเสพยิ่งจืด ยิ่งดื่มยิ่งกระหาย เหมือนบริโภคน้ำทะเล ยิ่งดื่มยิ่งกระหาย แม้มีมากท่วมท้นเต็มมหาสมุทร แต่หาดื่มเพื่อดับความกระหายไม่ได้เลย สู้น้ำใสสะอาดในแอ่งน้ำเล็ก ๆ กลางขุนเขาไม่ได้เลย ผู้ใดได้ดื่มรสแห่งธรรมแล้วความสุขทุกข์ทางโลกก็ไร้ความหมาย

...มีเหตุการณ์หนึ่งในช่วงพรรษานี้ วันหนึ่งราวสี่ถึงห้าโมงเย็น ขณะที่หลวงปู่กำลังบำเพ็ญเพียรภาวนาเดินจงกรมอยู่นั้น หลวงปู่ก็ได้ยินเสียงดังจากในป่าเหมือนเสียงควาย เดินบุกลุยป่าเข้ามาที่ท่านภาวนาอยู่ ท่านเองก็ไม่ได้สนใจเพราะเป็นธรรมดาของสัตว์ประเภทนี้ที่ต้องหากินโดยทั่ว ๆ ไปอยู่แล้ว **แต่พอสิ้นเสียงลงท่านมองดูอยู่ จนเห็นชัดว่ามันไม่ใช่ควายแต่กลับเป็นหมีควายต่างหาก มันก็เดินตรง ๔ ขา เสียงดังตึบตั๊บตรงมายังที่ท่านยืนหยุดดูอยู่ พอมาถึงครึ่งทางจงกรมมันก็หยุดและยกขาหน้ายืนขึ้น ๒ ขา ตัวสูงท่วมหัวท่านเลย** (หมีควายนั้นจะมีรูปตัววีสีขาวอยู่กลางอก แต่ถ้าเป็นหมีหมาจะเป็นรูปตัวยู) มันหันหน้ามองดูหลวงปู่ หลวงปู่ก็คิดว่าจะทำอย่างไรดี ท่านคิดว่าจะลองแสดงกิริยาอาการใด ๆ บางอย่างออกไปก่อน แต่ถ้าไม่ได้ผลจึงจะค่อยเดินขึ้นไปบนกุฏิ หลังจากนั้นท่านก็ใช้มือตบที่หน้าขาของท่านดังตึ๊บ ๆ สองที ปรากฏว่าเจ้าหมีทโมนผู้กล้าหาญตัวนั้นรับรู้ถึงกิริยาที่ท่าน

สื่อออกไปในทันที มันจึงรีบวิ่งหนีกลับเข้าป่าไปโดยไม่รอช้า เสียงดังเหมือนตอนที่มันมา เหตุนี้ก็คงเพราะด้วยเมตตาธรรมที่หลวงปู่แผ่ให้มันรับรู้ มันจึงไม่เห็นผู้ที่นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์เป็นข้าศึกศัตรูกับใคร มันถึงไม่คิดจะต่อสู้ หรือทำอันตรายใด ๆ และอาจจะเข้าใจด้วยว่า อย่าไปกวนตุ๊เจ้าผู้ซึ่งปฏิบัติธรรมเดินจงกรมอยู่เลย เราได้มาเห็นพระปฏิบัติเป็นบุญตาแค่นี้ก็พอใจแล้ว ขอตัวไปกินน้ำผึ้งต่อดีกว่า

ในการพิจารณาว่าใครเป็นบัณฑิตหรือสัปปุรุษหรือไม่ พระพุทธองค์ ทรงชี้แนะไว้ว่า " **ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! ธรรมดาว่าไม้จันทน์ แม้จะแห้งก็ไม่ทิ้งกลิ่นอัศวิน แม้จะก้าวสู่สงครามก็ไม่ทิ้งลีลา อ้อยแม้เข้าสู่หีบยนต์แล้วก็ไม่ทิ้งรสหวาน บัณฑิตแม้ประสบทุกข์ก็ไม่ทิ้งธรรม** "

ช่วงที่ท่านจำพรรษานี้มีลูกศิษย์อุปัฏฐากดีเด่นสองคนคือ เด็กผู้ชายชาวกะเหรี่ยงผู้มีน้ำใจงาม ๒ คน เป็นพี่น้องกันอายุประมาณ ๖-๘ ขวบ มาคอยปรนนิบัติรับใช้ท่านอยู่เป็นประจำทุก ๆ วันคือ ในตอนเช้าก็คอยใส่บาตรท่าน ตกตอนบ่าย ๆ ราวสามถึงสี่โมงเย็น ก็คอยมาต้มน้ำร้อนอยู่เป็นประจำรอท่าให้ท่านฉันเป็นโอสถ เพื่อบรรเทาธาตุขันธ์

และวันหนึ่ง ก็ไม่ทราบว่าจะเป็นเจ้าหมีคู่บุญตัวเดิมนั้นหรือไม่ มันหิวโซมาจากไหนก็ไม่อาจทราบได้ มันก็เลยไปขอชาวบ้านกินข้าวโพดแก้หิวดีกว่า แต่มันคงพูดไปแล้วว่าขอกินนิดเดียว แต่ชาวบ้านอาจฟังมันไม่ออกหรือยังไม่ทันเชิญมันเข้าไปกินอย่างเป็นพิธีรีตอง และมันไม่อาจที่จะรอให้ชาวบ้านมาเชิญมันได้เพราะ

ขณะนี้มันนั้นหิวจนแสบไส้ หน้ามืดตาลาย ท้องไส้ปั่นป่วนเต็มที่แล้ว มันก็เลยเดินไปตามภาษาตามธรรมดาของมัน คือ ไปกินสิ่งที่กินได้ เพราะมันหิว ซึ่งในช่วงนั้นพอดีกันกับที่ชาวบ้านชาวกะเหรี่ยงปลูกข้าวโพดไว้พอดี (ภาษากะเหรี่ยง ข้าวสาลี แปลว่า ข้าวโพด)

เจ้าเด็กสองคนที่น่ารักกลัวหลวงปู่จะพลาดโอกาสทองเช่นนี้ จึงรีบไปกราบเรียนหลวงปู่ว่า **“ ตุ๊เจ้า ไปผ่อ ข้าวสาลี กิน หมีกัน...” (หรือ แปลว่า ไปดู ข้าวโพด กินหมีกัน)** แต่ก่อนที่หลวงปู่จะได้พบอะไรก็ตาม กลับมาต้องพบกับความน่ารักน่าเอ็นดูไร้เดียงสาของเด็กน้อยชาวเขาที่สร้างรอยยิ้มให้หลวงปู่ในความใสซื่อของเค้า

หลังออกพรรษาหลวงปู่ได้เดินธุดงค์ต่อร่วมกับพระอาจารย์ปั่น และหลวงปู่สมหมาย (ซึ่งทั้งสามองค์เป็นสหธรรมิกกัน มีพรรษาเท่ากันแต่บวชต่างเดือนกัน) ได้นัดหมายกันว่า จะตั้งต้นธุดงค์แสวงหาความสงบกันที่ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย แล้วเดินธุดงค์ต่อขึ้นเหนือลงไปทางเมืองพร้าว ขึ้นเขาไปเชียงดาว ผ่านเมืองแหง วกลงมาเมืองปายผ่านข้ามเส้นแม่น้ำปายไปไม่รู้ต่อกี่หน ด้วยความเคี้ยวคดลดเลี้ยวของสายน้ำ ผ่านเข้าปางมะผ้า ถ้ำปลา มาถึง จ.แม่ฮ่องสอน แวะพักวัดบ้านใหม่ ต.ปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน เข้ากราบคารวะศึกษาธรรมกับหลวงปู่บุญฤทธิ์ ปัณฑิโต (วัดรัตนประทีปวิหาร ประเทศออสเตรเลีย) ที่นี่ แล้วย้อนกลับมาจำพรรษาที่ จ.ลำปาง

พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! การแสวงหาทางออกอย่างพวกเธอนี้เป็นเรื่องประเสริฐแท้ การแก่งแย่งกันเป็นใหญ่เป็นโตในที่สุดทุกคนก็รู้เองว่าเหมือนแย่งกันเข้าไปสู่กองไฟ มีแต่ความรุ่มร้อนกระวนกระวาย เสนาบดีดื่มน้ำด้วยภาชนะทองคำ กับคนจน ๆ ดื่มน้ำด้วยภาชนะที่ทำด้วยกะลามะพร้าว **เมื่อมีความพอใจย่อมจะมีความสุขเท่ากัน ดังนั้น ความสุขอยู่ที่ความรู้สึกความพอใจทางจิตใจเป็นสำคัญ อย่างพวกเธอนี้มีแต่ความพอใจ แม้กระท่อมจะมุงด้วยใบหญ้าก็มีความสุขกว่า อยู่ในพระราชฐานอันโอ่อ่า แน่นอนเลยทีเดียว คนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นมิใช่คนใหญ่คนโต แต่เป็นคนที่รู้สึกว่า ชีวิตของตนมีความสุข สงบสบาย เยือกเย็น ปราศจากความกระวนกระวายใจ** ” นี่คงเป็นเหตุให้ไม่ว่าหลวงปู่ท่านจะเดินธุดงค์ไปในสถานที่ลำบากกันดารเพียงใด ท่านกลับพบความสุขสงบมากเพียงนั้น

พรรษาที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๑๖) วัดถ้ำพระสบาย อ.แม่ทะ จ.ลำปาง

หลวงปู่หลวง กตปุญโญ (วัดป่าสำราญนิวาส จ.ลำปาง) เห็นว่าขาดแคลนพระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเลยได้นิมนต์ให้หลวงปู่มาจำพรรษาที่ วัดถ้ำพระสบาย ซึ่งตอนนั้นหลวงปู่แว่น ธนปาโล (วัดถ้ำพระสบาย จ.ลำปาง) เองก็ไม่อยู่ที่นี่ ไปอยู่ จ.สกลนคร

"พูดง่าย ทำยาก ถ้าตั้งใจจริง ก็ทำได้ไม่ยาก"

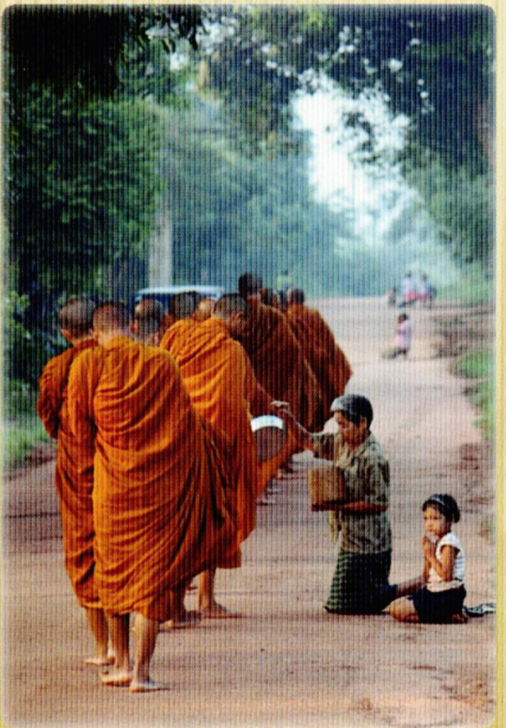

" การทำบุญ ให้ทาน ทำไปเถอะ ไม่อด ไม่ทุกข์หรอก "

จำพรรษาที่ วัดถ้ำพระสบาย อ.แม่ทะ จ.ลำปาง ๔ องค์ ร่วมกับพระอาจารย์ปิ่น หลวงปู่สมหมาย และหลวงปู่กวง

ในคน ๑๐๐ คน จะหาคนกล้าได้เพียง ๑ คน

ในคน ๑,๐๐๐ คน จะหาเป็นบัณฑิตได้เพียง ๑ คน

ในคน ๑๐๐,๐๐๐ คน จะหาคนพูดจริงได้เพียง ๑ คน

แต่คนที่เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างได้นั้น ไม่รู้ว่าจะมีหรือไม่มี หรือไม่รู้ว่าต้องหาจากคนจากจำนวนมากเท่าใดถึงจะมีสักคน

พระป่ากรรมฐาน ก็คือบุคคลที่เสียสละทั้งความสุข ความทุกข์ ทุกสิ่งต่าง ๆ ทั้งปวง เพื่อแสวงหาธรรมปราโมทย์ในดวงจิต เมื่อเป็นดังนี้ หลวงปู่หลวงท่านจึงอยากได้พระเช่นนี้ไปอยู่โปรดเพื่อเป็นเนื้อนาบุญของญาติโยมแถบนี้บ้าง

หลังจากออกพรรษา หลวงปู่ได้พบกับพระอาจารย์สัมฤทธิ์ (อยู่บ้านเดื่อ อ.วานรนิวาส จ.สกลนคร) พระอาจารย์ท่านก็เลยได้เล่าเหตุการณ์ที่ท่านได้เคยธุดงค์แถวบ้านกะเหรี่ยง ณ หมู่บ้านหนึ่งว่า วันหนึ่งขณะที่ท่านพระอาจารย์สัมฤทธิ์ไปอยู่ภาวนาที่บ้านกะเหรี่ยงแห่งหนึ่ง วันนั้นมีชาวกะเหรี่ยงผู้มีใจโอบอ้อมอารีคนหนึ่งได้ใส่บาตรมีข้าวเปล่า ๆ และชิ้นเนื้อมาชิ้นหนึ่ง ซึ่งนับว่าแปลกกว่าทุก ๆ วัน ทีนาน ๆ ทีปีหน ท่านจะได้พบชิ้นเนื้อชิ้นงามในสถานที่ที่ทุรกันดารอัตคัตเช่นนี้ ท่านก็รู้สึกยินดีว่า แหม... วันนี้ เราจะได้มีโอกาสฉันฉลองศรัทธา ตามที่ชาวกะเหรี่ยงผู้มี

ความตั้งใจอุตส่าห์นำมาถวายตุ๊เจ้า แล้วท่านก็เดินกลับเข้าที่พักภาวนาอย่างสำรวมตามเคย

เมื่อมาถึงที่พักตกแต่งบาตรเพื่อจะลงมือฉันแล้ว ปรากฏว่าได้ยินเสียงดังประหลาดตามมาแต่ไกล ๆ ว่า ตุ๊เจ้าหยุดก่อนเถิด ! ลูกข้าน้อยร้องกระจองอแงกันยกใหญ่แล้ว บอกว่าไม่มีอะไรตกถึงท้องเลย หิวจะตายอยู่แล้ว ข้าน้อยเสียใจกลัวลูกจะร้องไห้ไม่เลิกตายก่อน เลยรีบมาขอชิ้นเนื้อเมื่อกี้กลับคืนไปให้เข้าปากท้องน้อย ๆ ของลูกข้าเจ้าก่อน และแล้วอ้อยก็ยังไม่ยอมเข้าถึงปากช้าง แหม ! เหลืออีกไม่ถึงคืบ

พรรษาที่ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๑๗) ดอยมูเซอ ห้วยน้ำขุ่น อ.พร้าว จ. เชียงใหม่

จากลำปางท่านก็เดินธุดงค์เรื่อยมา มาจำพรรษาที่ดอยมูเซอ ห้วยน้ำขุ่น อ.พร้าว จ. เชียงใหม่ เป็นสถานที่เผ่ามูเซอเรียกองค์หลวงปู่มั่นว่า " เสือเย็น" หลวงปู่บอกว่า สถานที่นี้เป็นที่อัตคัตขัดสนที่สุด แต่ก็สัปปายะที่สุดสำหรับการบำเพ็ญเพียรภาวนาทางจิต เป็นที่ที่ทำให้จิตใจท่านมีกำลังดีอีกทั้งอากาศที่นี่ก็เย็นสบายตลอดทั้งปี หน้าแล้งก็ไม่ร้อน หน้าฝนก็สบายดี การภาวนาที่นี่นั้น ท่านมีความปีติรื่นรมย์ในธรรมตลอดพรรษา บริเวณที่ที่ท่านไปพักอยู่นั้นเป็นบริเวณเดียวกันกับที่องค์หลวงปู่มั่นท่านเคยไปจำพรรษา แต่เป็นคนละจุดกันเพราะชาวมูเซอที่นี่จะย้ายที่ทำกินหรือเรียกว่า ทำไร่เลื่อนลอยเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ จึงทำให้ต้องย้ายตำแหน่ง

หมู่บ้านไปเรื่อย ๆ แต่ก็เป็นชาวบ้านกลุ่มเดียวกัน ท่านยังเคยถามชาวบ้านที่นี่ หลายคนต่างก็เคยได้ใส่บาตรกับหลวงปู่มั่น และบำเพ็ญภาวนาตามที่หลวงปู่มั่นเคยสอน

หลวงปู่ท่านได้พักพำนักอยู่ในกระต๊อบเล็ก ๆ หลังคามุงใบหญ้าคา ได้อยู่กับธรรมชาติอันสวยสดงดงาม อากาศบริสุทธิ์สดชื่น ตอนเช้าชื่นชมทะเลหมอกปกคลุมยอดเขาภูผาที่พัดผ่านป่าเขายอดดอย จนผ้าจีวรที่ท่านตากไว้ผึ่งไว้เปียกไอหมอกไอเหมยหมด ท่านเล่าว่า ชนเผ่ามูเซอมีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย ปลูกผัก ปลูกฝิ่นด้วยน้ำค้าง ไม่ต้องใช้น้ำเลย **ที่แถบนี้สมัยนั้นชาวบ้านชาวเขายังนิยมปลูกฝิ่นกันบางบ้านปลูกเป็นไร่ ๆ ห่างออกไปไม่ไกลนักเดินไปดูได้** บางบ้านก็ปลูกในที่รอบ ๆ บ้านของตนเองเลย ท่านเล่าว่าชาวบ้านเก็บเม็ดฝิ่นเล็ก ๆ มาทำเป็นอาหารกินกันและวิธีการที่ชาวบ้านส่งยาเสพติดไปขายในเมืองสมัยนั้น จะเอาซ่อนไว้ในหัวดอกกะหล่ำปลี พอดอกกะหล่ำโตพอจนห่อหุ้มถุงยาอย่างมิดชิดแล้ว ก็ทำสัญลักษณ์ไว้เมื่อมีคนไปขอซื้อก็ขนขึ้นรถกระบะไปขายต่ออีกทอดหนึ่ง

หลังจากออกพรรษา ท่านได้เดินทางไปอยู่ศึกษาปฏิบัติกับหลวงปู่แหวน สุจิณโณ (วัดดอยแม่ปั๋ง จ.เชียงใหม่) สักระยะหนึ่ง ท่านได้ปฏิปทาที่หลวงปู่แหวน ท่านมุ่งทำความพากเพียรโดยไม่กลับบ้านมา ๔๕ ปี

ซึ่งขณะที่หลวงปู่อยู่บำเพ็ญนั้นเป็นช่วงที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เดินทางมากับสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถและเจ้าฟ้าชาย ซึ่งในหลวงท่าน

ทรงขับรถส่วนพระองค์มาด้วยพระองค์เอง มากราบคารวะองค์หลวงปู่แหวนอยู่สักราวสามสิบนาที ก็ทรงขับรถส่วนพระองค์เสด็จกลับ

ดูก่อน พระเจ้าจักรพรรดิ ทรงเป็นธรรมราชา ย่อมทรงอาศัยธรรม สักการะธรรม เคารพธรรม ยำเกรงธรรม กล่าวสรรเสริญธรรม มีธรรมเป็นธง มีธรรมเป็นใหญ่ ย่อมดำเนินกิจการต่าง ๆ ไปโดยธรรม ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย แม้เราตถาคต ก็เป็นผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชา มีธรรมเป็นธง มีธรรมเป็นตรา เคารพธรรม ยำเกรงธรรม กล่าวสรรเสริญธรรม และมีธรรมเป็นใหญ่ดังนี้ จึงกล่าวได้ว่า ผู้เป็นใหญ่สูงสุดในโลกนี้ทั้งปวง คือ ธรรมะ บุคคลผู้เป็นใหญ่จะยิ่งใหญ่อยู่ได้ก็ต่อเมื่อดำรงตนอยู่ในธรรม อยู่ในร่มเงาแห่งธรรมะ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนแห่งธรรมะ ให้งานทุกสายเป็นทางเดินแห่งธรรมะ บุคคลผู้มอบตนแด่ธรรมะ ย่อมไม่เสื่อม ย่อมมีแต่ความเจริญ ผาสุขตลอดไป **ชัยชนะที่ถาวรนั้น คือชัยชนะโดยธรรม ชัยชนะที่ตั้งอยู่บนความไม่เบียดเบียน**

พรรษาที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๑๘) วัดดอยต๊อก อ.เถิน จ.ลำปาง

จากเชียงใหม่ ดอยมูเซอธุดงค์ลงมาจำพรรษาที่ วัดดอยต๊อก อ.เถิน จ.ลำปาง ร่วมกับหลวงปู่สมหมาย อยู่ร่วมกันสององค์ ส่วนพระอาจารย์ปิ่น กลับไปเยี่ยมบ้านที่ จ.ลพบุรี พรรษานี้การบิณฑบาต หลวงปู่ต้องนั่งเรือข้ามฟากไปบิณฑบาตยังหมู่บ้านที่อยู่อีกทางฝั่งหนึ่งของแม่น้ำทุกวัน พอหลังออกพรรษาหลวงปู่และ

สหธรรมมิกของท่าน ได้เดินทางธุดงค์ร่วมกันสามองค์อีกครั้งเหมือนเดิมเพื่อมุ่งหน้าจาริกไป ผ่านป่า ผ่านยอดดอย ขุนเขา ผ่านห้วย เข้าสู่ จ.น่าน พอไปถึงหมู่บ้านสะเกินติดชายแดนลาว หลวงปู่สมหมาย เกิดป่วยหนักเป็นโรคไข้มาลาเรียมีไข้สูง พอดีมีพวกทหารอยู่ก็เลยรีบส่งหลวงปู่สมหมายไปโดยเฮลิคอปเตอร์ เพื่อไปรักษาท่านที่โรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด คือโรงพยาบาลที่ จ.พะเยา หลังจากนั้นท่านก็ไม่ได้ร่วมเดินธุดงค์กับ หลวงปู่สมหมาย อีกเลย

พระบรมศาสดาทรงตรัสว่า ไม่มีความทุกข์ใดเสมอด้วยการบริหารขันธ์ การประคับประคองร่างกาย ให้มีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย มนุษย์ต้องเหน็ดเหนื่อยต้องทรมาน **พระพุทธองค์จึงทรงแนะนำว่า** ให้ดูแลรักษาร่างกายอันไม่เที่ยงนี้ อันมีเกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตาย เน่าเหม็นเป็นธรรมดานี้ **เสมือน ดูแลแผลสด** แผลใหม่ที่เราควรประคบประหงมทุกวัน ล้างพอกใส่ยาทาแผลทุกวัน หรือ เหมือนหัวฝีที่มีของเหม็นไหลออกอยู่เป็นนิจ

หลังจากนั้นหลวงปู่ทราบข่าวว่า องค์หลวงปู่ฝั้นท่านเกิดอาการอาพาธ จึงรีบขึ้นรถไปที่ จ.เลย แล้วไปต่อที่ จ.สกลนคร เพื่อรีบเข้าเยี่ยมอาการอาพาธขององค์หลวงปู่ฝั้น โดยทันที

พรรษาที่ ๑๕ (พ.ศ.๒๕๑๘) วัดป่าอุดมสมพร อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร มีเหตุการณ์หนึ่ง ก่อนช่วงเข้าพรรษาที่วัดป่าอุดมสมพร หลวงปู่ณรงค์ได้ชวน

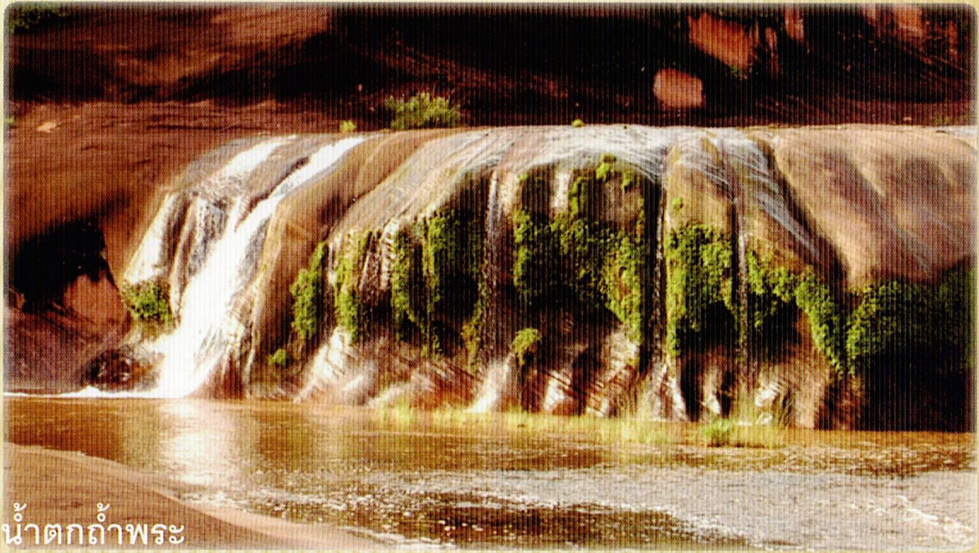
หลวงปู่เสถียร เดินทางไปเป็นเพื่อนท่านเพื่อไปเยี่ยมบ้านที่ อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี แต่พอถึงวันนัดหมาย หลวงปู่ณรงค์ได้ออกเดินทางไปก่อน และก็เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันที่ไม่มีใครอยากให้เกิดขึ้นเลย **คือรถที่นั่งไปด้วยเกิดยางแตก คนขับก็กลัวจนไม่อาจตั้งสติได้ทัน รีบเหยียบเบรก ทำให้รถคันนั้นยิ่งเสียหลัก พลันพลิกคว่ำไปหลายรอบหลายตลบ รถพังยับเยิน ทำให้พระนเรศที่นั่งเดินทางไปด้วย มรณภาพหนึ่งองค์** พระอีกองค์หนึ่งเกิดรอยแผลยาวตั้งแต่คิ้วถึงท้ายทอย ทำให้ต้องรักษาตัวนานอยู่ที่โรงพยาบาลจึงทำให้ท่านองค์นี้ต้องจำพรรษาหลัง ส่วนองค์อื่น ๆ ก็บาดเจ็บ นี่ก็เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ไม่คาดฝันที่หลวงปู่รอดพ้นแคล้วคลาดปลอดภัย อย่างน่าอัศจรรย์

ในปีนี้หลวงปู่จำพรรษาที่ วัดป่าอุดมสมพร อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร ร่วมกับองค์หลวงปู่ฝั้น อาจาโร เป็นพรรษาที่สอง และหลวงปู่ได้อยู่ใกล้ชิดปรนนิบัติรับใช้พ่อแม่ครูบาอาจารย์จนถึงในช่วงวาระสุดท้ายขององค์ท่าน จวบ**จนกระทั่งองค์หลวงปู่ฝั้นท่านละสังขาร ไปในวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๐ (สิริรวมอายุได้ ๗๗ ปี ๔ เดือน ๑๕ วัน พรรษา ๕๒)** จากนั้นท่านจึงได้ปลีกวิเวก ออกธุดงค์ต่อไป

พรรษาที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๒๐ - ปัจจุบัน) วัดถ้ำพระภูวัว ต.โสกก่าม อ. เซกา จ.หนองคาย (ปัจจุบันคือ จ. บึงกาฬ)

กุฏิพระ

น้ำตกถ้ำพระ

ทางเดินไปก้อนน้ำอ้อยช่วงหลังฝน

ศาลา

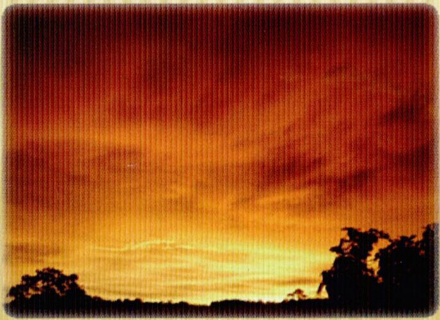
บริเวณวัดและกุฏิ

ศาลาก้อนน้ำอ้อย

เรือนพักโยมภาวนา

สีสันสดใส ของบรรดาดอกไม้ที่เติบโตเบ่งบาน

ดอกกล้วยไม้รองเท้านารี แห่งภูวัว

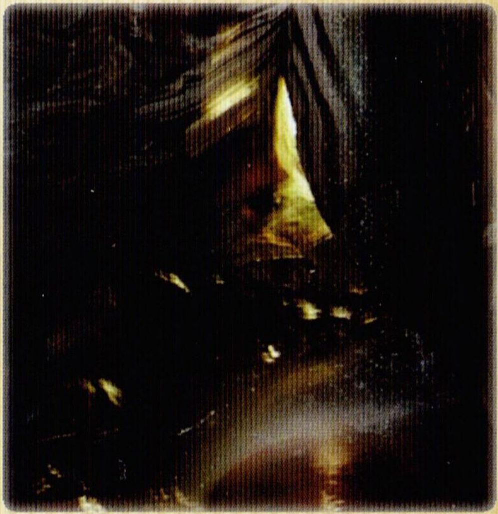

ต้นกังหัน

ลำธาร โขดหินบริเวณถ้ำมืด

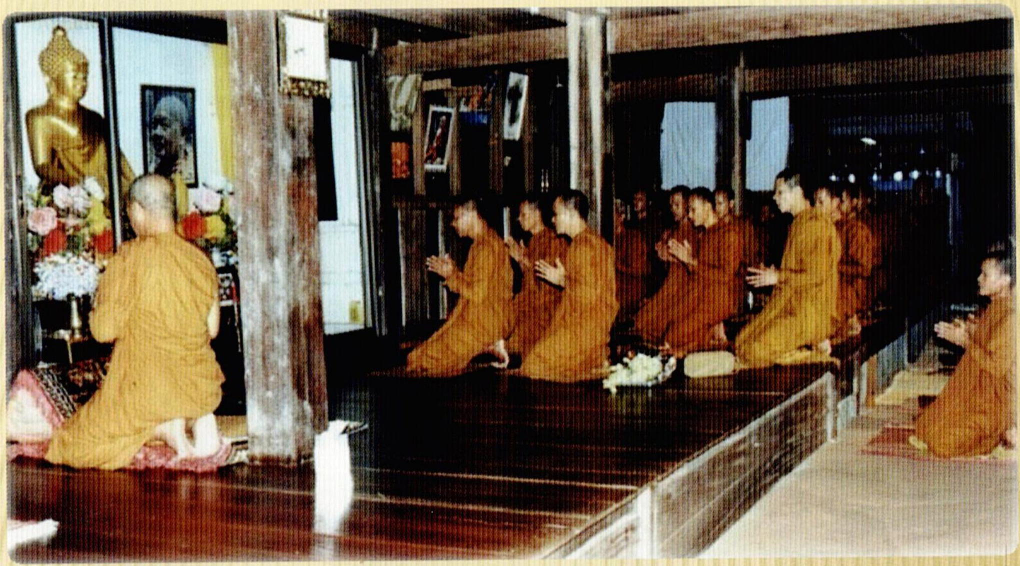

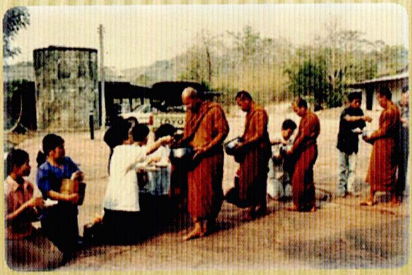
ประมวลภาพประวัติศาสตร์...

หลวงปู่อุทัยพาทำวัตรสวดมนต์และนั่งภาวนาโดยพร้อมเพรียงกัน

หลวงปู่อุทัยพานำบิณฑบาตหน้าศาลา

วัดถ้ำพระภูวัว

วัดถ้ำพระภูวัว ตั้งอยู่ที่บ้านถ้ำพระ ต.โสกก่าม อ.เซกา จ.บึงกาฬ ๓๘๑๕๐ สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติ ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ ๔๐๐ ไร่ อยู่ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูวัว

ประวัติของวัดถ้ำพระภูวัว โดยสังเขป

ถ้ำพระ อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของภูวัว อยู่ห่างจากหมู่บ้านโนนสำราญ ๖ กิโลเมตร เป็นปูชนียสถานเก่าแก่ เป็นที่เคารพของชาวบ้านบริเวณนั้นมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลนานมาแล้ว ต่อมาสมัยองค์หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต พร้อมด้วยคณะศิษย์ได้ออกจาริกปฏิบัติธรรมมาถึงภูวัว (ตามคำบอกเล่า) ได้อาศัยถ้ำพระนี้เป็นที่ปฏิบัติธรรมสืบต่อกันมา โดยมีการผลัดเปลี่ยนเข้าออกตามกาลเวลา

ในปี พ.ศ.๒๔๗๖ หลวงปู่วัง ฐิติสาโร (วัดถ้ำชัยมงคล ภูลังกา จ.นครพนม) ได้มาปฏิบัติธรรมอยู่ถ้ำพระหลายปีจนถึงปี พ.ศ.๒๔๘๐ จึงย้ายออกไปภูลังกา เนื่องจากภูวัวและภูลังกามีแนวเขตติดต่อกันไม่ไกลกันนัก และในปี พ.ศ.๒๔๘๐ นั่นเององค์หลวงปู่ฝั้น อาจาโร (วัดป่าอุดมสมพร จ.สกลนคร) พร้อมด้วยคณะ ๓-๔ องค์ ได้ธุดงค์ไปภูลังกาแล้วได้พบหลวงปู่วัง ฐิติสาโร **ท่านได้เล่าเรื่องถ้ำพระภูวัวให้หลวงปู่ฝั้นฟังว่าเป็นสถานที่ยอดเยี่ยม สงบ วิเวก เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม**

อย่างมาก มีเพิงหินที่เขาเรียกว่าถ้ำพอเป็นที่หลบแดดหลบฝนได้สบาย มีบึงน้ำมีลำห้วยใสสะอาดไหลผ่านมีภูเขาย่อม ๆ หลายลูกตั้งเรียงรายและมีพลาญหินกว้างไกล พูดถึงสัตว์ป่าก็มีทั้งช้าง ทั้งเสือ เก้ง กวาง กลางคืนเงียบ ๆ จะได้ยินเสียงสัตว์ป่าเหล่านี้ร้องกันเซ็งแซ่ ฟังดูวิเวกยิ่งนัก หลวงปู่ฝั้นจึงได้พาหมู่คณะมาปฏิบัติธรรมที่ถ้ำพระภูวัว ชาวบ้านบริเวณนั้น ได้มาอุปัฏฐากถวายอาหาร และได้กราบเรียนหลวงปู่ฝั้นว่าตรงหน้าผาสูง ๆ โน้น **มีพระว่านซึ่งทำด้วยครั่งองค์เล็ก ๆ วันสำคัญทางศาสนาชาวบ้านจะขึ้นมาทำพิธีกราบไว้บูชากันเป็นประจำทุกปี** หลวงปู่ฝั้นจึงคิดจะสร้างพระประธานองค์ใหญ่ไว้แทน แต่จะเอาแบบหล่อสำเร็จรูปเหมือนทุกวันนี้คงไม่ได้ เพราะอยู่ในป่าลึก เส้นทางก็ไม่มีแม้แต่ทางเดินของท่านก็ยังต้องอาศัยทางช้างทางเสือ ท่านจึงคิดหาอุปกรณ์ที่หาได้จากธรรมชาติ มีเกสรดอกรัง เผาไหม้ให้เหลือแต่ฝุ่น และบดชันให้ละเอียดผสมน้ำมันยาง ปั้นเป็นองค์พระขึ้นตรงหน้าผาเพิงหินที่ชาวบ้านเรียกว่าถ้ำพระนั่นเอง ซึ่งยังปรากฏอยู่จนถึงทุกวันนี้

นับตั้งแต่นั้นมา ก็ได้มีศรัทธาชาวบ้านมาช่วยสร้างเสนาสนะที่พักสงฆ์และขอจัดตั้งเป็นวัดขึ้นในปี พ.ศ.๒๔๘๐ นำโดยครูบาอาจารย์ดังที่มีรายชื่อแนบมาท้ายนี้ ผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาปฏิบัติธรรมและโปรดญาติโยมชาวบ้านตลอดมาไม่ขาดจนถึงปัจจุบัน ทุกวันโกนวันพระจะมีชาวบ้านมาทำบุญ ฟังธรรม และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ ตามประวัติครูบาอาจารย์ ที่เป็นหัวหน้าคณะสงฆ์เข้ามาปฏิบัติธรรมที่ถ้ำพระภูวัว (โดยประมาณ)

๑. หลวงปู่วัง ฐิติสาโร พ.ศ. ๒๔๗๖-๒๔๘๐

๒. หลวงปู่ฝั้น อาจาโร พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๘๗

๓. หลวงปู่มหาทองสุก สุจิตโต (ท่านพระครูอุดมธรรมคุณ)

พ.ศ.๒๔๘๗-๒๔๙๐

๔. หลวงปู่ขาว อนาลโย พ.ศ.๒๔๙๐-๒๔๙๒

๕. หลวงปู่คำดี (พระครูพิศาล ปัญโญภาส) พ.ศ.๒๔๙๒-๒๔๙๖

๖. หลวงปู่จวน กุลเชฏโฐ พ.ศ.๒๔๙๖-๒๔๙๙

๗. หลวงปู่แปลง สุนทโร พ.ศ.๒๔๙๙-๒๕๐๒

๘. หลวงปู่สมชาย ฐิตวิริโย พ.ศ.๒๕๐๒-๒๕๐๙

๙. หลวงปู่อุทัย สิริธโร พ.ศ.๒๕๐๙-๒๕๔๕

๑๐. หลวงปู่เสถียร คุณวโร พ.ศ.๒๕๔๕-ปัจจุบัน

ภูวัว นั้นมีต้นน้ำที่ใสสะอาดหรือน้ำซับที่ไหลออกมาจากใต้พื้นแผ่นดิน ก่อเกิดความชุ่มเย็นแก่ธรรมชาติ อยู่ตรงบริเวณที่เรียกว่า ถ้ำแงบ (ซึ่งช้างป่าเขาก็ชอบมาอาศัยอยู่แถวนี้เหมือนกัน) ซึ่งจะมีน้ำใสสะอาด สามารถดื่มกินได้เลย มีรสชาติที่

สดชื่นไม่เหมือนน้ำจากที่อื่น ๆ ไม่เคยแห้ง เป็นสายวารีที่ไหลผ่านตามซอกศิลา ไหลไปตามโขดหิน เป็นลำธารที่มีพื้นลาดลานเป็นหินสลับลัดเลี้ยวกันไป โดยจะไหลรวมลงไปตามเส้นทางธรรมชาติ ก่อเกิดเป็นน้ำตกใหญ่ ๆ สามแห่ง คือ

๑. น้ำตกถ้ำพระ ใกล้บริเวณ วัดถ้ำพระภูวัว

๒. น้ำตกเจ็ดสี หรือ ตาดสะอาม ใกล้บริเวณ วัดถ้ำบูชา

๓. น้ำตกชะแนน

น้ำตกถ้ำพระ ตั้งอยู่บริเวณบ้านถ้ำพระ ตำบลโสกก่าม อำเภอเซกา อยู่ห่างจากอำเภอเซกาประมาณ ๓๔ กิโลเมตร มีน้ำเฉพาะในฤดูฝนเช่นเดียวกับน้ำตกอื่น ๆ ของภูวัว บริเวณน้ำตก จะเป็นที่ตั้งวัดถ้ำพระภูวัว เงียบสงบและร่มรื่น เมื่อเดินขึ้นมาบนลานหินด้านหลัง จะพบหุบเขารูปแอ่งกระทะขนาดกว้างประมาณ ๒๐๐ ตารางเมตร มีสายธารน้ำตกไหลมายังก้นอ่างที่เบื้องล่าง บริเวณน้ำตกเป็นผากว้างราว ๑๐๐ เมตร สูง ๕๐ เมตร สามารถลงเล่นน้ำได้ แต่เนื่องจากบริเวณนี้เป็นโขดหินลานหินที่มีตะไคร่เกาะจึงค่อนข้างลื่นพอสมควร หากท่านที่จะเดินทางมาแถบบริเวณนี้ **จึงควรมีสติและระวังให้มากเป็นพิเศษ** ถ้าให้ปลอดภัยควรใส่รองเท้าที่ตีเหล็กเกาะไว้ หรือ เรียกว่า รองเท้าแก็บ

น้ำตกเจ็ดสี ตั้งอยู่บ้านดอนเสียด ตำบลบ้านต้อง อำเภอเซกา น้ำตกเจ็ดสีเป็นน้ำตกที่สวยงามมากโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน เกิดจากธารน้ำของห้วยสะอาม

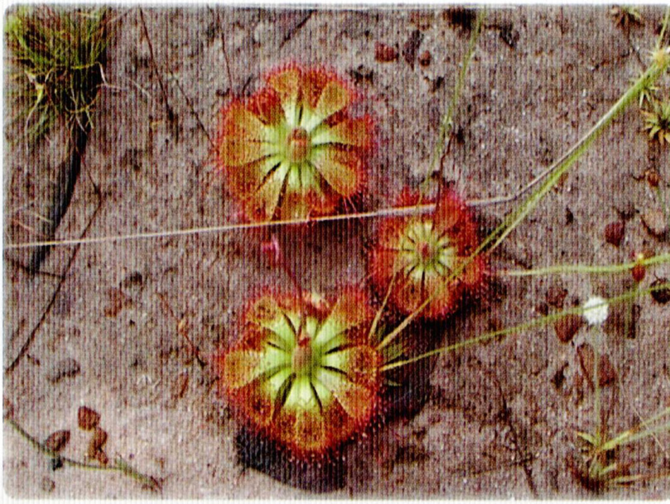
น้ำตกเจ็ดสี จ.บึงกาฬ

น้ำตกชะแนน จ.บึงกาฬ

สะพานหิน
ทางเข้า
น้ำตกชะแนน

ดอกหมอกบ่อวาย

เห็ดเกิดตามธรรมชาติ

รองเท้าแก๊บ

ไหลมาตามหน้าผาหินทรายสูงและแผ่กว้างเป็นทางยาว สายน้ำตกกระทบหินเบื้องล่างเกิดเป็นละอองไอน้ำยามเมื่อกระทบกับแสงแดดทำให้ เกิดสีต่าง ๆ หลายสีคล้ายเกิดปรากฏการณ์รุ้งกินน้ำขึ้น จึงเรียกว่า น้ำตกเจ็ดสี มี ๔ ชั้น เป็นน้ำตก จากหน้าผาสูงทำให้เกิดเป็นละอองน้ำ เมื่อกระทบกับแสงแดดจึงเกิดสีต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของชื่อน้ำตก ตัวน้ำตกมีขนาดค่อนข้างใหญ่และสวยงามอีกแห่งหนึ่ง บริเวณน้ำตกมีแนวสันเขาเป็นผาหินกับลานหินที่มีทางยาว ๓ - ๕ กิโลเมตร จากลานหินบนสันภูวัวบริเวณน้ำตกจะมองเห็นทิวทัศน์ด้านตะวันตกได้โดยตลอดแนว

น้ำตกชะแนน เป็นน้ำตกที่สวยงาม มีถึงสามชั้น แต่ละชั้นมีอ่างกว้างใหญ่ตั้งอยู่บ้านภูเงิน อำเภอเซกา เดิมชื่อน้ำตกตาดสะแนน ตาดแปลว่า “ ที่ซึ่งมีน้ำไหล ” สะแนนมีความหมายว่า “ สูงสุดยอด ” หรือ “ เยี่ยมยอด ” น้ำตกชะแนนเกิดจากลำห้วย สะแนน เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ที่มีความสวยงาม หน้าฝนน้ำตกไหลตกลงเป็นม่านน้ำผืนใหญ่อย่างน่าดู ถ้าผ่านหน้าฝนไปแล้ว น้ำตกจะมีน้ำน้อยลง แต่ตามพลาญหินยังมีภาพโขดหินสวยจับตา สระน้ำเบื้องล่างที่รองรับน้ำตกแต่ละชั้นนั้นมีขนาดกว้างใหญ่ และลึก มีหาดทรายซึ่งมีลักษณะละเอียดและขาวสะอาด ระหว่างทางจะผ่านขัวหิน (สะพานหิน) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่น้ำลอดหายไปใต้สะพานหินที่มีความยาวประมาณ ๑๐๐ เมตร การเดินไปชั้นที่สองของน้ำตกชะแนน จะผ่านแนวลำธารที่พื้นเต็มไปด้วยโขดหิน เดินตามลำธารไปทางชายฝั่งด้านซ้ายมือ ทะลุออกที่ลานกว้างริมแอ่งน้ำใหญ่ เหนือแอ่งน้ำขึ้นไปก็เป็นน้ำตกชั้นเตี้ย ๆ ตกลงมาสู่แอ่ง เรียกกันว่า น้ำตกบึงจระเข้

ในช่วง ๑๖ พรรษาแรก หลวงปู่ได้ออกธุดงค์ตลอด ไปยังสถานที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภาค จนกระทั่งปี พ.ศ.๒๕๒๐ หลังจากที่หลวงปู่ฝั้น อาจาโร มรณภาพแล้ว หลวงปู่ท่านก็ออกเดินทางต่อไปเพื่อหาที่วิเวก จนมาถึงภูวัว หรือ ถ้ำพระภูวัว โดยมาครั้งแรกนั้นท่านมาอยู่ร่วมจำพรรษากับ หลวงปู่ณรงค์ อาจาโร หลวงพ่อชาลี (เป็นคนบ้านอากาศอำนวย จ.สกลนคร) มากับผ้าขาวคนหนึ่ง (ผู้ที่มาภาวนารักษาศีล ๘ อยู่ที่วัด) ปัจจุบันคือหลวงพ่อสิงห์ (วัดนานอ อ.นาทม จ.นครพนม)

ส่วนกุฏิหรือกระต๊อบที่ท่านพักอยู่หลังแรก คือ ตรงแถวต้นรัง ใกล้ ๆ หน้ากุฎิ ที่ท่านอยู่ในปัจจุบันนี้เอง

การบิณฑบาตในสมัยแรก ๆ เนื่องจากสมัยก่อนถนนหนทางที่จะมาถึงวัดถ้ำพระภูวัวนั้น มีแต่ถนนลูกรังเล็ก ๆ มาถึงแค่เพียงบ้านโนนสำราญ หลังจากนั้นต้องเดินต่อราว ๕-๖ กิโลเมตร และบ้านคนก็แทบจะไม่ค่อยมี การบิณฑบาตก็อาศัยเดินมาพบกันคนละครึ่งทางกับพวกชาวบ้านที่มาคอยใส่บาตร โดยมีกระต๊อบเล็ก ๆ ไว้เป็นที่พักใส่บาตรตามที่นัดหมายกัน และสมัยนั้นหมู่บ้านน้อยถ้ำพระก็ยังไม่มีเลย มีแต่ป่าหนาทึบ ร่มรื่น

ส่วนเรื่องอาหารการขบการฉันนั้น ช่วงแรก ๆ ก็มีแต่อาหารป่าผักป่าตามมีตามได้เช่น ผักหวานป่า ผักอีรอก ผักหนาม หน่อไม้ บอน ข้าวเจ้าก็ไม่มีมีแต่ข้าวเหนียวก็ดีมากแล้ว น้ำพริกแจ่วบอง ถ้าช่วงไหนอากาศร้อนมีฝนตกลงมาก็อาจมีเห็ดระโงก เห็ดโคน เห็ดผึ้ง เห็ดเผาะ เห็ดขาว เกิดขึ้นซึ่งอาศัยตาปะขาวกับเณรไป

เก็บมาทำกับข้าวถวายพระเณร แล้วนาน ๆ ราวหนึ่งถึงสองเดือนจะมีชาวบ้านจากในเมืองส่งปลาสลิดแห้งมาถวายสักครั้งหนึ่ง

ช่วงบ่าย ๆ ช่วงฉันน้ำปานะก็เช่นกัน ก็จะมีแต่น้ำร้อน ถ้าจะได้ฉันกาแฟ โกโก้ ก็นานเป็นเดือนถึงได้ฉันสักครั้ง

ดังพุทธสุภาษิตที่ว่า **สุโข วิเวโก ตุภฐัสสะ แปลว่า ความสงัดของผู้สันโดยย่อมเป็นสุข อธิบายว่า ผู้เห็นความสงัดจากผัสสะทั้งหลาย โดยปกติไม่มีอะไรจะนำไปในทิฏฐิความเห็นฉะนี้ ยิ่งเป็นผู้สันโดยพอใจตามมีตามได้ ความสงัดของผู้นั้นย่อมมีความสุขเป็นผลไพบูลย์ ผู้ใดได้ดื่มรสอันเกิดแต่ความสงัดและรสแห่งธรรมอันหอมหวานชื่น ทั้งยังได้ดื่มรสแห่งธรรมปีติ ย่อมเป็นผู้ไม่มีความกระวนกระวาย และความเศร้าหมองใจ ใจย่อมสุขสงบปราโมทย์**

ในช่วงปีสองปีแรก หลวงปู่ใหญ่ หรือ หลวงปู่อุทัย ท่านเคยนัดหมายกับหลวงปู่ไว้ว่า ให้หาดูไม้เตรียมไว้เพื่อใช้สร้างศาลาวัดถ้ำพระ (ก็คือศาลาไม้วัดถ้ำพระที่ใช้ฉันอาหาร สวดมนต์ทำวัตร ภาวนา ในปัจจุบันนี้นี่เอง) ขณะที่เริ่มสร้างศาลา ราวปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ ยังไม่ทันเสร็จดีในปีแรก หลวงพ่อชาลี ก็ได้ถึงแก่มรณภาพไปก่อน โดยไม่ทราบสาเหตุแน่ชัด เพียงแต่ว่าตอนเช้าเห็นว่าท่านไม่ลงไปฉัน ก็เลยไปตามหา ก็พบว่า ท่านได้มรณภาพไปแล้วด้วยอาการสงบ (คือหลับไปเฉย ๆ) ส่วนศาลาที่สร้างในสมัยนั้น หลวงปู่เล่าว่าชาวบ้านนำช้างบ้านสองเชือกมาช่วยงานลากไม้จนแล้วเสร็จ

ปี พ.ศ.๒๕๒๗ –๒๕ ๒๘ วัดดอยน้ำตกพัฒนา อ.เวียงเชียงรุ้ง จ.เชียงราย

หลังจากอยู่ที่วัดถ้ำพระภูวัวระยะหนึ่ง หลวงปู่ก็ออกธุดงค์มาจำพรรษาที่วัดดอยน้ำตกพัฒนา อ.เวียงชัย (ปัจจุบันเป็น อ.เวียงเชียงรุ้ง) จ.เชียงราย ในพรรษานี้มีพระจำพรรษาร่วมกัน คือ พระอาจารย์จรัส ธัมมธโร (พระครูวิสุทธิธรรมโชต วัดดอยน้ำตกพัฒนา ต.ทุ่งก่อ อ.เวียงเชียงรุ้ง จ.เชียงราย) หลวงพ่อของพระอาจารย์จรัส และสามเณร สององค์

แคล้วคลาด ปรากฏการณ์ฟ้าผ่า

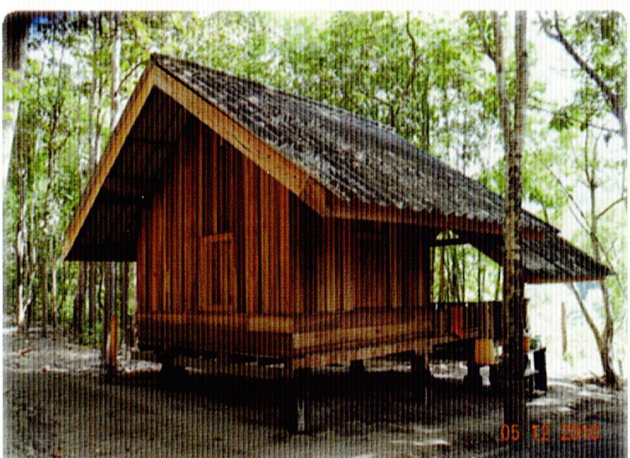
....วันหนึ่งในพรรษาแรกที่หลวงปู่พักอยู่ที่นี่ เวลาประมาณบ่ายสามถึงบ่ายสี่โมง ช่วงที่หลวงปู่กำลังสรงน้ำ **ได้มีฟ้าผ่าเสียงดังมาก ผ่าฟาดมาลงที่ศาลาวัด และกระแสไฟของแรงฟ้าผ่า ก็ไม่ได้หยุดลงตรงแค่นั้น** กลับมีกำลังแรงวิ่งพุ่งตรงไปตามแนวเส้นสายไฟมาที่กุฏิหลวงปู่ จนเป็นเหตุให้เหลี่ยมเสาด้านในกุฏิหลวงปู่ แตกกระเด็นพังออก มาฉีกมุ้งในกุฏิพัง และกระแสไฟอีกสายหนึ่งก็ยังได้วิ่งไปตกอีกกุฏิหนึ่ง คือ กุฏิของพระอาจารย์จรัส จนเป็นเหตุให้ ประตูกุฏิพัง แต่ถ้ามีผู้อยู่ในกุฏิทั้งสองนั้น ก็อาจได้รับอันตรายถึงชีวิตแน่นอน นี่ก็เป็นเรื่องแปลกอย่างหนึ่งเหมือนกันที่หลวงปู่ได้แคล้วคลาดอย่างน่าอัศจรรย์ นี่ก็อาจเป็นเพราะอานิสงส์บารมีของการบวชบรรพชาภายใต้ร่มผ้ากาสาวพัสตร์ จึงทำให้ท่านแคล้วคลาดปลอดภัย

กุฏิที่ถูกฟ้าผ่า
วัดดอยน้ำตก
พัฒนา จ.เชียงราย

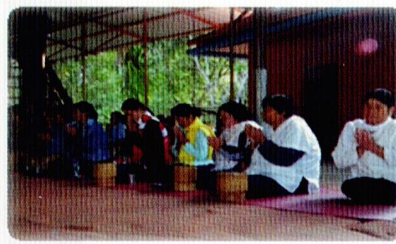
บริเวณวัดดอย
น้ำตกพัฒนา

สำนักสงฆ์
บ้านห้วยไส้
จ.เชียงใหม่

ชาวบ้านพร้อมใจมาใส่บาตร

สมัยก่อนหลวงปู่เล่าว่า ชาวบ้านชาวเขาแถวบริเวณนี้ ยังนิยมปลูกฝิ่นกันอยู่ เดินไปดูก็เห็น

เหตุการณ์ช้างชนกุฏิ

ประมาณปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ (หลวงปู่บอกว่าเป็นปีที่หลวงปู่พิศ ไปช่วยซ่อมกำแพงวัดที่บ้านท่าน) หลวงปู่พิศไม่อยู่ หลวงปู่เลยไปเที่ยวเล่น ๆ ที่ก้อนน้ำอ้อย เลยไปภาวนาที่กุฏิของพระที่ลานหินหน้าผา เดินจงกรมที่ลานหินอยู่ก็ได้ยินเสียงร้องอยู่ไกล ๆ คล้าย ๆ เสียงเก้ง (หลวงปู่บอกว่าตอนนั้นนึกว่าเป็นเก้ง แต่จริง ๆ เป็นเสียงแม่ช้างร้องเรียกหาลูกมัน เลยเป็นเสียงแปลก ๆ ไม่เหมือนเสียงช้างร้องปรกติ) เดินจงกรมอยู่จนเหนื่อยแล้ว ก็เลยกลับเข้ากุฏิ ตอนดึก ๆ สักห้าทุ่มกว่า ได้ยินเสียงเดินบนใบไม้แห้ง ตอนแรกคิดว่าเป็นนายพราน ฟังไปฟังมาคิดว่าน่าจะเป็นหมู เลยหยิบไฟฉายเปิดประตูกุฏิออกไปดูแต่ไม่ได้ฉายไฟ เพราะแสงดาวแสงเดือนสว่าง เลยเห็นว่าเป็นช้าง หลวงปู่ก็เลยกลับเข้ากุฏิแล้วแง้มประตูไว้ ได้ยินเสียงช้างร้อง หลวงปู่ก็รอดูว่ามันจะทำอะไร ปรากฏว่าช้างมันมาชนกุฏิดังโครม หลวงปู่ก็เลยเปิดประตูออกไปดู เห็นเป็นลูกช้างตัวเล็ก ๆ วัยกำลังซน ยังไม่ถึงขวบหนึ่ง กำลังหันหลังเดินกลับไปหาแม่มันที่ร้องเรียกเมื่อกี้พอดี จากนั้นช้างแม่ลูกอ่อนก็เดินออกไปหาอาหารกินแถว ๆ นั้นต่อไป หลวงปู่บอกว่าลูกช้างมันซน มันมาชนเล่น ๆ เฉย ๆ หลวงปู่ก็พักอยู่ที่กุฏินั้นคืนนั้นคืนเดียวแล้วก็กลับไปกุฏิหลวงปู่ตามเดิม (ที่หลวงตาท่านเล่า ท่านจะเล่าว่า ช้างมาชนกุฏิพระ พระก็เปิดประตูออกไปธรรมดา ๆ ไม่ได้กลัวช้าง บอกกับช้างว่า อย่ามาชนแรงนักซี่ พระท่านภาวนาอยู่ ช้างมันก็ไป)

ปี พ.ศ.๒๕๓๑ ถ้ำแงบ ภูวัว

จำพรรษาที่ถ้ำแงบ ภูวัว ร่วมกับหลวงปู่สุพิศ กันตจาโร และมีสามเณรเอ็ม (ปัจจุบันลาสิกขา) สมัยนั้นหลวงปู่เดินไปบิณฑบาตกับชาวบ้านที่มาเลี้ยงวัวเลี้ยงควายบนภูวัวนี้ ท่านไปบิณฑบาตทางลานดอกเงิน ส่วนหลวงปู่พิศเดินไปบิณฑบาตทางผานางคอย

ถ้ำแงบถือว่าเป็นสถานที่เงียบสงบสงัดมาก ห่างไกลจากผู้คนสัญจรไปมา ทั้งชาวบ้านหลายคนก็ไม่ค่อยกล้าเข้าไปหาของป่าในบริเวณนี้ เพราะเป็นที่หลบอาศัยของโขลงช้างป่า สัตว์ป่า **ยิ่งเป็นสมัยก่อนด้วยแล้วยิ่งอันตรายรอบด้าน** ทั้งอันตรายในป่าลึกนั้นบางทีอาจถึงขั้นชีวิตก็เคยมีมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ร้ายต่าง ๆ เป็นต้นว่า ช้างป่า งูนานาชนิด ตะขาบ แมงป่อง หมาป่า รวมถึงนายพรานป่ามาล่าสัตว์ บางทีพระที่ท่านไปภาวนาในป่านั้นท่านจะจุดโคมเทียนไว้เป็นสัญญาณเพื่อบ่งบอกว่ามีพระท่านมานั่งภาวนาในป่าใต้ร่มไม้นั้น ๆ บางทีนายพรานป่าไม่ทราบว่ามีคนอยู่ จึงอาจคิดว่าเป็นสัตว์ป่าที่ตนกำลังตามล่าด้วยเห็นเป็นเงาดำ ๆ เพราะตอนเวลากลางคืนมืดมากอาศัยแต่แสงจันทร์แสงเดือน อาจเผลอพลาดไปยิงพระแทนที่จะไปยิงหมูป่าหรือกวางป่าก็เป็นได้ แม้สัตว์ป่าบางชนิดเช่นช้างพอเห็นแสงโคมแสงไฟแล้วก็มักไม่เข้ามาใกล้ ทั้งเรื่องการที่จะมีคนมาใส่บาตรแถบบริเวณถ้ำแงบนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะหากันง่าย ๆ **ดังนั้นจึงต้องมีความอดทนขันติอย่างยิ่งเป็นธรรมรักษาใจ**

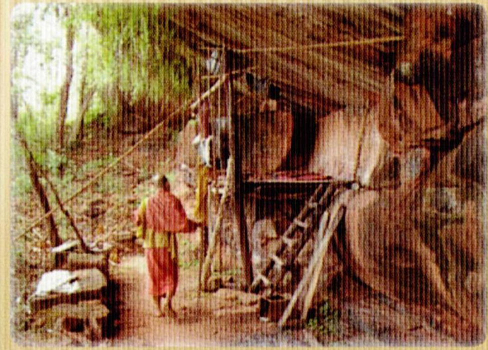
บริเวณถ้ำแงบที่เงียบสงบ

งูกะปะ เป็นงูพิษ
ออกหากินในเวลาเย็น
ชอบอยู่ตามทางเดินหรือลานหิน

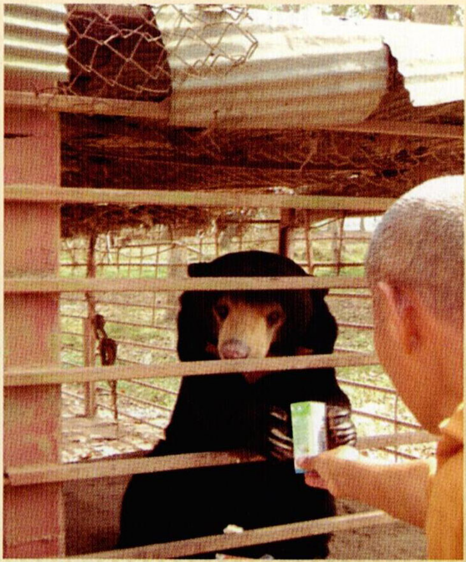

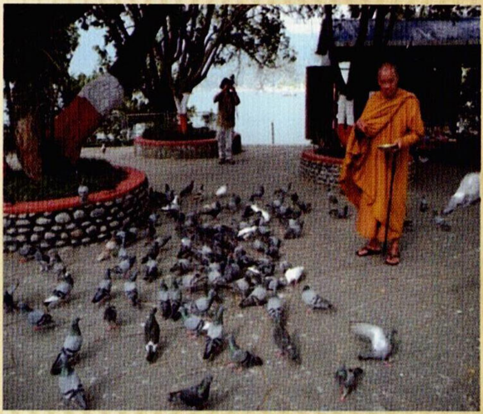
ลานดอกเงิน ลานหินที่สวยงาม

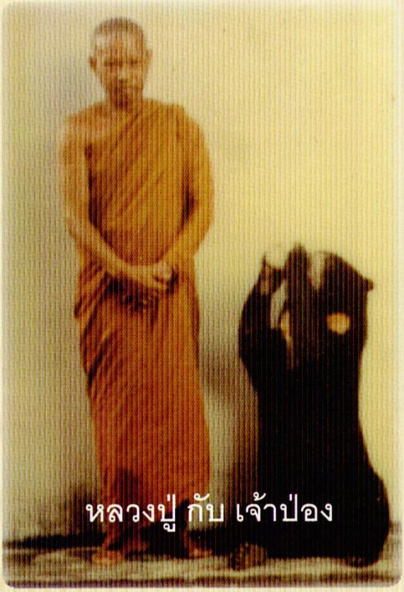

“ เอ๊า! เอาให้อิ่ม ”

ความเมตตากรุณาของหลวงปู่ต่อสัตว์น้อย ๆที่แสนน่ารัก

หลวงปู่ กับ เจ้าป่อง

ธรรมทาน เป็นเลิศกว่าทานทั้งปวง

รสแห่งธรรม เป็นเลิศกว่ารสทั้งปวง

ความยินดีในธรรม เป็นเลิศกว่าความยินดีในสิ่งทั้งปวง

ความสิ้นตัณหา เป็นเลิศแห่งความสิ้นทุกข์ทั้งปวง

" ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! บรรดาทางทั้งหลาย ทางมรรคมีองค์แปดประเสริฐที่สุด บรรดาบททั้งหลาย บทสี่ คือ จตุราริยสัจ ประเสริฐที่สุด บรรดาธรรมทั้งหลาย วิราคะ คือ การปราศจากความกำหนัดยินดีประเสริฐที่สุด บรรดาสัตว์สองเท้า องค์พระบรมศาสดาผู้มีจักษุปัญญาประเสริฐที่สุด มรรคมีองค์แปดนี่แลเป็นไปเพื่อทรรศนะอันบริสุทธิ์หาใช่ทางอื่นไม่ เธอทั้งหลายจงเดินไปตามทางมรรคมีองค์แปดนี้ อันเป็นทางที่ทำมารให้หลงติดตามมิได้ เธอทั้งหลายจงตั้งใจปฏิบัติ เพื่อทำทุกข์ให้สิ้นไป ความเพียรพยายามเธอทั้งหลายต้องทำเอง ตถาคตเป็นแต่เพียงผู้บอกทางเท่านั้น เมื่อปฏิบัติตนดังนี้ พวกเธอจักพ้นจากมารและบ่วงแห่งมาร "

เรื่อง เจ้าป๋อง หมีผู้น่ารัก ราวปี พ.ศ.๒๕๓๔ – ๒๕๓๖

เจ้าป๋องเป็นลูกหมี (หมีหมา) ที่ชาวบ้านนำมาถวายวัด ตั้งแต่มันยังแบเบาะ เพราะคาดว่าพ่อแม่มันอาจจะถูกนายพรานจับตัวไปขาย มันเริ่มโตมาในวัดตั้งแต่น้อย จึงมีความผูกพันกับคนมาก จนเป็นที่น่ารักครอบครองใจของทั้งพระเณร และญาติโยมที่พบเห็น แม้องค์หลวงตามหาบัวมาเยี่ยมวัด ก็จะถามถึงเจ้าป๋องด้วย ท่าน

ยังเมตตาซื้อน้ำผึ้งมาฝากเจ้าป่องด้วยเสมอ เป็นแกลลอน ๆ เจ้าป่องนี้ก็แสนจะกินเก่ง รับประทานได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนเรากินได้พระฉันได้ แต่มีสิ่งหนึ่งที่มันนั้นโปรดปรานเป็นพิเศษ ดูได้จากถ้ามันกำลังกิน มันจะมีเสียงบ่นพึมพำ ๆ กันไม่ให้ใครเข้ามาใกล้ ๆ มัน เหมือนแสดงอาการว่า หวงนะครับผม นั่นก็คือ น้ำผึ้ง ของโปรดของเขา

บั้นปลายนั้น เจ้าป่องก็หายตัวไปเฉย ๆ ซึ่งปกติบางทีมันออกไปวิ่งเล่นในป่า บางครั้งเคยหายไปหลายวันแต่ก็กลับมาทุกครั้ง แต่มาคราวนี้ มันยังไม่กลับมาจึงคาดกันว่า บางทีด้วยความน่ารักใจดีของมัน มันอาจเห็นว่า มนุษย์ทุกคนเป็นมิตรใจดีเหมือนกันหมด บางทีมันคงไม่รู้จักมนุษย์เราดีพอนัก มันอาจเดินเข้าไปเจอนายพรานที่ล่าสัตว์เข้าให้ก็เป็นได้ เขี้ยวสั้น ๆ ขาว ๆ ของมนุษย์เรานี้แหละช่างน่ากลัวเสียเหลือเกิน ยิ่งกว่าเขี้ยวยาว ๆ ซึ่งอาศัยตัวอยู่กลางป่าดงพงไพร อย่างสงบ

ปีพุทธศักราช ๒๕๔๗

ช่วงนั้นหลังจากที่หลวงปู่เดินทางออกไปงานพระราชทานเพลิงศพพระอุปัชฌาย์ของท่านคือ หลวงปู่ศรีจันทร์ วัณณาโภ (พระธรรมวราลังการ) ท่านมรณภาพเมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชทานเพลิงศพ เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗ หลวงปู่ท่านได้หลบหลีกปลีกตัวออกวิเวกตามลำพังเพียงผู้เดียวโดยไม่มีพระคอยติดตามรับใช้ ท่านได้ออกธุดงค์ไปที่วัดนาแห้ว จ.เลย และธุดงค์เดินทางต่อไปที่สำนักสงฆ์บ้านห้วยไส้ ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

พระที่ร่วมจำพรรษาปี ๒๕๕๔

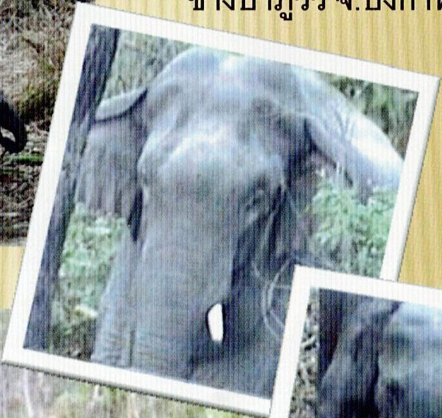
ศาลายามเช้า

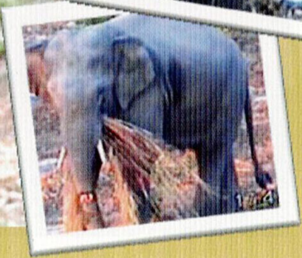

ช้างป่าภูวัว จ.บึงกาฬ

หลวงปู่อยู่นานหลายเดือนจนพระอาจารย์อมร กิตติโก กับ พระอาจารย์อดุลย์ (เตี้ย) วยวุโฒ เป็นห่วงว่าท่านจะไม่ยอมกลับมาจึงต้องเดินทางตามหาหลวงปู่ **เพื่ออาราธนานิมนต์ให้หลวงปู่กลับมาจำพรรษาพักที่วัดถ้ำพระภูวัวดังเดิม เพื่อเป็นความร่มรื่นชุ่มเย็น เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้แก่พระเณร ลูกศิษย์และญาติโยมลูกหลานต่อไป**

การสงเคราะห์ช้างป่า ภูวัว

ในสมัยก่อน...เรามีต้นน้ำ ลำธาร สายน้ำ ต้นไม้ ป่าไม้ ที่อุดมสมบูรณ์ อากาศที่บริสุทธิ์ หน้าร้อนก็ร้อนไม่มาก ฝนก็ตกต้องตามฤดูกาล ภัยธรรมชาติก็มีแต่รุนแรงไม่มากเหมือนสมัยปัจจุบันทุกวันนี้ แต่เนื่องจากการทำลายธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ เผาป่า การทำไร่เลื่อนลอย การบุกรุกป่า แอบลักขโมยของป่าที่ผิดกฎหมาย การบุกรุกเข้าไปอาศัยตามเขตป่าสงวน เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า การล่าสัตว์เพื่อนำของป่าไปขายทั้งในและต่างประเทศ เช่น ฆ่าช้างเพียงเพื่อตัดเอางา ตามล่าช้างป่าเพื่อเอาไปขายให้กับนายทุน ล่าเขากวางเพื่อไปทำยาสมุนไพร ล่าเสือ หมีเพื่อเอาขนหนังของมันไปเป็นพรมนั่ง ของขลัง หรือไปทำอาหารแปลกพิสดาร ล่าหัวศีรษะเขาวัวกระทิง เลียงผา เพื่อเอาไปประดับตกแต่งฝาผนัง และยังมีอีกมากมายหลายกลยุทธวิธีจนไม่อาจนำมากล่าวได้จนหมดสิ้น

สถานการณ์ที่ภูวัว ก็คงหลีกไม่พ้นด้วยเช่นกัน ระยะหลังมีทั้งการลักลอบตัดไม้เป็นจำนวนมาก อีกเผาป่าเพียงเพื่อต้องการจะเข้าไปหาของป่าได้ง่าย

โดยสะดวก ไฟป่านั้นได้ลุกลามเผาป่าไม้ทั้งหมดที่เพลิงไฟเผาลุกลามคืบคลานเข้าไป นานนับวัน นับสัปดาห์ นับเป็นเวลาหลายเดือนที่ไฟป่าลุกลามมอดไหม้ป่าไม้ทั้งหมดบนภูวัวติดต่อกันเป็นเวลานาน พอเข้าหน้าฝนน้ำฝนน้ำจากฟ้าก็ยังความชุ่มชื่นกลับมาให้ผืนป่าอีกครั้งต้นไม้ก็กลับเจริญงอกงาม แต่พอถึงฤดูแล้งต้นไม้เก่าที่เพิ่งฟื้นจากปีที่แล้วที่ถูก เพลิงเปลวไฟจากในถุงเสื้อของมนุษย์ คือไฟแช็กจากในน้ำมือของคนก็เพิ่งจะแตกใบใหม่ได้ไม่ทันจะกี่ใบ กลับมาถูกเปลวไฟในถุงเสื้อนั้นเผาซ้ำแล้วซ้ำเล่าอีก ต้นไม้ผืนป่าที่ไหนเล่าจะยืนตระหง่านสู้ทนต่อเพลิงเปลวไฟป่าอันนี้ได้ ก็พลันล้มตายเป็นจำนวนมาก เมื่อป่าไม้ถูกทำลายต่อเนื่องยาวนานเช่นนี้พืชพันธุ์ไม้ ผลไม้ ใบไม้ ดอกไม้ รากไม้ หลายชนิดที่เป็นอาหารสำคัญของสัตว์น้อยผู้น่ารักก็ถูกทำลายไปด้วยกัน

มีครั้งหนึ่งหลังจากที่ไฟป่าเพิ่งสงบลง มีพระครูบาอาจารย์องค์หนึ่งท่านก็เดินเข้าป่าไปเพื่อดูความเสียหายที่เกิดขึ้น ท่านก็แสนจะปลงอาลัยกับความเสียหายนั้น และท่านได้บังเอิญพบเห็นช้างป่าโขลงหนึ่งกำลังยืนอึ้ง คอตก ตะลึง เศร้าสร้อยหงอยเหงา เหมือนมันกำลังจะขาดใจลงเสียให้ได้ และมันก็ไม่รู้จะทำอย่างไร มันก็เลยหักเศษไผ่เล็ก ๆ ที่ดำเป็นตอตะโกจากไฟเผาป่า มันใช้งวงใหญ่ ๆ ของมันม้วนหักกิ่งไผ่เล็ก ๆ ที่ดำเหมี่ยมเป็นตอตะโกนั้น ม้วนมัดเอาเข้าปากที่อยู่ใต้งวง เพื่อกินเศษกิ่งไผ่เล็ก ๆ ดำ ๆ นั้นเพื่อประทังชีวิตของมัน (ทั้งที่ปรกติวันหนึ่ง ๆ ช้างตัวหนึ่งต้องกินอาหารเข้าไปเฉลี่ยถึงวันละ ๓๐๐ – ๔๐๐ กิโลกรัม ถึงจะอยู่รอด และที่ภูวัวนี้

มีช้างป่าทั้งสิ้นกว่าสามสิบตัว) หลังจากนั้นไม่กี่วันพระที่อยู่ในวัดก็ได้ยินเสียงปืน เสียงประทัด ดังสนั่นเป็นเวลานานเกือบทั้งคืน พระท่านมาทราบทีหลังในตอนเช้า ช่วงบิณฑบาตว่า เมื่อคืนช้างป่าได้บุกเข้าไปในสวนของชาวบ้านเพื่อหักกินต้นกล้วย พอพระท่านได้ฟังแล้วก็เกิดความรู้สึกสงสารสัตว์ป่าที่น่ารักน่าสงสารชนิดนี้ เพราะอาหารในป่าของพวกเขาคือพวกกิ่งไม้ ต้นหญ้า ก็มาถูกมนุษย์เราเผาไปเสียสิ้น พอมันลงมากินกล้วย ทั้งที่แต่ก่อนเมื่อราว ยี่สิบสามสิบปีก่อน แถบนี้ก็เป็นผืนป่าที่อยู่ที่อาศัยของมันทั้งหมด ช้างป่ามันเคยลงมากินได้ตามสบายของมัน **แต่เมื่อคืนนี้มันโหยหิวโซทั้งที่มันก็ไม่อยากลงมาให้ใกล้มนุษย์เรานักหรอกแต่มันเหมือนจะมีทางเลือกไม่มากนักมันจึงต้องจำใจฝืนใจลงมา ก็ยังถูกเสียงปืนเสียงประทัดถาโถมใส่ไล่มันอีก...**

ก่อเกิดน้ำใจ ช่วยช้างน้อย ผู้น่ารัก...

หลังจากนั้นไม่นาน ความทราบถึงพระครูบาอาจารย์มี หลวงปู่เสถียร และหลวงปู่สุพิศ เป็นต้น ท่านจึงนำปัจจัยส่วนตัวของท่านนำมาซื้ออาหารช้างป่า เช่น ต้นอ้อย หัวมันสำปะหลัง และขอรับบริจาคต้นกล้วยจากชาวบ้าน เพื่อนำมาให้ช้างป่า ให้ได้กินประทังชีวิตเพื่อมันจะได้ไม่ต้องเข้าไปยุ่งกับชาวบ้านเพราะอาจจะเป็นอันตรายทั้งต่อกันและกันได้ ทั้งช้างป่าทั้งชาวบ้าน **เพราะขนาดมดแดงตัวเล็ก ๆ ตัวเดียวถ้าพระท่านเห็นมันตกลงน้ำ ในแอ่งน้ำตื้น ๆ ท่านก็ยังเอามือไปหยิบมดแดงตัวน้อย ๆ นั้น ช่วยมันขึ้นมาจากน้ำ แต่นี่ช้างทั้งตัวทำไมจะไม่ช่วยเล่า ?**

ต่อมามีญาติโยม และพระครูบาอาจารย์ต่าง ๆ ต่างทราบความเมตตานี้ก็เกิดความเมตตาสงสารช้างน้อยผู้น่ารักเช่นเดียวกัน ก็เลยร่วมกันบริจาคหาทุนเพื่อสมทบกันซื้อต้นอ้อย ซื้อหัวมันสำปะหลังต่าง ๆ เป็นต้น **ซึ่งช่วงที่ขาดแคลนอาหารช้างป่าที่สุดก็คือ ช่วงหน้าแล้ง** คือ จะเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมไปจนถึงเดือนเมษายน

การเบียดเบียนทำลายชีวิตนั้นเป็นของง่าย แต่การรักษาชีวิตให้ปลอดภัยนั้นเป็นของยาก โดยชีวิตที่ถูกทำลายเบียดเบียนแล้วใคร ๆ ก็ไม่อาจจะสร้างกลับคืนมาได้อีก บุคคลผู้มีใจเป็นธรรมจึงไม่ควรทำลายธรรมชาติหรือสิ่งมีชีวิตที่น่ารักน่าสงสารทั้งหลายนั้น ซึ่งตนไม่สามารถทำคืนได้ดังเดิม สัตว์ที่มีชีวิตทั้งปวงย่อมสะดุ้งหวาดเสียวต่อความตาย ความลำบากหิวโหย เขาย่อมรักชีวิตของเขา จะเป็น ไก่ กระต่าย กระรอก กระแต นก หรือโดยที่สุดแม้แต่แมลงตัวเล็ก ๆ ก็ย่อมจะดิ้นรนขวนขวายเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยและเพื่อดำรงชีพอยู่ เฉกเช่นเดียวกันกับมนุษย์เรา เมื่อเป็นฉะนี้ เหตุไฉนมนุษย์ ผู้รักตน รักชีวิตของตนจึงต้องเบียดเบียน ทำลายสัตว์ผู้น่ารัก ผู้ไม่มีทางต่อสู้ เพียงเพื่อบำบัดเคราะห์กรรมของตน

ถ้ามนุษย์ประสงค์จะได้รับความเมตตากรุณาปรานี ไม่ว่าจากสัตว์หรือเทพเทวดา มนุษย์ก็ควรแสดงความเมตตาออกไปก่อน ท้องทะเลให้น้ำแก่ฟ้า ฟ้าให้น้ำแก่ท้องทะเลมหาสมุทร บุคคลก็เช่นเดียวกัน แสดงอะไรออกไปก่อนก็ย่อมได้รับสิ่งนั้นกลับคืนมาเสมอ ไม่ช้าก็เร็ว

คำสอนปู่เถียร

ทาน ศีล ภาวนา

- การทำบุญ ให้ทาน ทำไปเถอะ ไม่อด ไม่ทุกข์หรอก
- ปล่อยสัตว์ ก็อธิษฐานละกิเลสให้หมดไป
- เดินป่า...จะเดินป่าธุดงค์ได้นั้น ต้องเดินจงกรมให้ได้อย่างน้อย ๓-๔ ชั่วโมง ซึ่งต้องมีทั้งความเพียรพยายาม ความอดทนและอดกลั้นไปด้วยกัน
- ภาวนา ก็เหมือนกับกินข้าว... ต้องทำเอง
- ครูบาอาจารย์ได้แต่ชี้แนะแนวทางปฏิบัติ ทำให้ไม่ได้
- ภาวนา... ให้ดูใจเรา ตัวใครก็ตัวเรา
- สร้างวัดไม่ยากหรอก แต่สร้างวัดในจิตใจ มันยาก...
- บุญของเรา ทำตามกำลังศรัทธาเรา
- ธรรมะอยู่ที่ใจ... ถ้าใจดีอะไรก็ดีไปโม้ด...

ศีล สมาธิ ปัญญา

- รู้จักสำรวม กาย วาจา ใจ
- คนเราจะอยู่ที่ไหนก็เหมือนๆ กัน ต้องรู้จักหลบ รู้จักหลีก เพื่อดูแลรักษาใจให้เป็นปกติ แล้วทำหน้าที่ให้ดีที่สุด
- พุทโธ... ภาวนา ไม่ต้องใช้ปัจจัย ทำที่ไหนก็ได้

- เบิ่งใจให้มันดี ถ้าใจดีเม็ดแล่ว อีหยังก็ดีโม้ด
- บวชใจก็ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ได้เหมือนกัน
- เจริญสติ... กำหนดรู้ให้ต่อเนื่อง ตลอดเวลา
- สติมาปัญญาเกิด
- ไฟไหม้ป่า อย่าให้ไหม้ใจเราก็แล้วกัน
- ครูบาอาจารย์ได้แต่แนะนำแนวทางปฏิบัติ ธรรมะต้องค้นหาเองตามจริต และบารมีเดิมที่สร้างมา

สติปัฏฐาน ๔ (กาย เวทนา จิต ธรรม)

- นำธรรม ทำให้ดู
- ภาวนา... ดูลมหายใจเข้าออก ได้ทุกที่ ทุกอิริยาบถ
- กายร้อนนะไม่เป็นไร อย่าให้ใจร้อนก็แล้วกัน
- ถ้าใจดี อะไรก็ดีหมดนั่นแหละ
- พุทโธ...ภาวนา ไม่ต้องใช้ปัจจัย ทำที่ไหนก็ได้
- ภาวนา ทำไปเรื่อย ๆ ไม่ต้องคาดหวังผล
- ภาวนาน่ะ ให้ทำไปเถอะ ไม่ต้องถามเยอะ
- ต้องอดทน สู้ไม่ถอย ทำความเพียรต่อเนื่อง
- ให้ถามใจตัวเอง ทำเองก็ต้องรู้เอง
- ถ้ามีธรรม ก็จะมีแต่สิ่งที่ดีเข้ามา

ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา)

- พูดง่าย ทำยาก ถ้าตั้งใจจริง ก็ทำได้ไม่ยาก
- เพียรเจริญสติ.... เผากิเลส
- สติมาปัญญาเกิด
- บารมีอยากได้ต้องสร้างเอง
- คนเราได้มาพบกัน เพราะบุญวาสนาที่เคยทำร่วมกันมา
- ไม่ว่าคนหรือสัตว์ ถึงเวลาก็ต้องตาย
- ปัจจัยเป็นเพียงเครื่องอาศัยชั่วคราว แต่บุญกุศลเป็นอริยทรัพย์ที่ติดตามตัวไปได้
- สื่อด้วยภาษาใจ
- เชื่อเรื่องกรรม ภาวนาไป กรรมหนักก็จะเป็นเบา
- ทำใจให้เป็นพระ
- **อดีต** ผ่านไปแล้วกลับไปแก้ไขไม่ได้ **อนาคต** ยังมาไม่ถึงไม่ต้องไปคิดไปห่วง **อยู่กับปัจจุบัน**ทำปัจจุบันให้ดี ใช้จิตพินิจพิจารณาให้เกิดปัญญาจะได้ธรรมอันสูงสุด

มนาปทายี ลภเต มนาปํ   อคฺคสฺส ทาตา ลภเต ปุนคฺคํ

วรสฺส ทาตา วรลาภี จ โหติ เสฏฺฐนฺทโท เสฏฺฐมุเปติ ฐานํ

“ ผู้ให้ของชอบใจ ย่อมได้ของชอบใจ

ผู้ให้ของเลิศ ย่อมได้ของเลิศ

ผู้ให้ของดี ย่อมได้ของดี

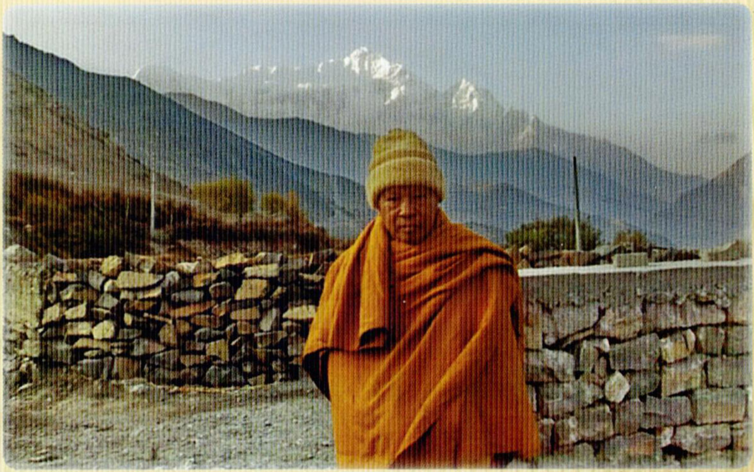
ผู้ให้ของประเสริฐ ย่อมถึงฐานะอันประเสริฐ ”

มนาปทายีสูตร ๒๒/๕๐

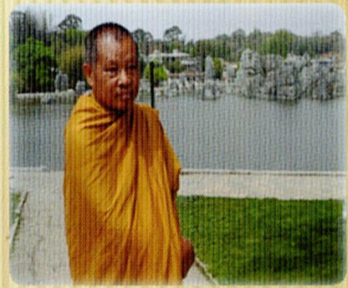
" อดีต ผ่านไปแล้วกลับไปแก้ไขไม่ได้
อนาคต ยังมาไม่ถึงไม่ต้องไปคิดไปห่วง
อยู่กับปัจจุบัน ทำปัจจุบันให้ดี
ใช้จิตพินิจพิจารณาให้เกิดปัญญา
จะได้ธรรมอันสูงสุด "

คำสอนปู่เถียร

เมืองกาเบนี่ ใกล้ธิเบต

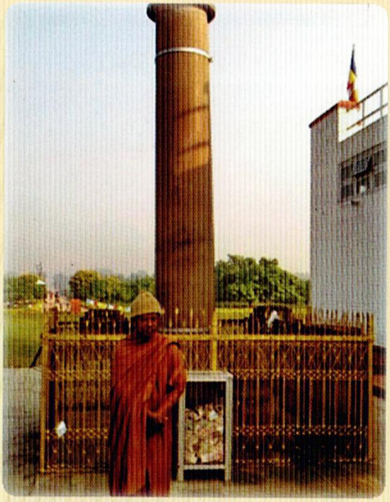
เมืองคุนหมิง ประเทศจีน

ยอดเขาเอเวอเรสต์

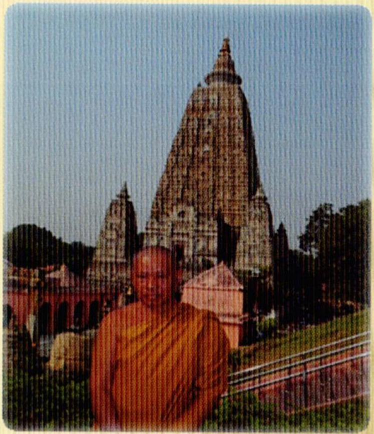
" ถ้ามีธรรม ก็จะมี
แต่สิ่งที่ดีเข้ามา "

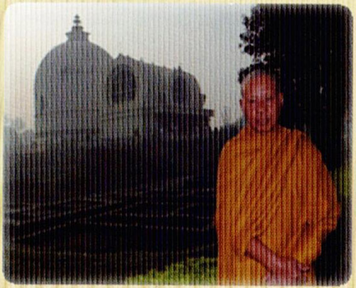
เมืองโพคาร่า เนปาล

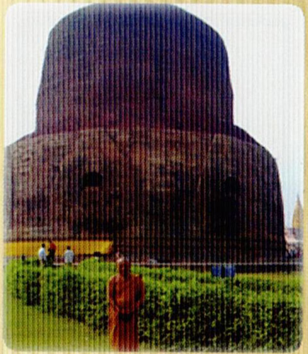
ลุมพินี

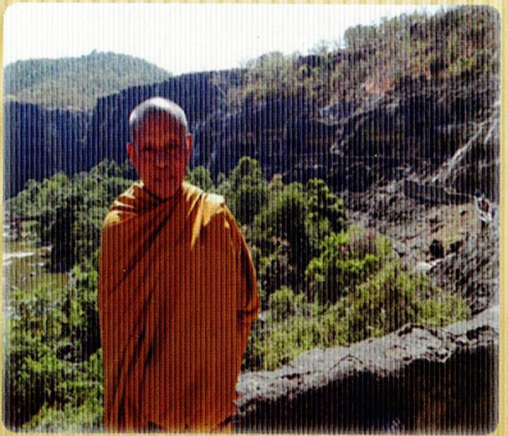
พุทธคยา

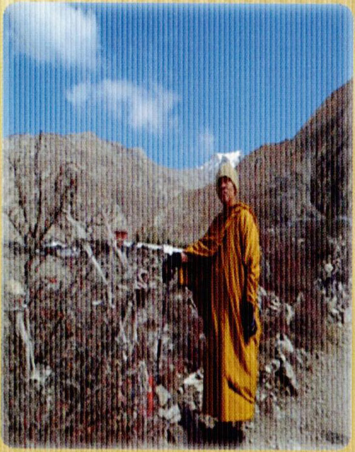
กุสินารา

พาราณสี

ถ้ำอชันต้า เอลโลร่า อินเดีย

มุกตินาถ เนปาล

" คนเราจะอยู่ที่ไหนก็เหมือนๆ กัน
ต้องรู้จักหลบ รู้จักหลีก
เพื่อดูแลรักษาใจให้เป็นปกติ
แล้วทำหน้าที่ให้ดีที่สุด "

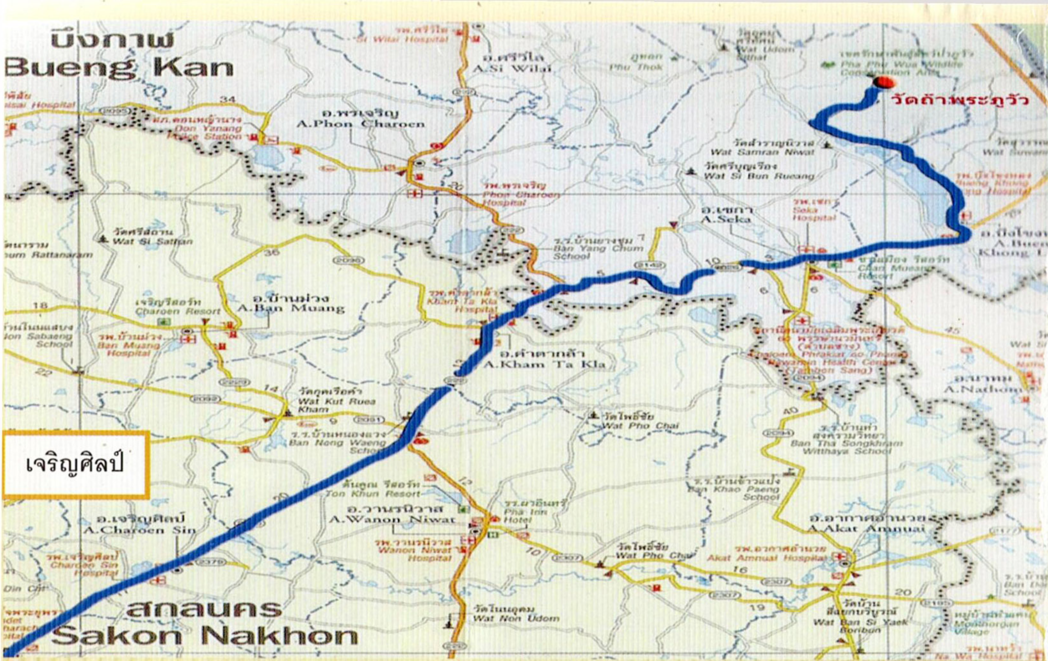
คำสอนปู่เถียร

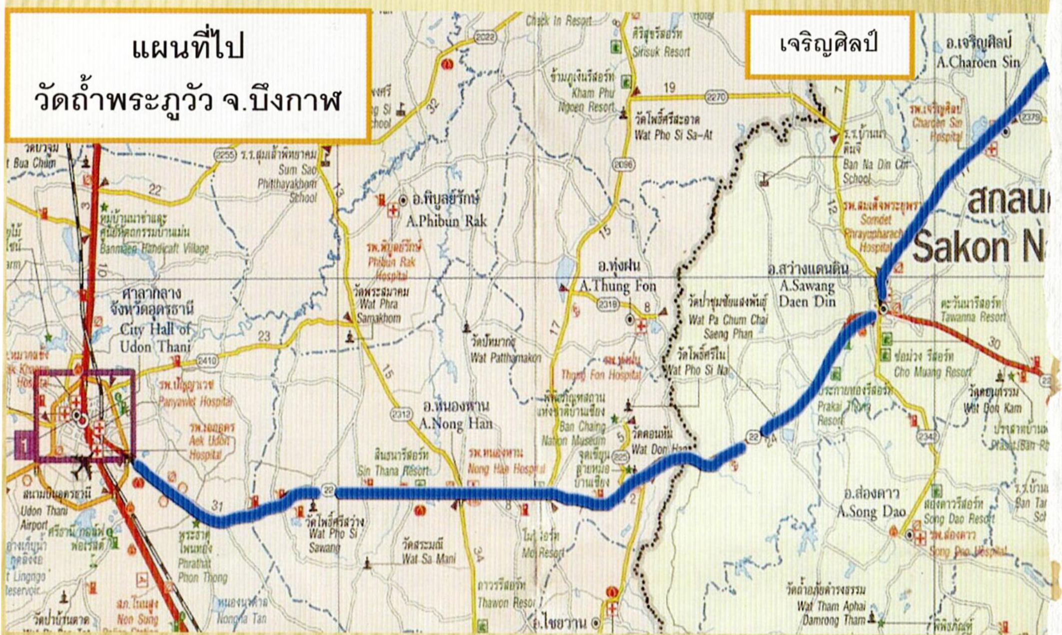
คาเม วา ยทิ วารญฺเญ | นินฺเน วา ยทิ วา ถเล
ยตฺถ อรหนฺโต วิหรนฺติ | ตํ ภูมิรามเณยฺยกํ

" ท่านผู้ไกลจากกิเลส อยู่ในสถานที่ใด
ไม่ว่าจะเป็นบ้าน เป็นป่า ที่ลุ่มหรือที่ดอน
สถานที่นั้นแล ย่อมเป็นสถานที่ อันน่ารื่นรมย์ "

ธรรมบท ๒๕/๒๔

แผนที่ไป
วัดถ้ำพระภูวัว จ.บึงกาฬ

* จาก_อุดรธานี ออกเส้นวงแหวนรอบนอก เลือกเส้นทางไป_สกลฯ ผ่าน_หนองหานพอถึง_สว่างแดนดิน เลี้ยวซ้ายที่สามแยกไฟแดงไป_เจริญศิลป์ขับไปจนสุดทางถึง สามแยกแล้วเลี้ยวซ้ายเลือกทางไป_บึงกาฬ ผ่าน_คำตากล้า จนถึง_แยกหนองหิ้งแล้วเลี้ยวขวาเข้า_อ.เซกา

ระยะทาง จากอุดรฯถึง เซการาว 160 ก.ม. จาก อ.เซกาไป วัดถ้ำพระ ระยะทางราว 40 ก.ม. เลือกเส้นทางไป_บึงโขงหลงพอถึงสามแยก_ต.โสกก่าม เลี้ยวขวา ขับไปตาม ทางจนถึงสี่แยก_บ.ยางเรียนแล้วเลี้ยวซ้าย ผ่าน_บ.โนนสำราญเข้า_บ.ถ้ำพระไปจนสุดทางถึงวัดถ้ำพระภูวัว

น ปเรสํ วิโลมานิ น ปเรสํ กตากตํ

อตฺตโน ว อเวกฺเขยฺย กตานิ อกตานิ จ

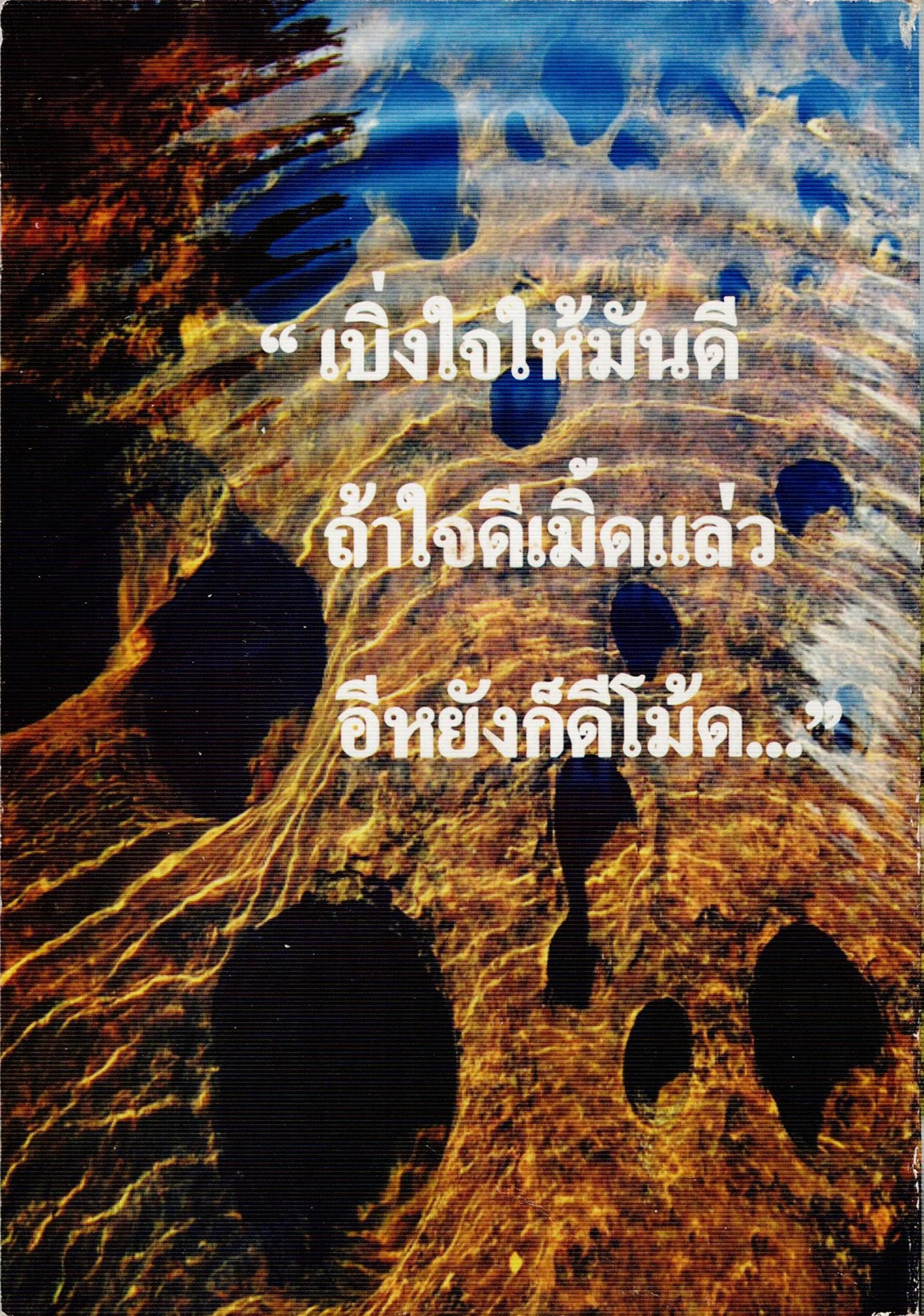
ไม่ควรใส่ใจ คำแสลงหูของผู้อื่น

ไม่ควรมอง ธุระที่เขาทำและยังไม่ทำ

ควรตั้งใจตรวจตรา ธุระของตนนี่แหละ

ทั้งที่ทำไปแล้ว และที่ยังไม่ได้ทำ

ธรรมบท ๒๕/๑๙

ชีวประวัติย่อ หลวงปู่เสถียร คุณวโร วัดถ้ำพระภูวัว จ.บึงกาฬ